

**Dan. Wilh. Trilleri Succincta commentatio de pleuritide ejusque curatione :
adjectis simul X. singularibus pleuriticorum historiis, & disputatione de
pleuritide aestiva.**

Contributors

Triller, Daniel Wilhelm, 1695-1782
Celsus, Aulus Cornelius
Aurelianus, Caelius
Priscianus, Theodorus
Krieger, Fridericus Henricus

Publication/Creation

Venetiis : Apud Laurentium Basilium, 1759.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/p48w96fb>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

51999/B

55356

TRILLER

MILITARIUM MED. DOCT.

Actus Nervosus

D. 2

PLEURITIE

ET CURATIONE

ANNO 1815

de Pleuritis

de Pleuritis

de Pleuritis

de Pleuritis

de Pleuritis

de Pleuritis

Brandi

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30549061>

55356

DAN. WILH.
TRILLERI,

PHILOSOPH. ET MED. DOCT^r

Archiatri Nasovici succincta
Commentatio

DE

PLEURITIDE
EJUSQUE CURATIONE

ADJECTIS SIMUL X. SINGULARIBUS
Pleuriticorum Historiis, & Disputatione
de Pleuritide Æstiva.

Non unguarum tanta vis latus fodit, } Prudentius
Mucrone quanto dira pulsat Pleurifis. } Peristephan. X.

EDITIO SECUNDA VENETA.

VENETIIS, MDCCLIX.
APUD LAURENTIUM BASILIUM,
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

D. Luigi Langrandi

D. A. N. W. I. L. L. I. I.

TRILLER

PHILOSOPH. ET MED. DOCT.

Alchimi Nelsvici

Compendio

D E

RECURTIDE

LIUSQUE CURATIONE

ALPHETIS SIMUL X. SINGULARIBUS

Recurtione Hillone, et Disputatione

de Recurtide Vestiva

De Recurtione Vestiva

De Recurtione Vestiva

EDITIO SECUNDA VENETA.

VENETIS, MDCCCLX.

AVD LAURENTIUM BASTIUM.

AVD LAURENTIUM BASTIUM.

Faint handwritten text or scribbles at the bottom left.

VENERABILI SENI

ILLUSTRI ET EXPERIENTISSIMO VIRO

FRIDERICO
HOFFMANNO

Consiliario Intimo, & Archiatro Regio Professore Me-
dicinæ Primario, Comiti Palatino Cæs. diversarum
societatum eruditarum sodali, solidæ & rationalis
Medicinæ Instauratori; Viro non de erudito solum
orbe, sed de ipso adeo humano genere longe Me-
ritissimo, Fautori & Promotori suo, pio mentis
obsequio colendo.

S. D. P.

DANIEL WILHELMUS TRILLERUS.

Plendido Tuo arbitrio, Vir il-
lustris, submitto hic opus-
culum, Proxima foetura apud me na-
tum, mole quidem exiguum; si vero

ex materiæ dignitate & utilitate censeatur, justo suo pretio forsan omnino æstimandum.

Tractat enim haud perfunctorie de perniciosissimo & perniciosissimo humanæ vitæ hoste, de sæva inquam pleurite, quæ infesto turbine robustissimum quemvis subito prosternit, & nisi mox ab initio valide obviam eatur, ante diem ocysime rapit & vitam in medio cursus sui spatio abrumpit. Hujus sævissimi mali genium & naturam dum per decennium & amplius, in quamplurimis ægrotis paullo penitius perspicere & indagare licuit; has, quas vides, observationes practicas solidis fidæ experientia fundamentis superstructas, suavis amicum, colligere & in ordinem redigere placuit.

Tuo vero illustri & celeberrimo Nomini ut inscriberem Libellum hunc qualemcunque, fecit & summa Tua, qua polles in medico orbe, auctoritas, & singularis in primis favor atque comitas, qua me semper a multis retro annis excipere dignatus es.

Ut enim taceam, mihi viginti abhinc annis, facultatem medendi Tuis auspiciis,

ciis, fuisse concessam; tot tantaque præ-
terea minime vulgaris Tuæ benevolen-
tiæ in me immerentem extant docu-
menta; ut ingratiſſimus omnium meri-
to forem, niſi grata mentis testiſicati-
one publice declararem, quantum Tibi
Vir maxime, Tuiſque potiſſimum ſcri-
ptis cedro digniſſimis deberem.

Quidquid enim vel in his pagellis
boni & fructuoſi forſan reperiatur; me
ex iisdem plurimam partem hauſiſſe &
gratus fateor, & lætus glori-ior: Quis
enim, quæſo, non in ſumma honoris &
felicitatis parte merito ponat, inter tan-
ti præceptoris diſcipulos cenſeri & ex
Hoffmannianis Libris plurimum profe-
ciſſe.

Accipe ergo tenuem hanc gratæ men-
tis piique obſequii teſſeram ea fronte
eoque animo, quo reliqua mea ſcripta
tam poetica, quam litteraria, licet vix
oculis Tuis digna, offerri Tibi paſſus
es.

Faxit Deus ſupremus, ut Octogena-
rio jam major, diu adhuc interſis fa-
mæ Tuæ per univerſum, qua patet,
cultiorem orbem lætiſſime diſperſæ, ne
deſit ægrotis ſolatium, Muſis præſidium,

Medicis junioribus oraculum, & mihi-
met denique ipsi decus atque patroci-
nium. Ita vale, Venerande Vir, gloria
magna medentum, mihi que etiam ab-
senti, favere, ut soles, perge.

*Vive diu, mi Care Senex! pete sidera sero;
Est opus hoc terris; Te quoque velle decet.*

LECTORI BENEVOLO

S.

De de Pleuritide ejusque curatione hoc
commentariolo strictim explicata vi-
des, mi Lector, nec antiqua plane es-
t scito, nec nova prorsus; sed potius
nov-antiqua, sive antiqua in usum ho-
dernum reducta & nova quasi incude

recusa.

Nisi enim Hippocrates omnium optime & accura-
tissime de hoc citabili morbo scripsisset, nisi eum
postea sequuti Aretæus, Alexander Trallianus, Cæ-
lius Aurelianus Cornelius Celsus, paucique alii salu-
berrima sanandipræcepta & præsidia tradidissent; nos
forsan adhuc in spississima nocte caligantes reptare-
mus, aut per desertam & inhospitam tesquam errabundi
vagique palarem.

Nam quæ postea Galenici & Chemicis in primis
magnis Voluminibus, nec minore fastu, suæ nimi-
rum Junoni sive opinionis, nimium quantum inter-
vientes, commutati fuerunt, adeo usque incerta,
contraria immo & perniciose plerumque sunt, ut
Medicinam primam facturis, præ opinionum divor-
tio, & indigesta emediorum farragine, nesciat fere
semper, quid eligendum, & quid sequendum aut vi-
tandum fuerit.

Hæc igitur apud animum perpendens meum, quum
mihi crebra pleuriticis tractandi occasio subnascere-
tur; (regnat enim in his regionibus Rhenanis, si-
ve cœli argenti, procellosi & in omnes tempestates
expositi vitio, sive diætæ vinosæ, sive alius nobis
inco-

incognitæ causæ culpa, tetrum hoc morbi genus frequentius ; quam in Saxonia , ubi quondam Medicinam exercui,) nihil prorsus horum pensi habui ; sed relictis potius omnium opinionum Commentis & sterilibus Doctorum Cathedris, solius Naturæ vestigia, ab Hippocrate ejusque affectis studiose pressa, religiose observanda censui, donec crebro usu & multiplici experientia paullatim addiscerem, que atrocis morbi indoles, quæ causa, quæ origo, quibusque telis & medelis vitæ hunc insidiatorem ferocissimum debellare liceret.

Ex ægrotorum ergo Lectis plus cepi utilitatis, quam ex diligentissimis innumerorum Librorum Lectitionibus ; ita, ut hinc fere cum Mrio apud Sallustium, paucis quidem immutatis, pronuntiare possem, nisi gloriosum nimis & invidia opportunum videretur, quæ illi audire & legere solent, eorum partem vidi & gessi ; quæ illi litteris, a ego experiundo didici ; nunc vos existimate, facta an dicta pluris sint ?

Hunc enim in modum in omni hoc Commentario componendo me exhibui, quasi solus & primus essem, qui de pleuritide aliquid conscriberem ; licet me nequaquam fugeret, plausura fere librum & Dissertationum extare, quibus ad nauseam fere usque, de morbo hoc tractatum fuerit, ut velex solo Lindenio per Mercklinum renovato ut & Mngeti Bibliotheca Medica abunde constat.

In promptu igitur causa est, quare tam exiguum potius Libellum conscribere malucim ; quum magnum, immo maximum & plusquam unum Cæsaris Anti-Catonem protrudere potuissen. Si enim omnia illa vasta commentaria, quæ antea certatim quasi de hoc funesto morbo condita fuerunt, excerpere & in Compendium mittere placuisset bone Deus ! quantæ molis quantique ponderis volumen immo Volumina conflare licuisset ! Sed nolui, quia de humano capite agebatur, aliena scrinia impidenter compilare ; Verum meis potius oculis fuis, ea tantum in medium adferre animus fuit, quæ certa fide & explo-

ſata experientia niterentur & non leve in praxi ipſa emolumentum præſtarent. Pertædebat quippe, aliorum commenta commendare; ſed propria potius experimenta expromere allubeſcebat; ut ſcilicet Tirones medici ſic haberent exemplum aliquod ſi non magnum atque illuſtre, at fidum tamen atque verum, quod in ipſa dubia arte medicinali faciunda, tuto, cito & jucunde aliquando ſequi poſſent.

Oportet enim in hac re maxime, in qua vitæ & ſanitatæ ratio verſatur, ſibi quemque credere, ſuoque iudicio ac propriis ſenſibus niti ad inveſtigandam & perpendendam veritatem; quam credentem alienis erroribus decipi, tanquam ipſum rationis expertem, ut Vir gravis & ſanctus quondam acute dicebat.

Interim eximia ſua laude defraudandi hic minime ſunt ſummi in arte ſalutari antiſtites, Thomas Sydenhamus, Georg. Baglivus, Hermannus Boerhaave, & qui ingenti boni publici commo, unus per Dei gratiam adhuc ſuperat, Fridericus denique Hoffmannus, Viri religioſe potius tacendi, quam leviter nimis loquendi; quippe qui Hippocratis, immo ipſius potius Naturæ veſtigiis preſſe inſiſtentes, plurimum mihi profuerunt ad indagandum verum, & in prædictionibus rite formandis medendique arte multum mihi lucis prætulere, & titubantem hinc inde me magis confirmarunt.

Reliqui enim, quos abſoluto hoc meo opuſculo, demum evolvi, numero quidem haud pauci, viam; qua ad veram ſolidamque medendi methodum auſpicato iretur, aut plane non viderunt, aut per tranſennam ſaltim viſam timuerunt calcare, aut leviter denique calcatam mox turpiter iterum deſeruerunt.

Inſpexi igitur eos ideo potiffimum, ut diſcors ipſorum concordia me plenius edoceret, quid vitandum potius eſſet, quam quid imitandum: ex frivolis enim atque pertinacibus eorum contradictionibus & tortuoſis ænigmatis ſolidi quid verique elici poſſe, jam diu ſpem omnem abjeceram merito: Feciſtis probe, exclamabam, incertior ſum multo, quam dudum.

Ceterum in recensendis pleuriticorum Hiſtoriis ne-

mo quæso demiretur , quod vel minutissima quævis paullo scrupulosius persequuti fuerimus : quin potius sciat , ideo illud a nobis factum , ne quid facile prætermitteretur , quod ad Morbi historiam accuratius pernoscendum ullo modo faceret , qua in re luculenter nobis præluxit Hippocrates Batavus , Hermannus Boerhaave , & ante eum Thomas Sydenhamus cum paucissimis aliis .

Quod tamen ego sic accipi volo , non tanquam hos magnos viros assequutum esse me crederem ; sed tanquam assequi laboraverim , fortasse non frustra , si ad affectum meum quis potius respexerit , quam ad effectum .

Sed nolo Te diutius , amice Lector , per spatiosas ambages & longa exorsa tenere ; hinc jam demum Vale , meisque conatibus in publica commoda hactenus susceptis , & in eadem impostero suscipiendis ; bene velle perge .

*Induxi Te ad legendum ; sincerum mihi
Candore noto reddas iudicium , peto .*

CONSPPECTUS

Omniū capitū hoc Commentario
comprehensorū.

Aphorismi Pathologico-Semiotici de Pleuritide
generales, ipsi Tractatui præmissi.

CAPUT PRIMUM.

*De Sede, Natura, Ortu & Tempore Pleuritidis in
genere.* 7

CAPUT SECUNDUM.

*De summa Venæsectionis Necessitate, usu & Efficacia
in Pleuritide.* 10

CAPUT TERTIUM.

*De Variis Auctorum Pleuritidem curandi Methodis
hactenus usitatis, cum vera Epicrifi.* 25

CAPUT QUARTUM.

*De simplici, facili, naturali & omnium tutissima Pleu-
ritidem curandi Methodo.* 31

CAPUT QUINTUM.

*Tractat de Decem singularibus Pleuriticorum Historiis
& propria Auctoris Experientia depromptis.* 37

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

A Vendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del P. F. Gio. Paolo Zapparella, Inquisitor Generale del Santo Officio di Venezia nel Libro intitolato: *Danielis VVilb. Trilleri &c. de Pleuritide ejusque curatione, ac de Pleuritide Æstiva &c. p. S. e p. MS.* non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi concediamo Licenza a *Lorenzo Baseggio Stampator di Venezia*, che possi essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova,

Dat. li 7. Settembre 1759.

- (Alvise Mocenigo Rif.
- (Marco Foscarini Kav. Proc. Rif.
- (Francesco Morosini 2. Kav. Proc. Rif.

Registrato in Libro a Carte 19. al N. 113.

Gio. Girolamo Zuccato Seg.

Addì 7. Settembre 1759.

Registrato al Magistrato Eccell. della Bestemmia.

Gio. Pietro Dolfin Seg.

APHORISMI PATHOLOGICO--SEMIOTICI

D E

Pleuritide Generales.

I. Leuritis vera (alia enim eaque benignior est notha vel mendax, de qua hic nobis sermo est nullus,) sive Morbus lateralis, est febris acuta cum dolore pungente acerrimo unius vel alterius, vel utriusque lateris, cum respiratione difficillima & tussi asperrima, orta a subita sanguinis stagnatione æstuosissima, in membrana pleura & musculis vasisque intercostalibus, vel ab ære frigido post æstum & fatigationem nimiam inspirato, vel a singulari cæli nocentis intemperie generata, quæ, propter viciniam, mediastinum ipsosque pulmones simul in consensum rapit & simili labe incensiva contaminat.

II. Vel quæ vice versa, prius in vasis bronchialibus & externa superficiali pulmonum parte oborta, pestiferum postea contagium spargit in contiguam pleuram pectus intus succingentem & musculos simul intercostales cum vasis suis sanguiferis.

III. Vel quæ uno eodemque temporis puncto, (quis enim hæc accurate satis definire aufit?) & thoracem cum suis membranis & musculis, & ipsos adeo pulmones subito corripit & fœda labe caustica corrumpit.

IV. Sufficit certe, non pleuram solum affici, quod hætenus quidem temere creditum; sed ipsam quoque

A

pul-

pulmonum substantiam simul infectari, quod unicus Medicinæ ocellus, Anatome, docuit luculentissime.

V. Duplex vero est pleuritis, vel humida nimirum, vel sicca.

VI. Humida mox a primo accessionis die, multa sputa spumosa striis tamen sanguineis distincta egerit, & benignior est altera, quamvis nec omni vacet periculo.

VII. Sicca vero, præter molestissimum exereandi & tussendi conatum; pauca spumosa, aut nihil prorsus rejicit, & hæc priore longe periculosior.

VIII. Tertiam quidem pleuritidis speciem ex Galeno addit Bartolettus, quam stertorosam, sive morosam & perniciosam appellat: (ipse Galenus perquam significanter vocat ἀπεννοπιάνην, quasi dixeris *incoctissimam*, si liceat quidem ἰνοματοποιεῖν) qua vero nihil prorsus excreatur, & ne tussendi quidem conatus præsto est.

IX. Hæc quidem omnium est atrocissima & periculosissima: Indicat enim omnem thoracis testudinem cum ipsis pulmonibus intus contentis ita tensam & spasmò constrictam esse ab congesto ibi & congelato quasi sanguine, ut vis contractrix & expultrix omnis plane cesset, certissimo indicio, mortem jamjam in propinquo fore.

X. Quoniam tamen hæc pleuritis infausta tantummodo siccæ est progenies, exinde potissimum subnata, quando scilicet sicca nec spontaneo Naturæ beneficio, nec tempestivo artis salutaris subsidio, adaugetis subinde letiferis viribus, & Natura morbi ferociæ plane succumbente, in mortem tendit gangrænosam; ideo huic distinctioni plus inanis subtilitatis, quam solidi fundamenti, subesse merito censemus.

XI. Ceterum pleuritis in omne hominum genus impune sævit sine distinctione.

XII. Plus tamen mares infestat, quam sæminas, adnotante quoque Cælio Aureliano.

XIII. Ex illis juvenes magis & flata ætate viros, quam senes.

XIV. Ex his rursus macilentos & siccos magis, ob
vasa

vasa nempe sanguifera ampliora, quam obesos & humidos, propter vasa angustiora & depressiora.

XV. Minus vero, qui acidum ructant, quia nempe habent vasa debilia; sanguinemque tenuem, fluidum, nec facilem inflammari.

XVI. Omnium minime infantes, ob nimiam, ut videtur, corporis tenelli, fluxi & perspirabilis laxitatem, acute observante Aretæo.

XVII. Vidi tamen puellam IX. annorum a sæva pleuritide subito raptam, quæ forsan tamen seruari potuisset, nisi parentes crudeliter misericordes opportunam sanguinis missionem, præter rationem, nimium reformidassent.

XVIII. Frequentissime contra in eos acrius sævit pleuritis, qui duro atque impuro victui, ut fructibus leguminosis carnibusque & piscibus salitis & fumo induratis, potuique spirituosiori, præsertim vini spiritui, plus justo per vitam sunt adsuæti.

XIX. Hinc venatores, milites, olitores, rusticos, cursores, aurigas, equifones & id genus ex ima cavea aliquos sæpenumero pleuriticis fieri certa fidaque experientia constat.

XX. Fœminas autem ubi corripit dirum hoc malum, tum majores plerumque Tragedias excitat, quam in viris.

XXI. Dextrum ut plurimum latus obsidet, & tum benignior est.

XXII. Sinistrum vero rarius adoritur; ubi autem contingit, tum in atrocius discrimen adducuntur ægroti, & morbus diutius durat, contrarium licet statuentibus Rufo, Rhase atque Avicenna.

XXIII. Sanguis pleuriticorum semper fere albidi lardi aut sevi ad instar, crassus, tenax & ita quasi compactus, ut vix discindi queat.

XXIV. Urina post quintum diem plerumque turbida, & subsidit, alias flammea, liquida, cruda, sine snubecula aut sedimento.

XXV. Quibus per totum morbi decursum urinæ non obsidunt, ii majore in periculo versantur, crisi que expectare debent difficiliorem, nam serius judicantur.

XXVI. Dies critici plerumque sunt Quintus, Septimus, Nonus, Undecimus, Decimus quartus, tandemque Vigessimus. Tum enim vis morbi acrius exæstuat, & adjuvante Natura, vel in salutem tendit, vel eadem fatifcente, in mortem, aut in tabificum empyema.

XXVII. Diarrhœa ab initio morbi superveniens periculosa admodum & plerumque, non tamen semper letifera est; *passionis enim magnitudinem docet*, ut loquitur Cælius Aurelianus.

XXVIII. Sed eadem in morbi progressu & mitigatis jam sævioribus symptomatis, succedens, salutaris est, & ægrotum citius ad sanitatem perducit, qua de re exempla notatu dignissima litteris consignarunt Valleriola, Panarolus & alii plures.

XXIX. Rarissime, immo plus dicam, nunquam fere moriuntur, quibus post venæ sectiones, dolor laterum in claviculas & omoplatas protenditur aut in dorsum propagatur. Quod sane bene notandum, ad prognosin rite formandam, ægroti quidem gratam atque acceptam, Medico vero honorificam & gloriosam.

XXX. Licet post pestilentialem febrem, hæc pleuritica omnium fere atrocissima sit, hominesque citissime jugulet; tamen si naturæ opportune & mox ab initio debite succurratur, morbi que violentiæ intrepide obviam eatur; nullus ferme est morbus qui promptius se subjugari patiatur, & exactiorem crisin servet, quam hæc ipsa febris pleuritica. Sed *ὄψις καρπῆς*, nullum enim momentum, nullum inquam, temere est negligendum.

XXXI. Crebrius corripuntur pleuritide qui semel eadem decubuerunt: plerumque etiam dyspnœa laborant & anhelitu, quod pleuritidem passis vel unus vel utriusque pulmonum lobi pleuræ adhærescere & connasci soleant, quod pleuriticorum Anatome & Bonetum docuit, & me ipsum.

XXXII. Sanguis pleuriticis a primo decubitus die, usque ad quartum haud exclusum, cito, crebro & copiose mitti debet: Si vero sæva vis morbi urgeat ægrique vires permiserint, etiam ad septimum, quin

& in

& in octavum adeo usque diem venæ sectio cum fructu institui potest : quod tamen cautissime & cum grano salis , quod dicitur , vel maxime capiendum ; nec temere & præter summam necessitatem , audendum aut tentandum .

XXXIII. Purgantia remedia , etiam mitissima & alias innocua , valde tamen plerumque in pleuritide nocere turbasque ciere deprehensum est .

XXXIV. Enemata contra blanda , abstergentia , antiphlogistica , modice adhibita valde prodesse comperitum est .

XXXV. Pleuritici , quibus intra primum & quintum diem , sanguis purpureus floridusque affatim e naribus profluit , naturæ beneficio plerumque servantur , etiamsi neglecta fuerit in tempore sanguinis missio . Par judicium esto etiam de hæmorrhoidibus , quippe quæ uberius manantes morbum solvunt & lætam salutem denunciant .

XXXVI. Quibus vero post id tempus cruor niger , piceus quasi & viscidus , etsi copiose , e nare destillat , isti nec levaminis quid sentiunt , nec superstites facile manent . Meningum enim ipsiusque cerebri funestam gangrænam jamjam instare , triste indicium est . Nec aliud sane portendit sanguis tum per inferius guttur copiose exturbatus , nihil enim indicat aliud , quam totum intestinorum tractum ferali gangræna jamjam esse corruptum .

XXXVII. Pleuritici , qui elapsis prioribus diebus , & neglecta prorsus legitima medicatione , venæ præsertim sectione , nihil amplius mali persentiscunt , nihilque plane dolent , nisi quod unum alterumve hypochondrium elevatum & prætumidum fuerit ; hi subita præter opinionem metastasi facta , intra paucos dies , immo horas , suffocantur .

XXXVIII. Significat enim , ingentem sanguinis corrupti putridique vim jamjam in pectoris cavum effusam fuisse , & pulmones purulento quasi cataclysmo submersos , officio suo respirationis amplius legitime fungi haud posse , unde mors inevitabilis .

XXXIX. Abscessus pleuriticis aut pone aures , aut ad pedum talos , aut sub axillis , aut alibi in corpo-

re obortos & cocto albidoque pure repletos pro optimo salutis signo habendos esse, frequenti experientia compertum est. Indicat enim sanguinem corruptum benigno potentis naturæ munere, ab interioribus partibus nobilioribus, versus exteriora minus nobilia, sic saluberrime esse eliminatum. Sed rarum hoc est ancepsque Naturæ molimen.

XL. Simul tamen exinde perspicue patet, ægrotos ab initio haud rite tractatos, & venæ sectionem vel plane omissam, vel non satis crebro, iustaque & sufficienti copia, fuisse administratam.

*Aphorismorum Pathologico-semioticorum
Generalium Finis.*

CAPUT PRIMUM.

*De sede, natura, ortu, & tempore
Pleuritidis in genere.*

I. **P**leuritis quid sit, & unde ortum ducat, paucis indicatum Aphorismis prioribus, proxime præcedentibus.

II. Nempe stasin sanguinis in rapidam inflammationem exardescentem supponit in vasis pulmonalibus sanguiferis subito obortam, quæ sua labe inficiunt simul externam membranam pulmones undiquaque ambientem, quæ est propago membranæ crassioris pleuræ; unde ipsa pleura necessario simul inflammatur cum musculis mesopleuriis & vasis intercostalibus; immo cum ipso nonnunquam septo transverso s. diaphragmate, ut ex singulari historia patet, quam refert Heurnius ἀρόπτης, ad Aph. Hipp. 24. Sect. V. p. 351. add. Baron. Lib. I. de pleuripnev. cap. 27.

III. Inde falso a sola pleura vocatur pleuritis: multos enim pleuriticorum periisse, quibus soli pulmones, salva tamen pleura, inflammati, pure repleti, & pleuræ plerumque adnati fuerint, optima & fidissima magistra, Anatome, clare testatur, & ex hac

hac Baronius, Sennertus, Riverius, Platerus, Zechius, Jul. Cæs. Benedictus, Jo. Faber, Gotofr. Voglerus, Bonetus, Boerhaavius, & Hoffmannus, præsertim vero Petrus Servius, qui in trecentis, quod jure mireris, pleuriticis Romæ, post mortem dissectis, semper unum pulmonis lobum corruptum materiaque putrida turgidum, intacta tamen, aut leviter saltem vitiata pleura, apprehendit, ceu ex ipso refert summus Vir, VVelschius, & ex eo laudatissimus Hoffmannus, in immortalis operis de Medicina Systematica, Tom. IV. Sect. II. Cap. 6. pag. 426. cujus & conferri hic omnino meretur præstantissima Dissertatio de Pleuritide & Peripneumonia, ante aliquot annos habita denuoque ex merito recusa. Immo id ipsum jam dudum ex antiquis sagacissime odorati sunt Euriphon, Evenor, Praxagoras, Philotimus & Herophilus, ceu observavit Cælius Aurelianus, Capit. 16. de Acut. Morb. Libr. II. ubi hanc in rem plura notatu digna, qui nec ipse a probabili hac opinione alienus fuit, ut ex antecedentibus patet.

IV. Nec solam pleuram cum musculis & vasis intercostalibus matrem esse posse tam funestæ sobolis, tussis, sputum cruentum, difficilis respiratio & in fine morbi cocta & salutaria pectoris ejectiona manifestissime, putem, declarant

V. Licet enim per se affatim constet, & pleuram & musculos intercostales plurimum omnino conferre ad respirationis negotium; ex sola tamen eorundem læsione nec tantam dyspnoeam, nec pertinacem tussim, multo minus vero sputum cruentum aut purulentum unice derivari posse jure censendum est.

VI. Patet ergo hinc, opinor, luculentissime, quam affines atque congeneres sibi sint pleuritis & peripneumonia, ob vicinitatem nempe & cognationem partium, ita ut vis esse possit pleuritis sine peripneumonia, licet hæc quandoque absque illa oriri queat, ut jam acute observavit Hippocrates, licet perperam negaverit Freindus, rectius omnino affirmante & de-

monstrante Hoffmanno modo laudato. Inde vere, licet nonnihil barbare, scripsit Cælius Aurelianus: *Qui in augmento pleuritice constituti passionis, proni atque faciles in peripneumonicam videntur.*

VII. Nulla igitur vera pleuritis acuta, nimirum febre & flagrantissimo æstu comitata, (aliud enim est pleuritis pituitosa sive rheumatica, serosa aut catarrhalis, febris plerumque expers, observante egregio Lommio,) me quidem iudice, sine peripneumonia, vera tamen peripneumonia interdum, etsi raro, sine pleuritide. Inde & utrique morbo eandem fere mendendi rationem convenire, post Hippocratem, Arætam, Cælium Aurelianus, Theodorum Priscianum aliosque plures, quotidiana experientia recentiores docuit Medicos, quorum Libri videri debent.

VIII. Inde longe accuratius, meo quidem arbitratu, procedunt, qui pleuritidem potius pleuripneumoniam vel peripneumopleuritidem appellarunt, quod primus, nisi fallor, fecit Vincentius Baronius, qui doctum & elegantem Tractatum ea de re composuit, ut notum omnibus artis medicinalis cultoribus.

IX. Hæc vero, quam innui, inflammatio acerrima vasorum bronchialium, pulmonalium & intercostalium omnino præsupponit sanguinem viscidum, tenacem, filatim tractuosum, in coagulum facile coeuntem, & ad ejusmodi concretiones polyposas concipiendas jam prædispositum.

X. Propterea pleuritide frequentius corripuntur, aut qui lauto nimis artibusque coquinariis & convivalibus corrupto, hinc inde piperato variisque aromatis acribus condito, aut pravo denique, salito, fumo indurato, similique dyspepto victu nimium crebro utuntur, una cum potu viscoso & spirituofo v. gr. spiritu frumenti aut vini, aut vinis conditis & facticiis ad præcipitanda mortalium fata repertis.

XI. Hinc viatores, venatores, milites, rusticos, cursores, olitores, equifones, muliones, stabularios, bajulos, operarios & id genus alios duro de semine natos vitamque misere fordideque tolerantes frequentissime in pleuritide incidere constat.

XII. In primis ubi concalesceto nimis corpore, properantius currendo, aut ad sudorem usque sese fatigando, plurimum aeris gelidi & mordentis inspirando inter anhelitus hauserint, unde eo citius sequitur sanguinis æstuantis stagnatio, & mox inflammatio, & ex hac demum putrefactio & gangræna.

XIII. Inde nunc patet clare, unde primulo & frigidiusculo vere, item morbofo autumno, & rigida in primis hieme, pleuritides frequentius sæviant. Frigus enim omnes liquores congelascere assuetos facilius inspissare & coagulare, notissimum cuius est ex oleo, aqua, vino aliisque liquidis, quæ oborto intenso frigore stare & crassescere solere vulgatissimum est. Labentes enim hiems durat aquas & flumina necit, ut poeta haud inepte quondam cecinit.

XIV. Frustra vero atque ridicule plane, ut id obiter moneam, acidum hic incusatur ab Helmontio, Jac. van-Hadden, Sylvio aliisque, qui in verba horum Magistrorum temere jurant, & ad quos stultitiæ transit hæreditas, ut cum Lactantio loquar. Insons enim prorsus bonum illud acidum, quia mere imaginarium & in solis febriculosis horum cerebris natum. Illa enim subita inflammatio non ideo oritur, quia acidum in sanguine peccat; sed quia sanguis impurus, spissus, viscosus & polyposus ad ejusmodi stases æstuosius inardescens induendas a variis causis jam aptus & prædispositus est.

Si enim acidum re vera in causa esset; ii sane omnium maxime pleuritide infestarentur, qui acidum ructant. Nunquam vero eos pleuriticos fieri, qui acidum ructant, docuit, experientia præeunte, Hippocrates, Aph. 33. Sect. VI.

Sed illa fatua Helmontii, Sylvii, Svalbi & aliorum nonnullorum de acido commenta delevit jam dudum dies, qui illa jam retulit in melius, viam nimirum rectiorem solide monstrantibus viris summis, Bohnio, Bergero, Boerhaavio, Freindo, Sydenhamo,
Hof-

Hoffmanno, Baglivo, aliisque magnis artis salutaris nominibus & numinibus.

XV. Nusquam enim adhuc usu comprobatum fuit, remedia sic dicta antacida præstitisse quidquam ad obtundendum acutum pleuritidis telum, ut Serenus Sammonicus eleganter ait, manifesto haud dubie indicio, caput morbi in acido nequaquam esse situm, atque hinc medicamentis acido oppositis incassum plane oppugnari.

Sed in ejusmodi syrtes & brevia, maximo profecto humani generis incommodo & periculo, ii potissimum præcipites ruunt, qui tuto & obvio naturæ itinere temere & superciliose repudiato, fumum potius & inania sectantur, & per chemica tormenta atque furnum docimasticum morborum genium & originem accuratius indagare vano consilio & infausto successu, allaborant, unde promerita in ipsos ignominia, immeritum vero in ipsam Medicinam ludibrium, & certissimum denique damnum in miseros ægrotos redundet, necesse est. Sed de his hætenus! ad alia enim eaque certiora & utiliora jam transire lubet.

C A P U T II.

*De summa venæ sectionis necessitate, usu
& efficacia in pleuritide.*

INter cognitos nobis familiaresque morbos haud facile quisquam occurrit, (excepta sola truculentissima pestilentia,) qui aut velocius decurrit, aut violentius urget, aut citius denique enecat, sæva pleuritide.

II. Sed nullus pariter morbus, ubi rite tractatus fuerit, aut legitimæ medendi methodo promptius auscultat, aut se facilius pacari & debellari patitur, eadem ipsa pleuritide.

III. Non pretiosa aut operosa, speciosis titulis splendida & longius petita sunt remedia, quibus absolvi potest felicitis curationis negotium; sed potius facile parabilia, obvia, domestica & pretio quidem

dem vilia; pondere vero atque efficacia egregia prorsus & vix satis æstimanda.

IV. Nimirum scalpellum phlebotomum, aqua, acetum, mel, nitrum, hordeum, oleum & paucissima alia, illa sunt arcana & magnifica polychresta, quæ omnem hic absolvunt paginam, & ad debellandam & compescendam pleuritidem plane pleneque sufficiunt.

V. Ordiamur jam a Venæ sectione, hæc enim sacra quasi est anchora, ad quam unice confugiendum in hoc morbo, & a qua sola, sola inquam, omnis pleuriticorum salus pendet. Hac enim mox ab initio mali sat cito, crebro & large administrata, omnis ferocientis morbi vis illico perit & malum in ipsa quasi herba penitus suffocatur. Eadem contra aut temere neglecta prorsus, aut parce nimis & timide instituta, ægrotorum salus de exigua spe pendet & in summum vitæ discrimen adducitur, licet omnis Medicamentorum apparatus in subsidium advocetur; Tunc enim, ut poeta belle canit, quæsitæque nocent artes: cessere Magistri Philyrides Chiron Amythaoniusque Melampus. Irrita scilicet omnino, vana & inefficacia omnia erunt, splendide mendacibus licet titulis superbientia, si omissa quidem venæ sectione, adhibeantur; egregium contra præstabunt usum, si peracta eadem, rite & scienter applicentur.

VI. Atque in hac quidem mœdendi methodo nemo, credo, nobis facile movebit controversiam. Præluxerunt enim nobis lucidam facem, viam monstrante ipsis constanti natura & fida experientia, prælustria antiquitatis lumina Hippocrates, Galenus, Aretæus, Aetius, Cælius Aurelianus, Celsus, aliique, quos sequuti illustris famæ in Medicina Viri, Sydenhamus, Villifius, Duretus, Hollerius, Ballonius, Barbette, Sennertus, Baronius, Tulpius, Ettmullerus, Langius, & nostra hac tempestate ingentes animæ Baglivus, Boerhaavius, Hoffmannus, & omnis medicorum rectius sentientium cohors in universum, ita ut eorum numerus iniri vix queat, nec necesse sit.

VII. Et qui poterant quæso aliter? quum unicum remedium ad compescendum sanguinis æstuantis fu-

12 *Cap. II. De summa Venæ sectionis necessitate,*
rorem, ad stagnationes ejusdem hinc inde jam in va-
sis minimis factas referandas, ad revulsionem saluta-
rem promovendam, ad putredinem, puris generatio-
nem, sphacelum & gangrænam præcavendam, ad
suffocationem arcendam, quæ mala conjunctim om-
nia in atroci pleuritide metuenda, & ad mille emo-
lumenta alia, quæ enumerare jam non vacat, quum
unicum inquam remedium, unicumque subsidium si-
tum sit in sola tempeſtiva, commoda & ſatis larga
Venæ ſectione? qua verò neglecta, plerumque illud
Sulmonienſis Vatis locum habebit:

--- --- *pugnatum eſt arte medendi,*

Exitium ſuperabat opem; quæ victa jacebat.

VIII. Solus tamen, quod ſciam, obſtitit hic Hel-
montius, homo triſtis, moroſus, alienæ famæ con-
temptor, ſuæ nimium appetens, & in paradoxis ſin-
gendis & mordicus defendendis nimium quantum in-
genioſus & laborioſus, adeo ut ea loqueretur ſcribe-
retque ſæpius, quæ nec æger quiſquam delirare, nec
dormiens poſſet ſomniare, qui & ſui & alieni ſan-
guinis præter rationem nimium parcus, venæ ſectio-
nem præſertim in pleuritide, ceu peſtem & venenum,
fugiendam alta voce clamat; neſcio quod ſanguinis
acidum ſtagnans & congeſtum in thorace ſomnians,
unde meris antacidis & ſanguine potiffimum hircino
omnem pleuritidis meſelam plene abſolvendam vane
tradit: Obloquente contra experientia, ridentibus ve-
ro veſpillonibus, quorum cenſum ſua illa abſurda me-
dicatione ditavit largiter. Quid? quod ipſe adeo de-
ceſſit pleuriticus: nec priapus cervi, nec ſanguis hir-
cinus moram indomitæ morti afferre potuit. Nec ſa-
ne tricenis hircis illacrymabilem Plutonem placare po-
uiſſet vanus hic vitæ longævæ promiſſor, haud ve-
rus poſſeſſor. Unde ipſe ſuo triſti exemplo abunde
probavit, quam inani ſpe ars ſua conjecturalis & ima-
ginaria ipſum inſlaſſet, quamque parum præſidii in
jaſtato adeo & celebrato nimis hirci ſanguine eſſet
repoſitum.

IX. Sed otii ſui, patientiæ & rationis maximope-
re prodigus ſit, oportet, quiſquis in ſomniis hiſce re-
fel-

fellendis operam ingloriam sibi, lectori inutilem futuram impendere velit. Adeo levia enim, futilia, & volucra sunt, ut vel sua sponte in auras & fumos abeant, ut jam dictum a nobis paullo superius, Nemo enim, nemo profecto, sævissimum & insidiosissimum hunc hostem serio glorioseque triumphaverit, nisi stricto ferro, vulnereque aliquoties inflictio res strenue agatur, victoriaque fuerit ad modum cruenta. Nam nihil, nisi *sanguis redimat populos*, ut cum Luciano loquar.

X. Certum igitur atque indubitatum est, sanguinem in pleuritide sine mora, sine cunctatione & metu, necessario esse mittendum. Verum quatuor nunc emergunt Quæstiones, ad quas, quia maximi sunt momenti & omnem rem plane conficiunt, paucis quidem, sufficienter tamen, respondere decet. Scilicet enitar, quantum res finit, & difflusa substringere, & proluxa breviare, sic tamen, ut neque res ad copiam, neque claritas ad intelligentiam deesse videatur in hoc Capite, quo in lucem veritas vel maxime protrahenda est; ut si quis ad legendum expers veri & ignarus accesserit, instruat atque intelligat, quod spes omnis vitæ ac salutis in sola Venæ sectione sit reposita, ut alicubi fere Lactantius loquitur.

XI. Nimirum quæritur jam, I.) Quando? II.) Quoties? III.) Ubi vena secari debeat? & tandem IV.) Quantum sanguinis sit profundendum?

XII. Quod igitur ad tempus attinet, quando nempe venæ sectio institui debeat, omnes in eo conveniunt illustres Medici supra laudati, unanimi consensu, & ratio ipsa experientiaque perspicue docet, quo recentius sit malum, qua integriores adhuc ægroti sint vires; eo melius, eo salubrius venæ sectionem peragi posse.

XIII. Optimum ergo atque saluberrimum est, si primo statim ægrotationis die venæ pertundantur; neque pejus, si altero fiat, aut tertio; quin etiam ipso adeo quarto, cum successu generosum hoc remedium tentari posse asserunt.

XIV. Hic vero omnes propemodum subsistunt, nec

ulte-

14 *Cap. II. De summa Venæ sectionis necessitate*,
ulterius progredi audent, deterriti nempe perperam au-
toritate Galeni, Celsi aliorumque veterum, horumque
sequacium e recentiore ævo; licet Praxagoras auden-
tior hac in parte atque animosior, vel quinto adhuc
die sanguinem detraheret, referente Cælio Aureliano.
Dantur tamen casus desperati, tibi transmissis vel ægro-
ti incuria, vel medentis ignorantia aut metu, sine
venæ sectione his primis diebus, in casu necessitatis
summæ, quum omnia jam conclamata videantur, &
æger suffocationi miserrimæ proximus sit, audendum
aliquid, atque tum anceps hoc, sed unicum venæ se-
ctionis remedium in usum omnino vocandum.

XV. Ita me quinto, sexto, immo & septimo, at-
que adeo, quod mirandum, octavo die venæ sectionem
imperasse, & ægrotos Dei auxilio, in limine pallen-
tis Erebi jam constitutos in vitam quasi postliminio
revocasse, patebit ex singularibus historiis infra scri-
ptis, quas Deo teste, summa fide & integritate recen-
sui, nihilque fictum admiscui, quia vitæ & salutis
humanæ negotium agebatur.

XVI. Nemini tamen Auctor suasorque sum, ut simi-
le temere adgrediatur, nisi ponderatis bene circum-
stantiis omnibus, & exploratis inprimis sollicitè ægro-
torum viribus, quas ex Calore corporis, respiratione
& pulsus præsertim rhythmis, aliisque indiciis colli-
gere licet, didicerit, an anceps hoc auxilii genus
tentare commode salva sua conscientia & existimatio-
ne, & cum ægroti salute, possit. Alias enim negle-
ctis his monitis & præcautionibus summe necessariis,
ægroto mortem, sibi vero ignominiam certo certius
procuraturus est.

XVII. Idem vero respondendum ad alteram quæ-
stionem, quoties nempe incidenda sit vena? Toties
nimirum eam aperiri debere affirmo, quoties dura
vis morbi eam imperabit, & ægroti vires permittent,
quod ex signis modo indicatis, respiratione præsertim
& pulsu conjicere licet. Ter tamen, aut ad summum
quater, venam secuisse nobis suffecit, ut ex multipli-
ci experientia constitit, si nempe prima & secunda
vice sanguis sat larga copia fuit eductus.

XVIII.

XVIII. Sed ipse sanguinis recens emissi color, habitus & consistentia clarissimum & fidissimum indicium medico in arte perito præbet, quoties necessitate urgente, repetenda sit venæ sectio.

XIX. Pleuriticorum enim sanguis simul ac refrigit, mox crusta alba unum sæpius aut duos digitos transversos crassa, tenaci & polyposa obducitur, quæ discindi vix potest, speciemque ad visum propemodum offert sevi liquati, aut liquaminis saccharini, quod operibus dulciariis superinfundere solent cupedinarii. Immo vidimus sæpius pleuriticorum sanguinem jecori anserino farto figura, colore, mole & consistentia simillimum.

XX. Hæc crusta summum inflammationis sanguineæ statum certissime portendit; quousque igitur ea apparet, eousque reiteranda est venæ sectio, donec sensim diminuta fuerit, aut plane evanuerit, quod plerumque post secundam aut tertiam phlebotomiam contingere solet. Quamdiu enim hæc adhuc in sanguine conspicitur; tamdiu status ægroti adhuc in ancipiti, immo præcipiti stat, nec res ejus in vado est.

XXI. Non possum igitur hac quidem in parte assentiri viris ceterum summis, Lancisio atque Baglivo, statuentibus, crustam illam albam & quasi sebaceam, in pleuriticorum sanguine ceu bonum & salutate signum necessario apparere debere; pessimam contra & deploratam fere ægrotorum esse conditionem, quibus sanguis rutilus, sano similis, crusta vero illa salutifera scilicet destitutus, e vena pertusa profiluerit.

XXII. Nam pessimam potius pleuriticorum conditionem, ut dixi, indicat, crescente enim sanguinis inflammatione & stagnatione, crusta quoque illa increscit, & augmentum capit. Ideo semper quidem procedente in pejus & ingravescente morbo, adesse solet, sed non semper adesse debet. Si enim mox ab initio, & primo die, sanguis mittatur, aut nulla plane crusta apparet, aut tenuis saltim membrana quasi lactea, quod bis vidimus. Inde optime hanc in rem Cælius Aurelianus, Lib. II. Acut. Morb. c. 14. *Phlebotomati ægrotantes pleuritici liquidum & non densatum san-*

16 *Cap. II. De summa Venæ sectione necessitate,*
guinem reddunt, quod scilicet de primis ab morbi ac-
cessione diebus extra controversiam unice intelligen-
dum. Sic contra post aliquot dies iterum vena inci-
datur, crusta illa tum crassior & conspectior evadit.
Et sic in omnibus febris acutis & ardentibus con-
tingere solet. Sic in ipsis variolis sanguis primo die e
vena missus, purpureus & salubri similis comparet;
sed secundo, tertio vel quarto ab accessu die, extra-
ctus, jam est valde viscosus, inflammatus, crusta alba
tectus & pleurítico plane similis, ut pulchre monet
Boerhaavius, & Sydenhamus, & nos ipsi aliquoties
observavimus.

XXIII. Ubi ergo crusta illa sevesa apparet, sangui-
nem jamjam in pus abiisse, aut proxime abiturum si-
gnificat, omissa venæ sectione & methodo antiphlo-
gina. Quare vix dubium, quin pleurítico curari tu-
tius & facilius possint, quibus nulla crusta fuerit in
sanguine conspicua. Nam id infaustum, etsi candi-
dum signum, non imminutum, sed auctum potius ma-
lum & statum periculosiorem significat.

XXIV. Nec est, quod quisquam cum Bagliivo me-
tuat, sanguine rubro & naturali proximo e vulnere e-
micante, materiam illam, crustam istam albidam ge-
nerantem tum pulmonibus impactam altius remane-
re, ibique infixam immanes turbas & lacrymosas tra-
gædias excitare. Sicuti enim, quando candida & glu-
tinosa crusta in sanguinis superficie apparet, non san-
guis solum in thorace & pulmonibus hærens, sed o-
mnis in universum massa sanguinea ejusmodi mate-
ria crustosa inquinata, quod sanguis ex brachio, pe-
de, jugulo, aut quacunque demum corporis parte emis-
sus evidenter ostendit, quippe qui semper ejusmodi
funesto operimento candido tectus apparet: Ita e con-
trario firmiter concludere licebit, sanguinem purpu-
reum, nullaque labe aut tabe infectum e vena pleu-
ritici extractum indicium potius præbere de reliqua
massa universa adhuc incontaminata & ad summum
inflammationis gradum nondum perducta; quam in-
dicare, materiam illam crustosam solam pulmonibus
impactam restare, floridum vero & sincerum sangui-
nem

nem maximo ægroti detrimento, solum prodire, sicque massam parte sui meliore & volatiliore spoliari. Pleurumque enim testatur pars de toto, & sanguis e vena missus, natura, colore, substantia, accurate conditionem sanguinis refert in corpore adhuc contenti & per vasa sua atque canales incredibili celeritate circumlati.

XXV. Nemo ergo Medicorum animum facile despondeat, aut desperet prorsus salutem, ubi pleuriticorum sanguinem nobili illa crusta orbum conspexerit; quin potius impense sibi gratuletur, quod ægros natus sit, quorum sanguis careat adhuc tristi illa extremæ inflammationis purulentæ nota characteristica, speretque hinc post Deum, adhuc sibi potestatem esse relictam malum illud in herba suffocandi & ægroto facilius sanitatem ex voto reddendi. Scintilla enim sub favilla delitescens digito, vel guttula aquæ facile extingui potest, quum contra incendium quando semel invaluit, ne urnis quidem, siphonibus & hamis compesci & perdomari possit.

XXVI. Sed alia adhuc restat observatio magni Sydenhami, curiosa quidem, minoris tamen quam præcedens, momenti, quam paucissimis hic quoque examinare lubet, quia huc etiam pertinet. Credit nimirum, sese observasse, quod si sanguis pleuriticorum e secta vena non recto flumine versus horizontem profiliat; sed per cutim repens perpendiculari inclinatione dimanet, utut celeri sese proripiat gradu, tum sæpius deficere illam crustam albidam, lentam & tenacem alias sanguini supersterni consuetam, cujus se veram causam ignorare candide simul fatetur. Neque sane alius quisquam eam facile divinaverit.

XXVII. Mihi vero, utut aliquoties omnem adhibuerim diligentiam, studiose cognoscendi, ecquid tandem veri subesset huic commento; nunquam tamen differentiam illam observare licuit; quin potius omnis sanguis sive ad horizontem vi propulsus, sive ad perpendicularum stillatim & lente extortus, paucis post sectionem horis, tristem illam pleuriticam crustam albicantem promiscue induere visus est.

XXVIII. Immo, quum rarissime contingat, ut ve-

18 *Cap. II. De summa Venæ sectionis necessitate*,
ri pleuriticis sanguis ob nimiam spissitudinem & lentorem actionemque thoracis plurimum interceptam, vi quadam horizontem versus proflire possit; quin potius lento gradu perpendiculararem in modum plerumque stillare soleat, immo sæpius vulnere exire haud possit, nisi fluxus ejus ægroti tussi & actione brachii adjuvetur; & tamen semper fere istud albidum velamentum obtineat; sequitur exinde perspicue, hanc magni Sydenhami observationem nostris certe in regionibus, locum habere non posse.

XXIX. Nolim interea reverentia ductus, tanti viri experientia & fidei temere adversari. Cælum forte Anglorum, aut singularis sanguinis dispositio, aut aliquaecunque causa latens potuit ansam præbuisse, ut ejusmodi singulare phænomenon emergeret. Vel potuit etiam fieri, ut vir iste summus in tales ægrotos forte incideret, quibus incipiente & benigniore adhuc pleuritide correptis, ad ejusmodi sublimem & arduum inflammationis gradum nondum pervenisset sanguis, ut albam illam tunicam indueret, unde frustra illa forte expectata fuit, qua de re paullo supra jam dictum.

XXX. Sed nunc demum e diverticulo iterum in viam! Quæritur nimirum jam tertio, ubi & quo loco pleuriticis sanguis sit mittendus? Gravissimi artis salutaris antistites, Sydenhamus, Baglivus, Villifius, Petr. Brissotus & in primis Renat. Moræus, Bartollettus, Baronius, qui tamen fluctuat, Lud. Septalius, Matth. Curtius, Deusingius, Hoffmannus, Boerrhavius ex parte, item Barbette & lepidus olim extorris nunc Cardimelechis fabricator, Dolæus, alique plures præeunte ipsis antesignano Hippocrate, unanimi suffragio affirmant, primam venæ sectionem in brachio lateris affecti potissimum esse administrandam. Alii contra non minoris auctoritatis viri, ut Cælius Aurelianus, Avicenna, Argenterius, Sennertus, Tim. a Guldenkleee alique plures, item vir magnus, Jul. Cæsar Scaliger, vel in sano opposito latere, vel in pedibus, eam institui debere censent, quod unus idemque sanguis sit, qui in vasis contineatur, parumque hinc referat omnino, ex quo demum canali aut ve-

na latex ille vitalis educatur, modo ad juvandam fatiscentem & laborantem naturam, ex aliquo emittatur. Nec acres sane lites hac de re magni in primis Vesalii ætate & deinceps agitatae hic recoquere placeat, de quibus copiose jam tractavit Bartolettus Lib. V. c. 7. & alii, item Ren. Moræus in divino Libro de sanguinis missione in pleuritide.

XXXI. Hæc licet non sine veri specie ita tradantur, & locum omnino habere possint, si de corpore sano & in statu suo naturali constituto accipiuntur; neutiquam tamen eodem modo sine distinctione capi possunt de statu præternaturali & corpore morbofo: tum enim ingens profecto est differentia maximique momenti res, ex quo vase, quoque loco sanguis extrahatur, quod experientia assatim testatur. Qua de re multa hic nec incita, nec inutilia disputari in utramque partem possent, si id nunc ageremus, & aliud, quam quod tractamus, Thema in manibus haberemus.

XXXII. In primis vero in pleuritide curanda plurimum omnino refert accuratius & distinctius definiisse locum, ex quo sanguis in ægroti salutem depleri debeat. Tanta enim atrocis morbi est violentia, tantus inquam sanguinis æstuantis & contineri nescii furor, ut nisi laboranti naturæ e proximo loco succurratur, venæ sectio non solum nihil plane aut parum juvet, sed & adeo insuper noceat.

XXXIII. Igitur ratione, experientia reique natura dictante, prima præsertim venæ sectio nullo alio in loco, me quidem suasore, instituat, quam in brachio affecti lateris, sive dextri, sive sinistri, a qua quippe ægrotos semper plurimum allevamenti & liberioris respirationis percensisse compertum nobis fuit multiplici experientia: Evitetur vero certe ab initio, e contrario altera in opposito scil. sano latere instituenda, utpote a qua, quoties tentata a nobis fuit, miseros non solum nihil emolumenti accepisse, sed & in vehementiores respirandi difficultates, majoresque anxietates & inquietudines coniectos fuisse fida experientia pariter nobis constitit, ut ex una singu-

10 *Cap. II. De summa Venæ sectionis necessitate,*
lari historia inferius proposita clarius patefcet, vid.
Ægrot. III. & IV.

XXXIV. Atque pulchre singularique cum voluptate adhuc memini, ex plus quam quadraginta pleuriticis meæ curæ diverfo tempore commissis vix quinquam fuisse repertum, cui non mox a prima paullo largiore sanguinis missione proxime ad locum dolentem rite instituta, dolores lateris acerrimi incantatione quasi confopiti fuerint, anima hætenus coarctata liberius meare cœperit, quiesque corporis animique tranquillitas redierit, ita ut sese ceu recens natum aut ex orco revocatum gratus lætusque fateretur.

XXXV. Sed raro una cruenta pugna sufficit ad profligandum penitus atrocem hunc hostem: breves plerumque inducias facit, non certam solidamque pacem; & dum in thorace, quasi vallo quodam munito circumseptus, dolose latet, novas sæpe graviorefque infidias machinatur. Hinc circa vesperam plerumque atque per noctem dolores anxietatesque recrudescunt & febris ad tempus soporata denuo vehementius accenditur.

XXXVI. Hoc ubi cognitum fuit, etiam nocturno tempore, illico vena vel in eodem brachio incidenda, vel, quod melius mihi sæpissime successit, in pede ejusdem tamen lateris dolentis, unde revulsio salutaris subsequitur, nimiusque sanguinis æstuantis versus loca obstructa sanguineque crasso & viscido distenta, appulsus a superna thoracis regione vi quadam revocatur, & ad inferiora ignobiliora corporis loca retropellitur, ex quibus minus periculi metuendum.

XXXVII. Ubi vero vel post alteram venæ sectionem, malum nondum penitus filet, pulsusque durus adhuc, inæqualis atque frequens, & respiratio laboriosa, anhela, & suspiriosa nondum satis sanguinis profusum fuisse aperte indicant; tum tertiam adhuc, immo & quartam, si necessitas urget, vel in eodem, vel in opposito pede, rite & justa, haud tamen nimia copia, administrare decet, respectu tamen semper sollicitè habito ad vires aliasque ægroti circumstantias superius commemoratas.

XXXVIII.

XXXVIII. Ex hoc ipso vero fonte fluit nunc de-
mum sua sponte facilis responsio ad Quæstionem Quar-
tam, quantum nempe sanguinis sit mittendum? Tan-
tum nimirum ajo, quantum morbi sævitia efflagita-
verit, ægrique vires, ætas, constitutio, habitus aliæ-
que circumstantiæ permiserint, ad quas semper atten-
te respicere decet medicum probum, cautum, in
artis exercitio circumspæctum & exercitatum.

XXXIX. Sic v. g. corpus juvenile, vegetum, toro-
sum, nullis antehac morbis obnoxium, succi plenum,
sanguine florido turgidum, cui facies rubet, oculi
exstant, tempora pulsant, carotides jugularesque tu-
ment, cuique ex his causis aut delirii, aut suffocatio-
nis, aut utriusque simul spes est, largam nimis pene-
que immodicam & aliquoties repetitam facilius prom-
ptiusque ferre potest sanguinis detractionem; quam
corpus imbecillum, cannabinum, emaciatum, viribus
defectum, morbis jam infractum, & sanguine succo-
que vitali vix ad necessitatem dotatum. Nullæ igitur
prorsus regulæ universales de quantitate sanguinis
mittendi determinanda, præscribi hic possunt, quum
vel minimæ circumstantiæ & hic potissimum rem va-
rient; Sic v. g. eximius quondam Medicus, Jo. Heur-
nius refert Lib. IV. Instit. Med. cap. 4. p. 505. sese
ægro ex utriusque lateris pleuritide acerbè laboranti
una vice extraxisse plusquam quatuor sanguinis libras,
unde & evaserit Dei beneficio, hic Libitinæ jamjam
ab omnibus sacer & devotus habitus pleuriticus. Quod
generosum facinus ut laude hic sua dignissimum, ita
a nullo temere imitandum, nisi judicandi peritia &
medendi usu Heurnio fuerit compar. Plura hac de re
vid. apud Baron. de pleuripneu. Lib. II. cap. 10.

XL. In genere tamen tenendum, omnium minime
illos medicos peccare, qui audaciores & sanguinis
profundendi nimium prodigi sunt, quam qui justo
parciores & timidiores: parca enim venæ sectio in
hoc morbi atrocis genere plus semper nocet, quam
larga, recte hoc post Hippocratem observantibus Sy-
denhamo, & Boerrhavio. Ante omnia vero semper
eo annitendum, ut prima sit omnium largissima &

22 *Cap. II. De summa Venæ sectionis necessitate,*
 modum pœne excedens, immo quandoque ad animi
 usque defectionem, jubentibus quoque Hippocrate,
 Galeno, Aetio & aliis. Quod tamen rarius & non-
 nisi urgente summa necessitate, & nimia morbi atro-
 citate, audendum, ne vis vitalis in ægroto nimium
 labefactetur, sputisque coquendis & egerendis aliis-
 que crisis salutariis promovendis impar hoc mo-
 do reddatur, ut pulchre monet post Villisium, ma-
 gnus Hoffmannus. Audiant igitur hic omnes Medici
 timidi, nimis trepidi atque ἀμφοίβοι, audiant in-
 quam aurea experientissimi & latinissimi Nicol. Tul-
 pii dicta, dicta ajo perpetua semper dignissima vita,
 e Lib. II. Observ. Med. Cap. I. ubi de dolore pleu-
 ritico: Vita hæc vada o Medice! admonet ille & ma-
 gna gravique voce testatur, vita hæc vada o Medice!
 Satius quippe est, prudenter vitam prorogare, quam
 timide mortem maturare. Improvida namque sollicitu-
 do sævitia adeo est, non lenitas. Secunda itaque ve-
 na, cuicumque ætati ac sexui: maxime, si consent
 vires, & auxilium hoc exposcat imperiose inevitabilis
 necessitas, juxta illud Celsi: *In præcipiti periculo sunt
 multa, alias omittenda.* Ubi vide plura. Idem paullo
 ante: Quæ enim hæc dementia est? primum metuis
 exile brachii vulnusculum, & leve alicujus sanguinis
 dispendium; deinde vero incidis secure ipsum thora-
 cem; & elicis inde, non aliquot sanguinis uncias; ve-
 rum integras pelves pure refertas; interdum per ali-
 quot menses, sed sæpius per plures annos. Hactenus
 quidem vir ille & arte & facundia plane insignis.

XLI. Quamvis igitur nulla certa norma in defini-
 da sanguinis extrahendi quantitate, ut dixi, proponi
 possit; tamen quæ mihi hac in re crebro usu venerunt,
 candidè exponam. Prima igitur eaque copiosissima
 venæ sectione educatur sanguinis ab ℥. x. aut ℥. XII.
 usque ad ℥. xv. altera ab ℥. VIII. ad ℥. x. tertia deni-
 que aut quarta si necesse, ab ℥. VI. aut VII. ad ℥. VIII.
 ita ut summa sanguinis quatuor vicibus educendi quan-
 titas consistat intra ℥. xxx. aut xl. quem calculum e-
 tiam pœne posuit Sydenhamus. Ego tamen, ut in-
 genue fatear, rarissime eo adactus fui, ut ultra ℥. xxiv.
 aut

aut §. xxvi. ascenderem, etiam si dura imperaret necessitas, ut ter aut quater vena pertunderetur; quod luculentius patebit ex ægrotorum historiis infra scriptis. Ex hoc igitur proposito tenui schemate peritus in arte medicus facile per se colliget, quid demendum, aut addendum, ubi in ipso opere artis faciundo occupatus fuerit, diversosque ægrotos pleuriticos, diversæ ætatis, naturæ, temperamentum & idiosyncrasie tractandos susceperit.

XLII. Interim ego iterum iterumque maximo nisu, & quanta voce possum, testificor, proclamo, denuntio, quia hoc saluberrimum & maximi momenti præceptum vix satis potest inculcari: Quisquis pleuriticum ab instanti interitu vindicare exoptat, is sanguini ipsius minime parcat, tantumque ejus prima statim venæ sectione intrepide detrahat, donec articularum pulsus languescere & vacillare quasi incipiant. Ab hac enim sola fere & unica ægrotorum salus pendet; & ubi rite & convenienter suscepta fuerit, vel reliquæ leviores & parciores fieri possunt, vel plane interdum omitti, ut ex iisdem historiis clarius apparebit. Hanc enim solam salutis Phœbus ostendit viam.

XLIII. Justam vero sanguinis æstuantis quantitatem venis ademptam fuisse, vel ex eo perspicue patescit, quando pulsuum rhythmum æquali & constanti tenore placide decurrunt, lateris dolores mitescunt, respiratio liberius it, sputa cœta, pingua & subflava prodire cum levamine incipiunt, & quando potissimum ægroti de dolore gravi scapularum, clavicularum aut etiam dorsi simul vehementius conqueruntur, quod plerumque post primam mox, aut etiam post alteram aut tertiam denique venæ sectionem, contingere solet, ut accurate observavimus.

XLIV. Scio equidem, plerisque medicorum, qui de pleuritide scripsere, postremum hoc signum ad signa pathognomonica & incrementa morbi referre, unde & scapularem & dorsualem pleuritidem nobis finxerunt potius, quam probarunt: si vero experientiam experientiam opponere liceat; ego contra sancta & religiosa fide asserere possum, me nunquam hoc signum ab

24 *Cap. II. De summa Venæ sectionis necessitate*,
initio morbi, sed semper potius in progressu, & cir-
ca quartum aut quintum diem observasse, semperque
candidum faustumque indicium certæ ægrorum salu-
tis & sanitatis fuisse, ita ut secure fere prædicere po-
tuerim, nullum ex illis moriturum, cui post venæ se-
ctiones, dolor intensus in claviculis, scapulis aut dor-
so obortus subito fuerit. Hæc vero singularis & egre-
gia prorsus observatio debetur optimo Naturæ inda-
gatori & interpreti Hippocrati, postque genuinis ip-
sius in arte filiis, Baglivo atque Boerhaavio.

XLV. Nec sane unquam fefellit augurium: simul
ac enim salutare illud signum apparuit, dolorque mo-
lestus, sensibilis & onerosus scapulas aut dorsum oc-
cupavit, ægroti illi, qui hætenus sine corporis mo-
tu, sine animi sensu, & denique sine spe vitæ, ne-
glecti desertique jacuerant, paullo post sensim ad se-
se redierunt, vires recollegerunt & intra paucos dies
plene convaluerunt. Dolores enim isti scapulares &
dorsuales certissimo indicio sunt, materiam pleuriti-
cam uni hætenus parti thoracis infixam, incipere
nunc liberius moveri, resolvi & per arterias in cor
resorberi, ut deinde circulationis ope & naturæ pro-
videntia, per varia corporis æstuarium cutisque spirac-
ula eo commodius faciliusque egeri possit, ceu præ-
clare quoque observavit magnus noster Boerhaavius.

XLVI. Unum vero adhuc superest monendum circa
venæ sectionem legitime & cum optato successu admi-
nistrandam, quod paucis fiat. Constat scilicet e superio-
ribus, præeunte constanti experientia, pleuriticorum
sanguinem generatim fere esse spissum, viscosum & pi-
cis ferme ad instar nigrum & tenacem, adeo ut hinc
non solum difficillime profluat; sed & adeo ipso in li-
mine vulneris pertinaciter hæreat, quod in primis de
venis pedum, ubi tardissima tum circulatio, intelli-
gendum, ut sæpe vidimus. Isto igitur rerum statu,
brachia ante incisionem pannis laneis calidis sedulo
fricanda, spongiaque aqua calida imbuta diligenter fo-
venda, pedes vero calido immo fervido nonnihil lava-
cro sunt immittendi, ut sic sanguis fluidior & ad pro-
ficiendum aptior reddatur. Tum ægroto jacenti potius,
quam

quam sedenti, (hoc enim posterius vix sine lipothymia & summa anxietate ferre potest) scalpello phlebotomo vulnus infligendum latum, patens & profundum simulque ipsi serio injungendum, ut frequenter tussiat, brachium & pollicem in primis agitet, & si possit, quoque sternutet; ideo ipsius naribus fortiora sternutamenta sunt applicanda, quod aliquando, sed rarius omnino, succedit, haud possunt enim pleuritici præ intento lateris dolore & respiratione intercepta, facile ad sternutationem commoveri, vid. Tulp. Lib. II. Obs. & ex eo Bagliv. in primis autem Boerhaave.

XLVII. Sed hæc jam sufficiant tandem de venæ sectione. Plura vero qui desiderat, is adeat quæso aureos plane Libellos Petr. Brissoti & Renat. Moræi de incisione venæ & missione sanguinis in pleuritide, quos diligenter olim a me lectos doleo jam mihi non ad manum esse, nam oppido raro occurrunt. Multa quidem dixi, non tamen nimia. Nam quia in hoc generoso & divino remedio unica propemodum ægrotorum salus consistit, & totius rei cardo vertitur; ideo diligentissime omnino indicandum fuit, quid & notatu dignum & factu opus sit, ne quis decipiatur, & vel brevitatem incuset, vel obscuritatem. Nunc transeamus, si lubet, ad alia, strictius percensenda.

C A P U T III.

De variis Auctorum pleuritidem curandi methodis hætenus usitatis cum vera epicrisi.

I. **Q**uid nunc porro post rite celebratam venæ sectionem in Pleuritide recte tractanda sit agendum, paucis jam expedire lubet, ne quid lateat sæculo aut certe tironibus in arte nostra profuturum. Hos enim confirmare decet, quorum nondum est stabilis ac solidis radicibus fundata ac fixa sententia; nutant enim plurimi, ac maxime qui litterarum saltim aliquid attingerunt, ut cum Læstantio loquamur.

II. Tot vero tamque diversæ a se invicem medendi rationes, ut plurimum operosæ, ambiguæ, imo & salebrosæ & nocivæ a scriptoribus medicis traditæ & commendatæ sunt, ut iis omnibus recensendis nec otium mihi suppetat, nec perlegendis & expendendis lectori patientia. Docendum igitur hic breviter ac circumscripte, longe devium Medicos iter a veritate hucusque tenuisse, & nec morbi indolem satis perspectam habuisse, nec medendi rationem satis cognitam, quos proinde ad veritatem a prava persuasione traducere, si pote, addecet.

III. Quidam enim remedia purgantia præscribunt; alii contra proscribunt. Hi Enemata & Clysteres commendant; alii rursus damnant. Sylvius omnem fiduciam ponit in diaphoreticis & salibus in primis volatilibus; quæ ab aliis hoc in morbo infamia notantur. Aliis sola bechica & expectorantia placent; aliis contra displicent. Rulandus atque Hartmannus, solis vomitoriis omne negotium absolvendum committunt, quæ tamen ceu valde incerta & discriminis plena rejicit prorsus Villisius; Idem tamen plurimum suo Julapio tribuit antipleurítico, quod ut gratioris esset saporis scilicet, fimo equino condit, quod dudum fecerat Philippus Melanchthon, teste Dieterico, in Jatro Hippocratico, pag. 996. ubi & plura de Pleuritide. Helmontio denique non sufficiebat egregio hirci vitam eripere; nisi antea nimium profecto castus & lætæ veneri infestus, virilitatem quoque ademisset, & sic duplici crudeli morte multasset, ut scilicet hoc modo pretiosissimum salacis animalis sanguinem eliceret, quem in hoc morbo debellando supra omnia alia remedia longissime extollit. Tædet alia plura his etiam ineptiora & superstitione plena referre, quia eadem & recensere & refellere idem profecto est. Nam quoniam singulorum errores percurrere non est unius libri opus, nec nostri otii, satis sit, pauca hic enumerasse, ex quibus possit, qualia sint cetera, abunde intelligi.

IV. Quid ego de his variarum opinionum commentis sentiam, quidque in eis fugiendum aut sequendum
& imi-

& imitandum censeam, fida experientia edoctus, paucis nunc edisseram. Purgantia itaque, Veteribus licet, ut Hippocrati, Galeno, Tralliano, Gælio Aureliano, Celso aliisque passim commendata, ab initio aut in progressu & vigore morbi, haud facile admiserim, etiam si indolis sint mitissimæ, ut Rheum, Cassia, Manna, Senna Tamarindi &c. dum enim alvum, etsi blande sollicitant, naturam scopo suo alibi intentam alio avertunt, & sputa nonnunquam supprimunt, quod in hoc morbo pestiferum. Eo ipso enim febris exacerbatur, spirandi difficultas adaugetur, & dolores laterales intenduntur, ita ut inde ægroti in ingens sæpe vitæ discrimen adducantur. Hinc me quidem suasore, purgationes ejusmodi antiphloginæ si iis opus fuerit, ante morbi declinationem, & decimum quartum inprimis diem, haud facile instituantur.

V. Tanto præstantiora vero atque tutiora sunt clysmata & enemata, quæ hinc derivationis, humectationis & blandæ refrigerationis causa, aut singulis, aut alternis diebus, sub vesperam inprimis, ubi dolores ordinarie magis ingravescent, injicienda ex auctoritate Hipp. Sydenhami, Boerhavii & aliorum, præcipio. Sed mitissima & tepida potius, quam calida ea esse debent, & nonnisi ex sero lactis, aut decocto hordei aut avenæ, milii aut oryzæ, cum oxymelite aut melle puro, & una aut duabus drachmis nitri, lapidis prunellæ, aut arcani denique duplicati adjectis, composita. Dum enim blande abstergunt, humectant, æstum temperant, & vasa tum nimis turgida & inflata deplent: liberiores thoracis motum promovent, & leves per noctem somnos invitant.

VI. Contra potentiora diaphoretica, Alexipharmaca, Bezoartica ac sudatoria, & sales inprimis volatiles spiritusque Theriacales & similia vehementiora Sylvii Sylvianorumque per omnem morbi decursum, canne pejus & angue vitanda moneo, oleum enim addunt camino, sanguinis namque jamjam furentis motum magis citant, ut vehementius versus cor atque pulmones agitetur, molesque hinc ejus in vasa obstructa augeatur, unde arteriæ tumefactæ venas plerum

rumque comprimunt, & ægri sic misere suffocantur, ut & bene observavit Boerhaavius.

VII. Quibus accedit potissimum, sudorem, qui per ejusmodi violenta & ignea quasi medicamenta summa vi extorqueri solet, miseros ægrotos in maximum vitæ discrimen plerumque conjicere. Sanguis enim jam ante per se justo spissior, tenacior & ad stases hinc inde formandas proclivior, hoc modo meliore sui parte serosa nempe fluida, mobili & circulationi continuanda unice necessaria, irreparabili profecto damno, spoliatur, unde necessario sequitur, ut veteres ipsius stagnationes immane quantum exaugeantur & in gangrænam, pus aut scirrhum eo citius degenerent, aut novæ passim oboriantur veteribus sæpe peiores & ad celeriore internecionem aptiores. Si qui tamen sint, qui his nocivis remediis intempestive usi, validissimæ naturæ munere & cœlesti pene miraculo his flammis eripiantur; accidit enim interdum, illi *ὡς δὲ πρὸς* forte fortuna evasisse jure maximo censendi sunt.

VII. Bechica porro atque sic dicta expectorantia medicamenta ab initio morbi magis obsunt, quam profunt: æstum enim sanguinis augent & pulmones ad extussendum frustra & sine emolumento sollicitant. Hinc ante quartum aut quintum diem, propinari non debent, quando nempe natura monstrante viam, sputa costiora, pinguiora, copiosiora & salutaris flavo colore tincta prodire occipiunt. Evitari tamen omnino debent omnia calida, imprimis sic dicta Elixiria pectoralia, præsertim nimius Croci usus, cujus anathymiasis narcotica in cerebrum abit, æstum auget, & mucosam pectoris expurgationem magis interdum impedit, quam promovet: quod & in genere de omnibus opiatis, ut Laudano, Philonio, item Hyoscyamo aliisque id genus soporiferis probe notandum, quippe quæ in hoc morbi genere ex iisdem causis exitiabilia prorsus atque internecina deprehenduntur, uti post Alex. Trallianum, sapienter monet venerandus noster Hoffmannus. Inde mitissima potius cum successu in usum sunt advocanda, ut sunt oleum amygdalarum dulcium sine igne recens expressum, cum

Syrupo de Althæa Fernelii, violarum, jujubarum, de Farfara, aut de Eryfino Lobelii, & similibus intime commistum. Aut infusum Theiforme ex herbis pectoralibus, v. g. Veronica, Tussilage, Pulmonaria, Hyssopo, Capillo Veneris, Salvia & similibus, cum melle crebrius per diem calide hauriendum prodest.

VIII. A Vomitoriis contra cæci periculosis & nocivis, per totum morbi decursum plane est abstinendum. Nihil aliud enim agunt, quam ut materiam pleuriticam alte partibus thoracis jam impactam altius adhuc infigant, hinc inflammationem augeant vasque sanguine crasso ultra modum distenta facilius rumpant, & miserum ægrotum letali hæmoptysi & vomitu cruento haud facile compescendo enecent. Et mirum profecto est, Rulandum ejusque assecclas eo audaciæ procedere potuisse, ut tam anceps & funesti eventus plenum remedium commendarent, nec mirum repertos fuisse postea, qui cæco impetu abrepti rem tentarent. Unum tamen hic excipit casum illustri Hoffmannus, quando nempe ab nimia ingluvie atque hinc ventriculo intestinorumque tractu saburra, flatibus spasmisque distento & infarcto; quædam pleuritidis species suboriatur. Quia vero ad hanc probe dijudicandam & a vera pleuritide acuta accurate discernendam, solum acumen Hoffmannianum requiritur, quod hodie in terris rarissimum; a vomitoriis in universum abstinere præstat.

IX. Villisi, viri cetera summi, Julapia antipleurítica nihil nocent, si ad excreationem adjuvandam justo tempore adhibeantur; interim adjectum illud ex stercore equino condimentum jure omitti & ad apothecas stercorarias Paullini, Rulandi & aliorum, potius ablegari debet. Licet enim finus ille suo usu haud prorsus destituatur; tamen fordent ejusmodi cupediæ de esterna cæna aut prandio hodie delicatioris palati hominibus, imprimis quum innumera fere e penu pharmaceutico depromi possint, quæ illa stercorosa Julapia pari virtute æquant, simul vero melioris sunt saporis, puriorisque naturæ, ita ut hac in parte

30 *Cap. III. De variis Auctorum pleuritidem*
nulla necessitas nos urgeat, quod stercus pro solatio
ægotis sordide offeramus. Hinc pudeat tractare fi-
num, ut poeta loquitur.

X. Nec denique plaris facio cruentum illud Hel-
montii arcanum super cælum & sidera olim celebrá-
tum, quod ex sanguine egregii gregis ducis, testicu-
lis peracuta falce præsectis, paratur. Tantum enim
abest, ut in debellanda sæva pleuritide cruor hirci et-
iamsi nigerrimi & olidissimi, divinum plane præsti-
terit auxilium, ut ne humanum quidem præstare pos-
sit, ut non semel in praxi observavimus. Non enim
licet per sanguinem hircorum in sacra Hygeæ pene-
tralia introire, nisi humani sanguinis sat largá im-
pensa facta fuerit, & si qui forte cælesti munere &
validissimæ naturæ ministerio, vorticoso hoc gurgite
feliciter enataverint, præterita etiam venæ sectione:
id potius proprii sanguinis virtuti, quam hircini effi-
caciæ tribuendum fuerat. Et commode hic meminit
Medici cujuldam in vicinia, qui anno *MDCCXXXIII.*
in his terris Rhenanis populariter grassante atroci pleu-
ritide, propter malum, quem possidebat imperitiæ
thesaurum, ut ait Hippocrates, & ineptam intempe-
stivamque *αιματοφοβία*, sanguini suorum ægotorum
parcebat, non vitæ; dum enim spem omnem fidu-
ciamque in solo illo egregio sanguine hircirno, una
cum seminibus cardui Mariæ, Mandibulis Lucii pi-
scis aliisque id genus nugatoriis collocabat; factum
est ut omnes pleuritici ipsius quidem curæ commissi
aut quinto, aut septimo die, misere perirent & suf-
focatione exanimarentur, apparentibus post funera
eorum, lateribus lividis & nigris, viola quasi aut ar-
tamento tinctis, a nimia scil. sanguinis & congestio-
ne & inertis spissitate, in iis locis propter venæ se-
ctionis neglectum generata. Illi contra Medici rectio-
ris judicii & ratiocinii, qui hominum potius sangui-
nem largius effundebant, quam hircorum: auxilio di-
vino omnes fere pleuriticos ex orci faucibus eripie-
bant, & mihi met ipsi ex viginti & pluribus, unus
tantum & quidem sua culpa inobsequens & *αιμοφοβος*,
empyemate decessit.

C A P U T IV.

*De simplici, facili, naturali & omnium tutissima
pleuritidem curandi Methodo.*

I. **A**Liorum igitur medendi viis sic strictim percur-
sis, & maximam partem jure notatis, nunc
denique superest ut nostram quoque, sive potius Hip-
pocraticam, hoc est rationalem & naturæ vestigiis
presse inhærentem paucis exponamus. Apud quem enim
antecedens nostrum examen profecerit, quo falsa de-
teximus; excitabitur nunc ad veri cognitionem, qua
nulla est homini jucundior voluptas, ut cum Tullio
Christiano, sive Lactantio, paucis immutatis, loquar.

II. Statim ergo post primarium illud Herculeum &
divinum plane remedium, post primam, inquam,
largam venæ sectionem, pleuriticis Mixturam sic di-
ctam pectoralem, resolventem & anticausticam simul,
singulis horis cochleari mensura sumendam, propina-
mus, nempe ex aquis destillatis Veronicæ, Tussilagi-
nis, Pulmonariæ, Hyssopi, Salviæ, Fœniculi, aut
aliis similis virtutis, cum lapidibus cancrorum sive
conchis, Mandibulis Lucii piscis, Antimonio diapho-
retico, Lapide Prunellæ & Extracto Corticis Casca-
rillæ aquoso, & Oxymelite simplici, vel syrupo de
Althæa Fernelii, Erysimo Lobelii, jujubarum & simi-
libus, quo ipso æstum temperari, respirationem alle-
vari, tussim mitigari & pectoris expurgationem sen-
sim promoveri crebro animadvertimus.

III. Deinde siti nimium urgente, quæ miseros æ-
gros ordinarie vehementer excruciat, tenuem ex hor-
deo ptisanam cum oxymelite vel simplici melle &
tantillo nitri paratam calide crebro ingerendam offe-
rimus; probe gnari, quam eximii usus in hoc mor-
bo sit ptisana hordeacea, quod post Hippocratem re-
liquosque veteres, luculenter admodum ostendit Jo.
Thom. Minadous, peculiari dialogo, de ptisana ejus-
que cremore, pleuriticis propinando. Nihil enim in
his morbis flammosis magis nocet, quam sitis: quo

puls

plus igitur æstuantia viscera humectantur, eo magis sanguis diluitur, ejusque stases sensim resolvuntur. Ad quem scopum unice faciunt mel & acetum sive Oxymel, nihil enim fortius simulque mitius sanguinis coagulationes resolvit, putredini resistit, humorum lentores attenuat & incidit, gangrænamque arcet, divinis his binis remediis, simplicibus & facile parabilibus: adeo ut nemo pleuritici feliciter curaturus, post venæ sectionem oxymelite carere possit, quod post Hippocratem, Galenum, Aretæum, Alexandr. Trallianum, Cælium Aurelianum & Theod. Priscianum, Thaddæus Dunus & Franciscus Cigalinus in suis epistolis medicinalibus ea de re sigillatim conscriptis egregie docuerunt, quibus accedunt nostra ætate Boerhaavius, Hoffmannus & alii rectius sentientes Medici. Quid, quod ipse testari possum, me multos rusticos sola repetita venæ sectione, & aqua hordei cum oxymelite affatim calide ingesta, feliciter sanasse.

IV. Singulis porro aut alternis minimum diebus, quantum nempe ægroti vires permittunt, & acrior vis morbi urget, sub vesperam, quando dolores laterales semper fere magis ingravescere consuerunt, clystma sat larga copia tepide injiciendum curo, sed non nisi ex aqua hordei & oxymelite sive melle puro cum una aut duabus drachmis nitri, aut lapidis prunellæ, aut arcani denique duplicati, paratum, aut more Sydenhami, ex solo lacte cum saccharo præparatum, quo ipso vis flammæ intus furentis infringitur, acrimonia temperatur, & blandus plerumque somnus provocatur.

V. Maximi quoque sunt usus topica & exterius adhibita, quibus calefactis dolentis lateris regio perpetim est fovenda, fricanda & inungenda. Hippocrates lib. de victu Acutor. sive de ptisanæ laudibus, jam sua ætate simplicem aquam calidam in utre, vesica, aut vase æneo, vel spongia, vel hordeum aut ervum in aceto diluto fervefactum & in marsupia conjectum applicare, vel siccum fomentum ex sale & milio torrefacto in laneis sacculis apponendum parare jussit: quæ certatim laudavere atque strenue imi-

tati sunt olim Praxagoras, Aretæus, Alexander Tralianus, Cælius Aurelianus & Theodorus Priscianus; a qua methodo non abhorret nostro ævo magnus Hoffmannus. Simplicissimum tamen & optimum est oleum amygdal. dulc. vel pro pauperibus, solum oleum lini; ipsos quoque calidos cineres vino resperfos dolentibus lateribus impositos egregium usum præstare, patet inter alia ex singulari Lucii cujusdam atrocissime pleuritici historia, qui oraculo Æsculapii admonitus, hujus fomenti sive Cataplasmatibus usu plene convaluit, ceu memoriæ proditum in marmorea Tabella votiva Æsculapio in Insula Tiberina quondam suspensa, de qua vid. Gruter. in Inscript. & Mercurial. de Arte Gymnast. Lib. I. c. 1. Sed hoc obiter. Possunt & alia nonnihil operosiora unguenta & linimenta commode adhiberi, ut unguentum antipleuriticum Mynsichti, Barbette, & quæ ex suo penu in Notis adjecit Deckers, item aliud Sydenhami & Hoffmanni. Mihi tamen, ut nihil celem, maximum semper usum præstitit linimentum a Boerhaavio fere commendatum, nempe ex semuncia sacchari saturni, uncia una aceti rutacei vel simplicis, & binis unciis olei infusi rosarum vel liliorum alborum paratum: Hæc vero omnia calidissime, quantum fieri potest, sunt applicanda; tumque pannis laneis calidis vel tegulis calefactis, si ferre quidem potest æger, locus dolens est contegendus, ut calor eo diutius duret. Omnibus autem his calefactoriis remediis topicis sanguinis in vasis intercostalibus stases egregie resolvuntur, dolores acuti mitigantur, respiratio augetur, & sputa quoque eo citius percoquantur, ut facilius subinde ejici possint. Illud tamen hic in genere monendum, sicca fomenta majore cum successu & efficacia adhiberi in pleuritide rheumatica, humida & pituitosa, qua senes plerumque infestantur; quam quidem in acuta & a sanguinis inflammatione prognerata; in hac enim fomenta potius humida, pingua & oleosa convenire, doloresque acerbissimos blandissime ex his ipsis consopiri, fida experientia nobis compertum pluries fuit.

VI. Ubi vero repetitis jam aliquoties venæ sectio-

34 *Cap. IV. De simplici, facili, naturali*
nibus, restat adhuc insignis spirandi difficultas, vel magis exaugetur, tum duo vesicatoria vel femoribus vel tibiis ex Baglivi consilio, applicanda, derivationis causa. Tum enim sputorum fluxum statim promoveri, spirandi molestiam levare, & alvi quoque profluvium, si adfuerit, feliciter sisti, bis aut ter post Baglivum, observavimus, licet non semper ex voto successerit, ut ingenue fatear. Eidem quoque scopo inserviunt cucurbitulæ siccæ ex mente Hippocratis & qui eum jure sequuntur.

VII. Quando vero pectoris purificatio naturæ beneficio occipit, prodeuntibus jam sputis coctis, maturis, pinguibus & subflavis; tum ea arte nonnihil adjuvanda, ut linctu aut Eclegmate ex oleo amygdal. dulc. recens expresso, syrupo viol. jujubin. Capill. Ven. de Eryfimo Lobel. & similibus, quale describunt Sydenham., Hoffmannus & alii. Vel infusum Theiforme ex herb. Veron. Tussilag. pulmonar. Hyssop. Capill. Veneris, Ruta muraria, cum Melle frequenter calide hauriendum summopere prodest.

VIII. Quod denique ad Diætam & strictiorem vivendi legem attinet, de qua post Hipp. perquam diligenter tractarunt Aretæus, Alex. Trallianus, Cæl. Aurelian. Cælsus & Ægineta, abstinendi sunt ægri vigente adhuc morbo, ab omni carne & victu crassiore aut pinguiore; tenuia contra juscula carnis vitulinæ aut gallinæ, item uvæ passæ majores & minores, pruna sylvestria, damascena, cerasa & similia subacida & eupepta ipsis sunt concedenda: conducunt quoque vel maxime herbæ molles, diluentes & saponi nativo præditæ, ut Lactuca, Endivia, Acetosa, Beta, Brassica, Spinachia, Cichoreum, similesque Radices, ut Sonchi, Scorzonæræ, Taraxaci, juri vitulino aut agnino incoctæ, ut pulchre monet Boerhaavius; item ptisanarium ex Oryza, hordeo vel avena: potum jam laudavimus ex hordeo cum melle; Conclave tepidum immo subfrigidum potius sit, quam calidum; nec stragulis & culcitis nimium obruendi sunt ægroti, æstus enim & difficultas spirandi eo ipso augetur, & sudor præter rationem prolicitur. In-
de

de fenestræ frequentius per diem nonnihil aperiendæ, sudo in primis & clementiore cœlo, quo aer purior, salubrior & frigidior paulo intromittatur, ne miseri ægroti putrida sua atmosphæra circumfusi, sordidas suas exhalationes continuo inspirando & resorbendo, suffocentur tandem & in vivum quasi cadaver commutentur. Quod & in universum in omnibus morbis acutis, inflammatis & exanthematicis, ut morbilis, variolis, petechiis &c. sedulo observandum esse, post Hippocratem, Aretæum, Celsum, & alios Veteres, præclare docent Sydenham., Baglivus, Boerhaavius, Hoffmannus, & alii Viri magni.

IX. Procedentibus sic cunctis in dies in melius & lætioris sanitatis certa spe refulgente, post decimum quintum aut vicesimum diem, leni Cathartico ex Cassia, Manna vel Rheo barb. cum cremore Tartari aut Tartaro solubili similibusque, alvus ægrotorum est ducenda, ut sic, si quid vitiosi adhuc humoris crassioris restet, e primis viis & glandulis intestinorum commode egeri possit. Respiciendum tamen semper ad ægrotorum vires & durum necessitatis imperium. In omnibus enim opus non est, & complures nostra ope revaluerunt nunquam post morbum purgati.

X. Atque hæc fere sunt sola illa remedia, vilia quidem prima specie, inspeciosa & domestica; eximix tamen virtutis & efficacix, quibus adjuvante Dei præpotentis auxilio, sævissimas sæpissime pleuritidas profligavimus, uti complures ægroti orci faucibus ἀνελπισως erepti gratilætique adhuc fatentur. Licet posthabita atque neglecta prorsus a nobis fuerint speciosis titulis & vano verborum strepitu commendata nimis ab Auctoribus remedia & arcana antipleuritica, quæ longa serie recensentur ab Ettmullero, Dolæo, Barbette, Jonstano, Michaeli, Rolfincio, Sennerto, VVeckero, Guldenklee, Baronio, Bartolletto, & aliis innumeris, quæ tamen sæpius magis obsunt, quam profunt, in primis si in illotas imperitorum manus venerint, dum in eorum compositionibus sæpius humida aridis, frigida calidis, laxantia stypticis, dulcibus amara, acribus mitia; verbo, con-

traria contrariis, concordia discordi junguntur, ut inde tirones ambigui & præ nimia copia inopes nesciant, quid potissimum eligere & sequi debeant. Legant potius relegantque diligentissime Hippocratem, qui omnium optime & exactissime de hoc morbo tractavit, item Aretæum, Alexandr. Trallianum, Cæl. Aurelianum & Corn. Celsum; post hos vero indefesso studio evolvant summos artis salutaris antistites supra jam laudatos, Sydenhamum, Baglivum, Moræum, Boerhaavium, Hoffmannum cum paucis aliis.

XI. Aliqua vero adhuc adjicienda hic essent de medela eorum, qui ex pleuritide empyici facti fuerunt, quod sæpius accidit. Sed quia hoc novus est morbus, qui a male tractata & in principio neglecta pleuritide & tempestivæ venæ sectionis intermissione ortum plerumque ducit, dum scilicet sanguis coagulatus totus in pus conversus erosus & ruptis puris acrimonia vasis, in thoracis testudinem effunditur; studio hic tacemus, lectoresque ad Auctores supra laudatos ablegamus: in primis quum unum tantum viderimus, qui undecimo post die empyemate mortuus, ut prædixeramus. Interim merito deplorandi sunt illi ægroti, qui vel sua, vel medici culpa, in empyema incidunt; serius enim, aut nunquam, etiamsi paracentesi feliciter tentata, pristinam sanitatem plene recuperant; sed plerumque lente extabescunt & vitam misere trahunt. Lateris enim suppurati incisionem, inquit præstantissimus Tulpius, equidem frequenter vidi institutam: interdum quidem prospere; sed pluries infeliciter. Sive quod adimat pulmone motum; sive quod tamdiu plerumque continuet; ut vix id sufferant vires; vel corporis totius, vel pectoris solius: cujus viscera usque eo infirmat frigidus ac indigestus aer, ut raro evadant mortem, quibus hac via pus elicitur. Verissime per Deum immortalem! & sapientissime. Nec Medicus valde sitiat occasiones ejusmodi ægrotos tractandi, memor semper veridici illius præcepti Hippocratici, desperatis nullam esse Medicinam adhibendam.

C A P U T V.

Tradens decem singulares pleuriticorum historias.

I. **A**D consummandam Medicinæ gloriam ejusque indubiam veritatem asserendam, nihil omnino magis conferre, quam fidelem historiarum ægrotantium enarrationem, adeo tralatitium est, ut multis id probare velle supervacuum omnino videri possit, quia a multis jam perspicue ostensum, & res ipsa vociferatur. Prævit jam olim hac in re solus & summus fere observator Hippocrates, quem paribus fere passibus postea sequuti Aretæus, Trallianus, Ætius, & ex Latinis Celsus & Cæl. Aurelianus. Arabes deinde exorti passim pulchra quoque & scita observarunt; in primis Avicenna, Rhases, Haly Abbas & pauci alii; sed dum vanis speculationibus & superstitionibus nimium addicti essent, factum est, ut plus imaginationis oculis cernerent, quam corporis, & hinc plura fingerent, quam observarent. Successit recentior ætas, quæ multis quidem observatoribus fecunda fuit; sed paucos ex eis fidos & genuinos habuit; mirabiles enim potius historias, quam veras, nobis tradiderunt, ut Amatus & Zacutus, Lusitani, & alii, quorum commenta passim recenset Jo. Schenckius in observationum variarum collectione. Sed laudem tamen summam merentur ex his Pechlinus, Ballonius, Prosper Alpinus, Bonetus, Lommius, Valeriola, Tulpius, Bartholinus, Forestus, Hildanus, Timæus a Guldenklee, Stalp. van der VViel. Superiore vero ævo ostenderunt, quomodo, exemplo Hippocratis, vera ægrotorum historia condenda esset, Sydenhamus, Baglivus; nostra ætas vero omnium felicissima fuit, quæ tulit Boerhaavium, Freindum, Meadum, Hoffmannum, Stahlum & paucos alios, quibus cum singulari voluptate & suo merito addo celeberrimum Hahnium, amicum & studiorum quondam socium conjunctissimum, qui in recensione Februm Catarrhalium demonstravit, quomodo ad Hip-

pocratis normam decenter conscribenda esset ægrotorum historia. Hos magnos viros videbo an hic, e longinquo licet, tremulo gradu sequi possim in enarrandis aliquot pleuriticorum historiis, quas summo studio olim in adversaria conieci, & nunc integra fide descriptas propositurus sum in lectorum commodum, ægrorum salutem, & artis nostræ gloriam atque ornamentum. Longum enim iter est per præcepta, breve autem & efficax per exempla, ut summus quondam Philosophorum pronunciavit verissime.

II. Initium ergo Anni dudum elapsi *MDCCCXXXIII.* propter varios & inconstantes cœli mores, ferax fuit multorum morborum, & inter hos etiam sævas peperit pleuritides, quæ tum his in primis regionibus Rhenanis populariter grassabantur, ita ut mortales ægri inde catervatim morbo mortique darentur, ut poeta Epicureus loquitur. Complures tum meæ qualicumque curæ commissi fuerunt, ex quibus unum & alterum singularem casum hic proponere placet. Prodeat ergo jam

Æ G R O T U S I.

VIr juvenis xxv. annorum, statura mediocri, corpore gracili magis, quam pingui, compacto tamen, nervoso & sanguine pleno, facie rubicunda, nare acuta, oculis vividis, vitæ genere strenuus Venator, dum d. II. Jan. prædicti anni, sub jove frigido, alta in nive, pavidum leporem aut fulmineum aprum avidè sectatur, & concalescens per acrem cursum & indagationem corpore, plurimum aeris frigidi inspiciendo ingerit; subito horret toto corpore, pedibus languet, dorso dolet, adeo usque, ut ægre domum repetere valeat. Reverso sic lento gradu circa vesperam, flagrans æstus totum corpus, arida vero sitis fauces exurebat; ad hæc obscurus quidam & gravans dolor in dextro latere, in confinio verarum & spuriarum costarum, gliscebat. Hausto ergo capaci vini generosioris scypho, in sitis, ut temere putabat, remedium, sive potius incendium, cubitum discessit. Vix vero lecto compositus vehementius incalescebat, caput

dole-

dolebat, sitis acrius urgebat, dolorque lateris atrocius sæviebat & in acerbe lancinantem subito mutatus, respirationem intercipiebat. Suboriebatur simul tussicula dolores inducens, quæ miserum ad pauca arida sputa egerenda subinde stimulabat, quæ ipsi falsitudinem sapere videbantur. Sic misere per totam noctem excruciatu & maceratu, summo mane attonitu in pavimento videt, se sputa cruenta eiecisse, & purpuream quasi animam vomuisse, omnia enim circa lectum sanguine fœdata erant. Die igitur sequenti 12. dum ego arcessor, video ægrotum viribus fractum, facie rubicunda, collo inflato, oculis scintillantibus & protuberantibus: calor ad tactum summus, pulsus durus, frequens, ferratus: respiratio suspiriosa, laboriosa, cum clamore & ejulatu peracta. Statim quis sit morbus, cognosco, quoque in discrimine versetur ipse, pronuncio candidus. Haud mora, extemplo mediana vena brachii dextri pertunditur, sanguinisque uncia circiter XV. educuntur, usque dum arteriarum ictus paulisper labascere, facies vero ægroti pallefcere videbantur. Tum vena vix percussa, omnia illa sæva symptomata illico mitescere visa sunt, ægerque dyspnœea pene strangulatus, spiritum nunc commodius trahere sensimque ad se redire cœpit.

Sanguis vero emissus simulac refrixit, consuetam illam pleuriticorum tunicam albicantem, crassam & tenacem perpauco cruori nigricanti innatantem induebat, certissimam summæ inflammationis testem.

Tum ægro Mixtura superiori Capite commendata cochleari mensura, per horas sumenda præscripta est. Ptisana quoque hordeacea cum oxymelite & nitro frequenter calide haurienda oblata fuit.

Topica quoque fomenta & epithemata paregorica ex herbis emollientibus lacti incoctis laneisque pannis exceptis lateri dolenti jugiter calida applicata fuerunt cum insigni levamine.

Sub vesperam vero, ubi febris recandescere anima-que arctius rursus inære videbatur, injectum est clystma ex aqua hordei cum oxymelite & nitro, unde his alvus soluta est commode, exturbatis simul multis fla-

tibus. Noctem tum satis placide transegit gustumque dulcissimi somni per aliquot horas haufit.

Sed breve fuit gaudium spesque fere irrita. Mane enim sequentis 13. experrectus sensit omnia mala hactenus consopita vehementius recrudescente, spiritusque officinam insolito pondere iterum premi. Adhæc intumescebat facies cum collo, irrequies volutatio, tussis pertinax cum sputis cruentis, urina quoque flamea, pellucida, sedimenti expers, lingua arida, alba cum virore, halitus foetidus calidusque.

Vena igitur in eodem dextri lateris brachio iterum pertusa, sanguinisque ad uncias x. circiter aut xii. emissum, qui colore & consistentia idem propemodum erat, ac primum eductus, nisi quod crusta alba paullo tenuior appareret. Mox acrior vis morbi iterum ex voto desæviit, æstus remisit, respiratio liberius reciprocata, & æger paullo post levi sudore perspersus melius habere cœpit.

Interim eadem omnia remedia superius commemorata intus & extra studiole cum successu adhibita. Sub vesperam quoque iterum alvus enemate laudato sollicitata ter deiecit fæces copiosas, nigras, foetidas, intermissis flatibus, insigni cum emolumento.

Nox iterum placide peracta, & somno indulgisset liberalius, magna enim dormiendi inerat cupido, nisi tussis nimium exacerbata & ad sputa egerenda perpetim stimulans, suavissimam quietem misero vehementer interturbasset.

Nihilominus D. 14. omnia repente in melius mutata videbantur: spiritus fere sine anhelitu, sine labore & molestia ducebatur, dolor lateralis hactenus acutus & lancinans, nunc obtusus, modo & per intervalla vibrans sentiebatur, pulsus debilis quidem; satis enim rhythmici tenax, lingua humidior & flexilior. Urinæ nunc primum turbabantur, & tenuem sedimenti umbram repræsentabant. Sputa nunc magis cocta, copiosiora & sanguineis tantum striis aut filis pilisve distincta comparebant. Alvus quoque sua sponte liquida copiose deiecit: appetitus etiam ad cibos redire nonnihil videbatur; Et sic vana spe ducebamur, omnia nunc ex voto successura.

Nihil

Nihil igitur illo die tentatum, nec Clyfma quidem injectum, ne scilicet naturæ operantis molimina salutaria temere interturbarentur. Latus tamen semel iterumque inunctum, & ptisana hordeacea aliquoties ad sitim fallendam sumpta. Nox insequuta infomnis quidem; haud tamen valde molesta aut doloribus inquietata.

Sed D. 15. omnia in pejus ruere videbantur. Æstus summus recanduit, anhelitus suspiriosus, laboriosus, inspiratio molestissima cum gemitu & lamentatione; facies rubicunda, oculi extantes & inter dormiendum semiclausi & albi quid ostendentes, stridor per fistulam spiritali sonorus, anxietas & jactatio perpetua, pulsus durus, ferratus, intermittens quandoque, sputa plane suppressa, remanente tamen tussicula cum summo dolore; stupor sensuum omnium fere, nec mens satis sibi constans. Urina iterum flammea, tenuis, clara, nec cum nubecula, nec sedimento, guttatim & cum ardore parce emissa, etiam incerto interdum: verbo, omnia supremi discriminis & status periculosissimi signa manifesta.

Statim igitur injectum est clyfma; sed sine effectu; admota quoque tibiis vesicatoria, incassum plane; neque enim ægroti perpetuata inquietudo illa ferebat, ut rite applicarentur, locisque affixa adhærescerent.

Hinc omnia atrocia illa mala subito per horas gravescebant, adeo usque, ut circa meridiem, me quidem absente, ægrotus vehementer deliraret; & furioso similis, e lecto profiliret; sed fatiscentibus viribus, mox examinis fere in terra concideret.

Trahitur igitur potius, quam ducitur, a duobus famulis & sellæ imponitur. Tum ego ad miserandum hoc spectaculum subito evocatus, video, attonitus, miserum moribundo aut mortuo jam simillimum. Facies pallida, nasus acutus, tempora collapsa, os lividum, oculi torvi, rigidi & obscuri, frigus per totum corpus, pectus cum sterno tumidum & elevatum, abdomen contra retrotractum, pulsus intermittens, myurus & adeo debilis, ut sæpe vix percipi posset, respiratio plane interclusa, caput cum collo flaccidum, pendulum & in humeros recumbens, vivida ubique mor-

mortis imago, verbo, adeo usque conclamata omnia atque desperata videbantur, ut & mulierculæ quædam, quas subitus rumor clamorque vitio istius gentis, huc acciverat, jam de amiculis feralibus rebusque mortuis conquirendis; serio seduloque cogitarent.

Mihi vero in his supremis angustiis constituto consilii que inopi experiri tum demum placuit, ecquid tandem tertia venæ sectio præstaret; nullum enim plane remedium mihi tum omnia acriter circumspicienti & mecum volventi facile occurrebat, quod tutius, celerius & præsentius auxilium ferre posset, quam quidem phlebotomia.

Jussi igitur, ut pedes frigentis & jamjam morituri calido balneo statim immitterentur. Quo facto dextri pedis venæ vulnus sat vastum lanceola inflictum; ast incassum prorsus, ne guttula enim cruoris quidem prodibat: idem mox tentatum in altero pede; sed eodem irrito plane molimine. Omnes ergo importune clamabant ne ægrum amplius excruciam, quem ego servare haud possem, in orci quippe limine jamjam constitutum, nec inviderem misero bonam mortem, cui dare vitam nequirem.

Verum hæc dicteria aut parum curans aut auscultans, mandavi iterum, ut ferventior adhuc aqua immo ferventissima, affunderetur. Quod tanta quidem solertia præstitum fuit a ministris, ut bullulæ excitarentur in ægroti pedibus & epidermis abscederet. Sed saluberrimo per Deum, & felicissimo eventu effectuque. Utraque enim vena antea frustra percussa, nunc voto nostro perfecte respondebat, satisque largam sanguinis copiam læta scaturigine ejaculabatur, ita ut XII. aut amplius vitalis laticis uncia in aquam defluerent.

Tum vero mirabilem prorsus rerum vicissitudinem lætamque catastrophem vidisses. Mox enim a sectis venis, vividus color faciei, blandus calor corpori, liberior spiritus pectori & fortior ordinatioque ictus arteriis redibat, nosterque semimortuus venator sensim reviviscebatur, seseque ex vastissimo quasi altissimarum aquarum gurgite in dias luminis oras emerfisse lætus piusque prædicabat, mirantibus & gratulantibus nobis omnibus.

Lectulo ergo compositus, hora vix elapsa, in profundum somnum delapsus arctius quievit, rhonchosque duxit sano similis: Manabat interim omni corpore tepidus sudor, ut guttæ ubivis destillarent. Post quinque demum aut sex horas expergefactus, ptisanarium hordei poposcit, quo affatim hausto, iterum somno obrutus, usque in auroram placide obdormivit.

Tum vero somno vix excusso, mane seq. D. 16. vehementius conqueri cœpit de scapularum & dextræ præsertim, dolore ingravescente & lancinante, lamentantibus cunctis & novam Tragœdiam orituram suspicantibus.

Ego autem tum forte superveniens, tam læto faustoque accepto nuncio, merito exultans, gratulatus sum ægroto de tam salubri vitæ & sanitatis futuræ signo, eum bono esse animo jussi, certamque salutem prædixi. Interim admota sunt ad speciem fomenta paregorica scapulis dolentibus. Pulsus interea æqualis, etsi aliquando languidus, respiratio commoda, aut nullus fere, aut perquam exiguus lateris dolor. Sputa quoque tum prodire denuo cœperunt decœtiora, copiosa & subflava. Circa vesperam largissimus per totum corpus sudor diffundebatur cum insigni levamine, qui per omnem noctem duravit, quam sat placide transegit æger, nisi quod scapularis dolor & frequens ad vesicam exonerandam stimulus eum subinde excitarent.

Mane, D. 17. omnia in melius ire incipiebant, continuabat largus calidus & rorulentus sudor; sputa multa absque molestia projiciebantur, & urinæ copiosæ, turbidæ, & cum crasso largoque sedimento ex rufo albescente prodibant; non sine perfectæ & salutaris criseos significatione. Cibum quoque cum voluptate appetiit æger, & noctem sequutam commode egit jucundo somno, sed & largo sudori immerfus.

D. 18. Omnia symptomata evanuisse visa sunt, & adeo viribus sese refectum sensit æger, ut & erectus sedere, & baculo innixus aliquot passus in cubiculo lento gradu perficere posset.

Sudor tamen & hoc & seq. die 19. permanebat,
sputa

spuma copiosa prodibant, & urinæ pariter multæ cum albo & floccoso sedimento. Quare nihil amplius actum, quam ut linctus ad pectoris expurgationem levandam supra laudatus præscriberetur.

Et sic per Dei gratiam hic æger conclamatus jam & deploratus perfecte convaluit, & in hunc usque diem vitam commodam & jucundam nullis morbis obnoxiam lætus ducit, excussa quamvis interea ingrato pectore accepti beneficii memoria. Pauci enim sunt tam grati, ut quod acceperint, etiam si non vident, cogitent, ut Seneca noster sapienter monet Lib. I. de Benefic. c. 12.

Æ G R O T U S II.

UXor Textoris, annorum XXXIII. statura mediocri, temperamenti cholericæ, ad iram facile proclivis, sicca, macra & lignea dorcas, aliquot jam liberorum mater, d. 12. Febr. ejusdem Anni; ex nundinis vicini, aere gelido, pluvio & nebuloso domum anhelata properans, metu ingruentis & præcipitis noctis, statim se levi horrore, mox vehementiori æstu per universum corpus occupari perlentit; subsequenter eodem fere temporis puncto, cephalalgia, lumbagine, & dorsi dolore, qui sensim anteriora versus proserpens, mox in dextrum pectoris latus acuti pali ad instar fixus, intensos dolores pungentes excitabat. Nox ergo inter flagrantis æstus, sitim urentem, & suspiriosos anhelitus misere consumpta cum notabili virium omnium imbecillitate. D. 13. mane omnia adhuc pejora, succedente insuper inani tussendi cupidine; pauca tum spumosa cum summo lateris dolore rejecta sanguineis striis & fibris quasi distincta. Data varia sunt remedia domestica a mulierculis vicinis perperam sedulis & more sexus sui nimium curiosis, ac medicinam temere & ridicule affectantibus commendata; sed quia calidioris plerumque & acrioris erant indolis, plus damni attulerunt, quam emolumenti. Supervenit enim his circa meridiem longe atrocius adhuc malum, nempe liquida diarrhæa ventris duritie ventosa & vehementioribus torminibus ac borborygmis stipata; Frequens ergo & urgens ad la-

fanum

fanum surgendi denderium, ita ut intra Nychthem-
rum decies & amplius ventrem deponeret misera &
viribus pene exhausta, unde sensuum stupor, crebræ
lipothymix, tinnitus aurium, respiratio suspensa, sæ-
pius cum suffocationis metu intercepta, pulsus exilis,
debilis, vermiculans, vix sensibilis, sputa plane sup-
pressa, fatiscentibus ad tussendum & egerendum mor-
bi furentis scævitia, viribus: ita deplorata fere jacuit
misera deficiens animo, mœsto cum corde, per inte-
gram noctem, ut eam ad auroram usque vitam hoc
pacto protrahere posse, speraret adstantium nemo.

D. 14. summo mane arcessitus ego deprehendi &
edixi statim, quam in præcipiti starent res ægræ,
quantoque in vitæ discrimine versaretur, ita ut vix
spei aura levis superesset; nisi liberior respiratio pro-
moveretur, sublata sputatio excitaretur, & funesta de-
nique diarrhœa non penitus quidem supprimeretur,
sed placide tamen mitigaretur.

Pulsu ergo pro rei & morbi natura sat valido &
æquali deprehenso, intrepide venam in dextro bra-
chio pertundere imperavi. Sanguinis tenacis & nigri
ægre & lente profluentis extractæ sunt Unciæ fere
decem, consueta pleuriticis alba tunica glutinosa su-
perficiem obductæ. Auctæ sunt hoc dispendio, quis
credat? ægrotæ potius vires, quam fractæ: Paulo post
liberius meante spiritu & sputis notabili copia cum mo-
dica molestia, per intervalla profluentibus, spumosis
tamen adhuc, incoctis & florido sanguine tinctis.

Tum pro usu interno præscripta est Mixtura nostra
consueta superius laudata, exterius vero lateris labo-
rantis regio frequenter calide inundata linimento an-
tipleuritico nostro aut Boerhaaviano supra quoque
commendato, pannisque calefactis obtecta.

Ad pertinacis vero adhuc diarrhœæ ferociam ali-
quantisper compescendam, propinati sunt bis per diem
pulveres ex Lapidibus cancrorum, coralliis rubris,
Matre perlarum, bolo Armeniaca, Terra sigillata Le-
mnia, aliquot granis Lapidis prunellæ & Corticis ca-
ticis cascarillæ remixti.

Ad hæc oblata sunt blanda ptisanaria subpinguia

ex

ex hordeo, Oryza, & jure vitulino cum tantillo florum Macis parata, partim ad refocillandas ægrotæ vires nimium dejectas, partim quoque ad sordidi ventris profluvii, tunicam intestinorum villosam continuo vellicantis & tantum non erodentis, acrimoniam modice castigandam & obtundendam, quare & vespere injectum clyisma ex solo oleo lini tepido.

Nec sperato successu caruit hæc nostra medendi methodus. Mitescere enim tunc visa sunt omnia; Nox insequuta satis placida nec somni plane expers: venter tamen eadem sexies fluxit, sed sine gravi molestia aut tenesmo, qui antea ægram post singulas dejectiones miserrime excruciaverat.

D. 15. optima quævis sperare adhuc licebat, quare iisdem remediis tam intrinsecus quam exterius adhuc intrepide perrectum. Sollicitos tamen nos adhuc valde reddebat sitis inexsaturabilis, contumax ventris profluvium nullis plane remediis auscultans, sputum penitus fere suppressum & vis vitalis per nimias alvi dejectiones pæne exhausta; quater enim hac die ad sellam urgebatur, & quinquies per noctem; quare merito de die futuro timebamus, qui erat primus criticus.

Nec augurium triste fefellit: post noctem enim perquam molestam & insomnem, D. 16. omnia in pejus ruere & summum vitæ exitium minari videbantur. Jacebat ægra tetro aspectu supina, pendentibus de lecto pedibus, sensus omnis expers, altissimo sopori aut lethargo immersa; sternō elevato, intenso nisu rhonchos sonoros & strepitantes ducente, facie prætumida & livida, qualis fere esse solet in cruce & furca periturorum, pulsu exili, tremulo, myuro, per vices intermittente.

Ad hæc gelidus, viscidus olidusque toto corpore emaciato manabat sudor, insciaque plane & dolio pertuso similis, vesicam juxta alvumque scæde in lectum exonerabat aliquoties, relaxatis nempe utriusque partis minus honestæ præter naturam sphincteribus & repagulis.

Certissimamigitur instare mortem tristes fatebamur omnes.

Ne vero nihil plane agerem & otiosus tantum lacrymosæ hujus Tragædiæ essem spectator; omiſſa venæ ſectiōe, quippe quæ deplorato hoc rerum ſtatu, nec ſatis tuta videbatur, nec multum profutura, metus enim juſtus ſuberat, ne vita prius exiret, quam ſanguis; bina prægrandia veſicatoria ex pulvere cantharidum parata utrique ſuræ illico applicanda præcepi.

Admota ſimul naribus errhina, temporibus crotophia & manibus denique epicarpia ex validiſſimis ſpiritibus volatilibus & aquis analepticis confecta, eum potiſſimum in finem, ut veternum ſic excuteremus, animulamque vagulam jamjam in limine pallentis orci conſtitutam, ſi forte pote, revocaremus.

Precibus ergo ad Deum porrectis, a plerisque diſceſſum, paucis exceptis ægræ curam gerentibus, tanquam nunquam vivam reviſuris.

Verum horis ſex ſeptemve jam elapſis, flexo in veſperam die, ecce noſtra ſemimortua præter omnem ſpem atque opinionem, ſubito ſua ſponte evigilat, & hætenus actorum proſus ignata, de virium ſaltim languore, ſiti exquisita & urente, in primis pedum dolore vehementius conqueritur.

Inciſis ergo ſuſpenſa manu turgidis bullis a cantharidibus ex voto elevatis, & poſt ingentem ſaccati humoris ſeroſi vim profuſam, iterum apte obligatis, ſicque doloribus nonnihil mitigatis, ægra capacem vini ſcyphum poſcit: quo avide & ἀμυσί epoto, quis enim tale quid denegare auderet jamjam morituræ? Paulo poſt ad placidam quietem ſeſe compoſuit, in dextrum latus reclinata.

Sic igitur jacentem dulcis & alta quies placidæque ſimillima morti, ut Poeta ait, una ſerie preſſit per integram noctem, uſque in dimidiam ſequentis diei partem, ſudore interea tepido, critico & ſalutari toto corpore largiter defluente, letalique ventris fluxu nunc primum ſua ſponte conſopito.

D. 17. Paulo ante meridiem demum expergeſacta viribus ſeſe mirum in modum reſectam læta perſenſit, cibique quid avide poſcit, nihil amplius conque-

questa, nisi de intenso colli & scapulæ dextræ dolore, salutari profecto omine.

Paullo post successit quoque suæ spontis sputatio larga, facilis, cocta, salutari flavedine, nulloque amplius sanguine tincta, promota amplius linctu nostro ordinario pectorali ex ol. amygdal. dulc. recens presso, cum syrupis violarum, jujubarum, spermate ceti & saccharo Canto purissimo parato.

Tum placidus per noctem sequutus somnus, tussicula tamen nonnunquam interruptus, mandente interim blanda sudatione toto corpore.

Demum D. 18. perfecte judicata est ægra, manantibus adhuc largius sudoribus, urinisque magna copia nunc primum prodeuntibus turbidis, coctis, nec non levi, albicante & salutari sedimento præditis.

Sicque tandem brevi plene convaluit deposita hæc & jamjam pene conclamata pleurítica, præter omnium spem atque opinionem, miraculo quasi aliquo; gaudentibus cunctis, solo indignante egregio marito, qui nimium profecto pius, divam eam maluisset, quam vivam; fœmina enim credebatur rixosa, pervicax & incommoda, insuperque vino quoque devota, ita ut, si hæc vera, morte dignior videretur, quam vita: sed hæc nihil ad nos medicos, qui morbis corporis medemur, non animi: quibus propulsandis Socrates potius opus est, quam Hippocrates.

ÆGROTUS III. & IV.

Lubens hic jungam fidos duos sodales, quos & idem vitæ genus, & eadem vis morbi, & idem denique faustus eventus conjunxit.

Duo stabularii, unus Joannes, juvenis sanguineus, torosius & succi plenus, XXI. annorum, alter Petrus, procerus & macilentus, sanguineo -- phlegmaticus XXXIII. annos natus, D. 16. Februarii post diurnas sub jove frigido in nive alta fatigationes & computationes in seram usque noctem continuatas, uno eodemque temporis puncto pleuritide corripuntur, ingruentibus subito omnibus iis sævis symptomatis, pleuritidem alias comitari solitis.

Malorum ergo imminentium ignari, aliquot spiritus vini haustus, more istius duræ gentis, avide ingurgitant, sic temere curaturi dolorem lateralem, quem ex hesternæ crapulæ in ventriculo obortum falso suspicabantur. Hærebat enim lateri letalis arundo, ut cum Poeta sic loqui liceat.

Sed incendio sic inflammato potius, quam sufflaminato, omnia in pejus ire cœperunt, æstus & sitis acrius incanduit, aucta spirandi difficultas, cum metu suffocationis; dolentis lateris dextri puncturæ magis exacerbatae, sputa cruenta cum vehementissimo & molestissimo thoracis nisu projecta; accessit super hæc Joanni grave delirium, ita ut multa aliena & turpia, horrentibus adstantibus, loqueretur.

Jacuerunt tamen nihilominus hi miserrime affecti sodales per integrum adhuc diem 17. me plane inscio, salutis suæ nimium negligentes, in stabulo subfrigido, carentes omnibus fere vitæ & sanitatis præfidiis,

Nocte igitur molestissime sine ullo dulcis somni gustu consumpta, summo mane D. 18. ego demum arcessor, videoque attonitus, quam in desperato loco res ægrotorum, in primis vero Joannis, sint collocatae.

In commodius ergo & nonnihil calefactum cubiculum utrisque ocyus delatis lectoque mandatis, mox venas aperire jubeo, & ut semel experirer, quantum discriminis interesset inter venæ sectionem loco affecto proximam, & inter alteram, ab isto longe remotiorem, Joanni, quem sævissima delirii & suffocationis symptomata adhuc vehementer urgebant, e brachio dextro uncias sanguinis extraxi quemadmodum duodecim: Petro vero totidem quidem & amplius, sed e pede dextro.

Quo facto, ille prior, vix duabus horis elapsis, illico ad sese rediit, liberius respirare faciliusque sputa emoliri cœpit, in somnum quoque delapsus, per aliquot horas dein placide quievit, leni sudore totum corpus perspersus; nec iterata venæ sectione per omnem morbi decursum opus habuit unquam.

Petrus vero nihil plane levaminis ex venæ sectione

ne sentiens, majoribus cordis anxietatibus & respirationis difficultatibus sese subinde affligi vehementer conquerebatur. Præscripta tum ipsi sunt varia pleuriticis alias grata & commoda remedia passim jam laudata; injectum quoque sub vesperam clyisma nobis consuetum: sed omnia incassum, aucta enim sensim, non imminuta, mala, noxque insequuta molestissima, horrendis pavoribus turbata & plene exsomnia, socio illo suo eandem contra sat commode & quiete transigente.

Meliora igitur & certiora hoc ancipiti experimento edoctus, mane D. 19. eidem venam brachii dextri incidendam curavi, eductoque ad Uncias fere decem sanguine, statim liquido patuit, quam ingens ratione effectus & utilitatis, intercedat discrimen venæ sectionem inter loco affecto proxime institutam, & inter alteram in loco a mali sede longius dissito, veluti pede aut brachio opposito, celebratam.

Sancta enim fide asseverare possum, currente adhuc sanguine & nondum obligato vulnere, ægrotum jamjam tantum levaminis & commodi percepisse, ut lætus nobis fateretur, sibi ita videri, quasi grave aliquod pondus e pectore suo hactenus oppresso, subito deorsum devolutum esset. Neque vana sibi somnia finxisse, eventus affatim docuit; omnia enim ab eo die in melius mutari cœperunt, & mitigatis sensim atrocioribus symptomatis præcedentibus, ex sequuta paullo post liberaliore sputatione & salutari prorsus scapularum & clavicularum dolore, conjicere haud absurde licuit, lætissimam certæ salutis spem jamjam affulxisse.

De nostra vero methodo medendi in his duobus ægrotis observata nolo studio quidquam hic addere, quia enim eadem prorsus fuit, qualem in binis præcedentibus historiis, exceptis tamen vesicatoriis, longe lateque exposuimus, tacere sane præstat, quam unum idemque ad nauseam usque repetendo crambemque decies jam coctam recoquendo, lectorum patientiam nimium & præter rem defatigare.

Verbo saltem hic monere liceat, utrumque horum ægrotorum decurso feliciter morbi spatio, perfecte judica-

dicatum fuisse, Joannem quidem die septimo, Petrum vero nono, remanente saltim in utroque levitussicula, quæ tamen progressu temporis, infuso ex herbis pectoralibus cum lacte & melle frequentius sumpto, feliciter quoque fuit expugnata.

Eum autem potissimum in finem allata hæc singularis Historia notari & memori mente reponi mereatur a Medicinæ Tironibus, ut scilicet discant exinde id, quod supra jam aliquoties pro viribus inculcavi, nullo plane alio in loco, quam sedi affectæ proximo, primam venæ sectionem esse administrandam. Locis enim affectis succurrendum, non sanis adhuc & intactis: neque profecto sapiens ad incendium aliquod extinguendum, loco a flamma remotiore necessaria instrumenta parat, ignemque interea alibi impune sævire & late divagari finit; sed eo potius cum hamis, urnis & siphonibus propere festinat, ubi jam proximus ardet Ucalegon: quo fit, ut loca flammis jam correpta a præsentis exitio vindicentur; salva vero atque innocua adhuc ab imminente tuta præstentur. Quare adhuc iterum iterumque in isto, urgeo atque flagito, sanguinis pleuriticorum incendium eo ipso in loco, ubi fomes mali latet, potius esse restinguendum; quam alibi & e longinquo, ad delenda ignis semina frustra succurrendum. Neque defore crediderim sanas mentes, quibus & veritas placeat, & monstratum sibi rectum iter & videant & sequantur.

ÆGROTUS V.

VIR juvenis, xxvii. annorum, statura augusta, toroso & quadrato corporis habitu, cholericis sanguineus, duro victui potuique spirituosus nimium assuetus, raro domi, semper fere ruri & in equo, D. 19. Februarii, inter equitandum asperrimo frigore perustus, in sævam subito pleuritidem incidit, acutissimo dolore dextrum thoracis latus compunctus, cum summa respirandi angustia & inani, sed anxifero tussiedi conatu.

Quibus per noctem, ut fit, magis ingravescentibus,

bus, æger in his angustiis constitutus, de salute desperare & nihil nisi suprema cogitare cœpit, vix enim ob intolerabiles prorsus cruciatus usque in aurotam vitam miseram extracturus videbatur.

D. 20. igitur, me tum peregre profecto, alius aliunde accitus Medicus, qui atrocis morbi indolem aut nesciens, aut dissimulans, nec de venæ sectione, nec de aliis justis præsiidiis ocyus, ut decebat, applicandis, sollicitè cogitat; sed temerario prorsus consilio Essentias alexipharmacas & crocinas cum spiritibus volatilibus, ut & pulveres Bezoardicos aliquoties ingenti copia per diem sumendos præscribit; oleum sic eheu! camino additurus & incendium flamma stolide extincturus.

Omnia sic magis exacerbata atque pejora facta fuisse, nemo, credo, facile negaverit, cui modo acutorum morborum & pleuritidis in primis, fervidum & irritabile ingenium paullo penitius fuerit perspectum.

Mirum ergo non est, ægram, robustum juvenem, succi plenum & sanguine æstuante turgidum, hæcenus leviter tantum delirum, nunc furioso simillimum, e lecto prosiliisse, in adstantes involasse, stragula discipulasse, sese equi aut canis verminosi ad instar, fœde in terra volutasse, tantosque strepitus, tumultus & clamores excitasse, ut omnes fere aufugerent, acerrimum Herculis hujus aut Rolandi furentis impetum meroito haud expectaturi.

Pertinaciter nihilominus adhuc inhærebat perversæ suæ medendi sive necandi potius methodo artifex noster, pene dixissem carnifex, nihilque prorsus flagrantibus laborantis naturæ desideriis auscultabat, licet illa certum ipsi salutis iter monstrans, ruptis repagulis, sanguinem non solum per scœratum, sed & per nares, quin & alvum adeo ipsam, subinde exturbaret.

Nec adstantium ergo iteratæ preces, nec ipsius ægri ardentissimæ flagitationes tantum ab homine male pertinaci impetrare valuerunt, ut venam secari permitteret, nescio quod imaginarii periculi velum ignorantia suæ obtendente. Clysterem tamen sub noctem injiciendum concessit, sed ex speciebus calidis & carmi-

minativis sic dictis, cum oleis quibusdam coctis paratum, hincque pariter plus damni, quam emolumenti, infirmo importantem.

Sic misere tres integri jam dies abierant Ægroti nostro in summo vitæ discrimine constituto, & solius prævalidæ naturæ beneficio, non medici contritentis ope, in hunc usque diem, servato; quum ego ex itinere redux, statim advocor D. 22. miseratus jure infaultam ægri sortem, luctuosumque, cui aliena potius culpa, quam sua, destinatus videbatur, exitium.

Omnibus igitur huc usque usurpatis remediis merito repudiatis, methodoque tractandi plane improbata, aliam viam, qua certius iretur ad salutem, mihi eligendam censui. Sine mora ergo pertusa est vena brachii dextri, emissumque sanguinis ad uncias pæne xv. usque dum arteriarum ictus languescere inciperent, animoque paulisper linqui cum pallore vultus, videretur ægrotus. Pulsus enim ab initio sat validus, fortis & durus largam omnino venæ sectionem imperabat, accedente in primis perquam robusto corporis juvenilis & sanguinei habitus.

Propinata tum sunt consueta nobis remedia, mixtura nempe antipleurítica, cum oxymelite, ptisana hordeacea, unguentum paregoricum inungendo calide lateri dolenti destinatum, & pauca alia supra jam commemorata.

Hinc paullo post alia plane lætiorque rerum facies, redeunte ad se ex gravi delirio, liberius respirante, sputaque, sanguine tamen adhuc tincta, commodius egerente ægroti, qui sibi jam quasi renatus aut ex ignito Perilli tauro ereptus videbatur, furente intus æstu maximam partem extincto, sitique inexplebili & acerbo lateris dolore ut plurimum confopitis.

Sub vesperam dato pulvere temperante nitroso, cui nonnihil camphoræ purissimæ adjectum, immixtum est enema ex solo lactis sero tepido, cum pauxillo mellis & momento Nitri deparati paratum. Unde insigne sequutum levamen una cum nocte tranquilla nec somno plane carente.

D. 23. vero omnes nostræ spes factæ fere sunt irritæ,

ritæ, resurgente repente morbi vi summumque suffocationis periculum minitante. Quo ipso æstus febrilis recanduit acrius, ægerque nunc situm centies immutando, nunc floccos de stragulis legendo, nunc denique muscas in pariete venandó, inani opera occupatus, haud ita multo post in apertum & horrendum delirium relabebatur, in quo illud potissimum singulare animadverti, quod lucis diei hominumque aspectus mirum quantum impatiens, caput semper sollicite obvelaret, remoto vero velo, vehementius semper fureret & e lecto profiliendo præsentis in fugam conjiceret, qui ridiculus velandi mos in septimum usque duravit diem, quo sensim ad sese rediit ex delirio miser hic pœnis agitatus Orestes.

Tanta itaque malorum caterva una ingruente, præsentissimumque auxilium efflagitante, mihi inter sacrum quasi saxumque stanti planeque ancipiti nullum generosius & parabilius simul remedium succurrebat, præterquam iterata venæ sectio, Clyisma enim, deplorato hoc rerum statu, nec satis efficax videbatur medicina, nec vesicatorium satis tuta, tremores enim jam passim artus ægroti succussabant, unde metus haud vanus spasmodorum per vesicatoria incautius adhibita, ut sæpe accidere solet, excitandorum.

Reluctantibus igitur licet cunctis, propositi tamen tenax, increbescens in primis arteriarum rhythmis, venam in pede dextro aperiri jussi, sanguinisque nigri & viscerati eductæ sunt uncie propemodum decem; sine notabili quidem ab initio effectu. Aliquot vero post elapsis horis, deferbuit paulatim febris incendium, delirium mitius & per intervalla tantum sæviit, liberiorque anima una cum faciliore excreatione ex voto nostro rediit.

Perrectum itaque strenue iisdem remediis tam internis quam externis, quæ hætenus non sine successu in usum fuerant advocata. Sub vesperam vero injectum clyisma ex aqua hordei, melle, nitro & ovi vitello, unde ter blande dejecit æger, non sine insigni levamine.

Noctem sequutam male soporatam quidem habuit

variisque vanis imaginibus interturbatam, stimulante subinde crebrius tussicula; tolerabilem tamen & satis facilem, modeste enim sese inter lecti fines continuit, nec situm sæpius mutavit, sed resupinus pierumque quiete jacuit, operto tamen semper pro more capite, quasi feralibus institis jamjam velatus.

D. 24. Urina mane emissa flammea & rubicunda valde, ut hætenus, apparuit, pellicula insuper unguinosa obducta, certo indicio, intestinam sanguinis pugnam adhuc fervere, æstuantemque humorum attritum nondum pacatum esse penitus.

Delirium quidem hoc die per intervalla invaluit; sed multo levius breviusque ac ante, intercurrente semper pudore & inepte gestorum recordatione, salutari profecto omine.

Circa meridiem somni aliquantulum cœpit; mox vero expergefactus, ex acuto scapularum & dorsi dolore vehementer lamentatus est, unde res ejus nunc in vado fore salubremque crisin instare haud vanus augur prædixi.

Siccis igitur fomentis locis dolentibus applicatis, fervidoque jusculo avenaceo cum oleo amygdalarum dulcium recens presso in alimentum sumto, paullo post in somnum iterum delapsus, largius sudavit toto corpore madidus.

Nocte plurimum jam provecta, demum evigilavit, lætus plane deque viribus mirum quantum per somnum auctis impense sibi gratulatus: Sudori tamen copioso adhuc quasi innatans, nova lintea, & ad sitim fallendam, ptisanæ haustum poposcit.

Tumque primum ex colloquiis cum adstantibus prudenter pieque habitis sublatoque sua sponte capitis operimento, perspicue patuit, sanam mente ipsi postliminio rediisse, exutoque velo, exutam quoque plane esse dementiam hætenus indomabilem.

D. 26. Sub auroræ exortum, sputa cocta, pinguis, flava, incruenta affatim citra molestiam, profluere cœperunt; urinæ quoque tum copiose redditæ sedimentum crassum, largum, maturum & ex lateritio subalbidum nunc primum deposuerunt; unde absolu-

ta per sudores, urinas & sputationes perfecta crisi, æger demum ex morbo tantum non letali, recuperatis pedetentim viribus, lætus assurrexit.

Adeo vero familiaris exinde factus ipsi fuit morbus hic pleuriticus, ut quotannis semel immo & bis (quod hoc ipso anno accidisse, memini), eodem graviter decumbat, remanente semper aliqua spirandi difficultate, præsertim, si currere aut in locum editiorem ascendere velit. Unde ipsi prædixi, mortem ex hac ipsa pleuritide annua aliquando orituram, nisi vitam & victum subinde mutet, aliudque vitæ iter sedetur strictis sapientiæ & sanitatis regulis magis accommodatum. Quale quid etiam de quodam sacerdote 30. annorum adnotavit in *Observationibus Med. Bernhard. Tetrascha*, qui in singulis annis, verno tempore, pleuritidem quinquies passus, a sexta demum sævi morbi accessione subito raptus fuit: quod & observavit Boerhaavius toties jam laudatus, nec satis tamen laudandus.

Hæ vero sunt quinque illæ pleuriticorum historiæ justo copiosius aut scrupulosius ideo a me hætenus recensitæ, ut Medicinæ Tirones morbi atrocis sæva initia, celeres progressus, præcipitemque finem, una cum medendi regulis & cautionibus practicis uno quasi obtutu accurate perdiscant. Agitur enim de vita & salute, cui nisi caute & diligenter consulatur, confestim amissa & extincta erit.

Restant nunc aliæ quinque selectæ ex quamplurimis, his mox jungendæ, in quibus strictim enarrandis ita versabor, ut nec de obscura brevitate, nec de verbosa rursus loquacitate Lectores ullam justam habeant conquerendi causam.

Æ G R O T U S VI.

A Nni proxime elapsi *MDCCXXXVIII*. finis, & præsentis, quo nunc vivimus, *MDCCXXXIX*. initium, propter cæli nimium inconstantis & nunc per curta intervalla rigide algentis & nivosi, nunc vero hiemis modestia, subito iterum blande tepentis & nimborum,

varium & mutabile ingenium in perniciem generis humani, data quasi opera, conspirasse videbantur: Ea enim tempestate non solum tetra cohors diversarum febrium, v. gr. intermittentium epidemicarum, anomalarum, catarrhalium, malignarum, exanthematicarum, petechizantium, erysipelacearum & continuarum &c. terris his nostris fœde incubuit; sed &, ne quid malis deesset, violentæ quoque atque terribiles impune grassatæ sunt insuper pleuritides, ut non plures solum vegeti & athletici habitus in anceps vitæ discrimen miserabiliter adducerentur; sed & multi ex his subita ferocis morbi vi indomabili eo ocyssime raperentur, quo eundem, proh dolor! omnibus, & unde tamen negant omnes redire quenquam. Ex quibus nunc singulares quinque casus DEI præpotentis auxilio, meaque levi opera servatorum & adhuc superstitum, bona cum Lectoris, ut spes est, venia studiose enarrare placet, omissis consulto longe pluribus, in quibus consueto naturæ constantis ordine servato, insoliti aut singularis nihil occurrebat.

Illustris Dynastæ famulus, Juvenis xxv. Annorum, temperiei phlegmatico-sanguineæ, carnosæ spongiosique corporis habitus, pectore amplo & breviori collo, D. 11. Decembr. dicti Anni MDCCXXXVIII. sub cælo adstricto gelu horrido, diu multumque exercitatus, & ad sudorem usque æstuans, acuta pleuritide dextrum latus subito infestatur; invalescentibus una per insequutam noctem molestissime quidem vigilatam, sævis symptomatibus cunctis, dirissimum hunc morbum alias comitari consuetis.

D. 12. 13. Neglectus plane jacuit æger, nihilque actum aut propinatum, præter infusa quædam calida ex plantis pectoralibus, in sitis intensæ, cruciatusque thoracis medelam, sodalium & muliercularum consilio, parata, sed inani prorsus nihilque profuturo conatu.

D. 14. Insurgentibus subito mali suffocationem minitantis viribus, chirurgus tandem accitus, qui ultra emplastra olidaque unguenta nimis altum sapiens, ac falcem suam, sive potius novaculam, frequentius in alienam medicorum messem temere immittens, e cubito

bito sinistro sanguinem mittit, sed nec congruo proprie loco, nec sat iusta quantitate, extractis quippe vix septem Unciis, unde, ut conijcere est, nec ullum angorum lenimentum exinde sequutum, febrisque non tam tenuata aut levata, quam potius magis adaucta fuit, inprimis quum ingereret simul larga quidem manu, sed parca sapientia, Essentias calidas diaphoreticas & pectorales cum spiritibus volatilibus. Lætum ergo mirabilis medicationis eventum frustra sic expectando,

D. 15. sine omni allata ope alia temere consumtus est, adauctis licet subinde per horas æstu febrili, lancinatione laterali, difficultate spirandi, & creatu sanguineo aliisque id genus malis catervatim ingruentibus.

Quæ quum per noctem intempestam plurimum adhuc incrementi caperent, ex consociatis sibi asthma spastico, feroci delirio, tremore artuum, gelido sudore perspersorum, aliisque ejusmodi funestis symptomatis, actum fere ac conclamatum fuit de miserrima juvenis afflictissimi vita.

D. 16. Eadem adhuc omnia: asthma, delirium, ardua cum lamentabili ejulatu peracta respiratio, frigusque membrorum nondum sese remiserant. Tum advocatus ego, attonitus tanto miserarum turbine rerum, auctor suasorque statim fui, ut in brachio dextro calidis pannis laneis prius bene perfricato, vena feriretur, sanguinisque prolicerentur uncia propemodum duodecim.

Quo facto meliuscule habuit æger liberiusque respiravit & resipuit. Sanguis vero vase exceptus, albicantis sevi ad instar tenax, solidus atque compactus, more pleuriticorum consueto.

Propinatis interius & exterius consuetis nobis hoc in morbi genere remediis, Naturæ providentiæ commissum interea sanationis negotium.

Advesperascente die, exquisitus scapulæ & claviculæ dextræ dolor subito obortus ægroto lamentationes expressit, nobis vero gaudia & gratulationes, eo ipso enim spes salutis inchoare licebat.

Nox tamen insequuta, molesta, difficilis & infomnis
cum

Ægrotus sextus.

cum anxietate summa, sputis denuo suppressis, & iterato suffocationis periculo.

Tum vero ab injecto clysmate antiphlogico ex hordeo, melle & nitro siluerunt mox sæva ista symptomata omnia, ventre multa liquida & flatuosa cum insigni levamine bis depōnente.

D. 17. Hæc vix repressa recruduere cuncta: anxietas, inquietudo perpetua, æstus flagrans, sitis arida, excreatio difficillima, pulsus durus, frequens serratus, inæqualis, urina flammea, limpida, cruda, omni sedimento casta, aliaque nonnulla indicia suspecta fidem nobis abunde fecerunt, difficilem admodum ambiguamque jamjam crisin instare, dies enim volvebatur septimus.

Ingesta igitur affatim ptisana calida cum oxymelle, item & per vices infusum Theiforme ex plantis diaphoreticis & pectoralibus, unde siti extincta, sævisque illis symptomatis consopitis, blandus sudor per totum corpus diffundi cœpit, singulari cum ægroti levamento.

Vesperis injectum iterum enema supra laudatum ad ventrem distentum flatibus nonnihil emolliendum: quo noctem expertus est præcedentibus longe pacatiorem levique per intervalla somno amœne distinctam.

D. 18. Nihil magnopere doluit, præterquam scapulas, claviculas & dorsum. Mens sibi pulchre constitit; pulsus debilis quidem & languidus; ad exactam tamen rhythmorum normam concinne compositus; Sitis exaruit. Ipseque sub prandium humanioris aliquid cibi sumsit cum appetentia; ita ut nunc omnia in melius procedere viderentur.

Vesperis alvus nihil sollicitata, bis sua sponte copiose dejecit, cum singulari emolumento. Unde noctem dulci altoque somno obrutus, jucundissime transegit, largo interim sudore tepido totum corpus salutariter perfusus.

D. 19. demum perfecta crisis læte affulsit, sudoribusque perpetim fluentibus, sputis pinguibus, coctis, flavis, magna copia prodeuntibus, & urinis nunc primum turbidis copiosumque sedimentum ex lateritio,
rufo-

rufoque albidum præcipitantibus, morbus hic ancipitis aleæ ex ægroti voto speque nostra, tandem auspicato solutus fuit.

Æ G R O T U S VII.

Historiam nunc describere adgredior acribus initiis agitatam, mira casuum varietate in decursu ambiguam, lenta temporis longinquitate suspectam, non ignobili medentis audaciâ notabilem, & læto tandem exitu finitam. Quam in gratiam Lectoris in compendium missurus, summa tantum rerum fastigia persequar, quidque singulis diebus actum aut observatum, circumcisa quidem, ast perspicua tamen, brevitate candide exponam.

Miles igitur præfidiarius, speciosus & supra vulgarem hominum mensuram procerus XXI. annorum Juvenis, temperamentis cholericisanguinei, nullis antea morbis obnoxius, post diu ætas sub gelidissimo cœlo noctu excubias, d. 21. Decembr. atrocissima pleuritide in sinistro pectoris latere fixa subito corripitur, subsequutis confestim horrore, tremore, æstu, respiratione intercepta, sputis cruentis, & ne quid malis deesset, pernicioso quoque fluxu alvino sordido.

Jacuit nihilominus inter has ærumnas, nullo accitro, ut decebat, auxilio, usque ad d. 25. animæ aut magnæ, aut vilis potius, nimium profecto prodigus.

Tum vero ingravescentibus simul supra modum sævis symptomatis, Chirurgus castrënsis in subsidium demum advocatus, qui venam ipsi secuit in brachio dextro perperam omnino, nulloque cum effectu.

Nec profuerunt quidquam quæ idem ipsi affatim præbuit decoctum pectorale Augustanum aliaque bechica etiam validiora & majorem potius æstum inducentia, quam sedantia præsentem. Morbus enim pertinax nihil plane auscultavit, quin potius indies pejor & atrocior factus, adeo usque demum invaluit, ut

D. 28. ægrotus animam efflaturus videretur. Haud enim nisi cum stridente ejulatu & sævissimo afflictilateris dolore inspirare amplius poterat, febris simul

ade-

aderat acutissima, lingua cum virore pallida, arida, fissa, urina flammea, limpida, cruda, sine sedimento, facies rubicunda, tumida, oculi prominentes, feroces, inquieti, pulsus durus, frequens, turbatus, inæqualis, alvus fluxa adhuc, abdomen retrotractum, pectus contra prominulum, hæc omnia conjunctim sumpta tristem nobis catastrophem merito denunciatura videbantur.

Tum ego primum accitus, hoc ipso, quod sane miyum, die, die inquam octavo, e vena brachii sinistri jussu meo, sine mora pertusa, sanguinis viscidilardoque tenaci velut obducti detraxi uncias prope modum duodecim; durissimo partim urgentis necessitatis telo eo compulsus; partim vero illustri Hippocratis intimi Naturæ sodalis, prælucente exemplo invitatus, atque hinc audentior factus, quippe qui Anaxioni itidem pleuritico jam pene morituro, octava pariter die venam quoque pertudit lætabili cum successu, ceu ipse pluribus enarrat Lib. III. de Morbis Epidem. ubi diligenter legi & conferri meretur in Commentario Galenus & Interpres inter recentiores optimus, Franciscus Vallesius.

Succurrebat quoque tum ancipiti mihi perquam commode sequens Celsi egregius plane locus e Lib. II. c. 10. bona cum Lectoris, ut spes est, venia, infra adscribendus: *Si nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusque sit qui laborat, nisi temeraria quoque via fuerit adjutus, in hoc statu boni Medici est ostendere, quam nulla spes sine sanguinis detractioe sit; faterique, quantus in hac ipsa re metus sit: Et tum demum, si exigatur, sanguinem mittere. De quo dubitare in ejusmodi re non oportet: Satius est enim anceps auxilium experiri, quam nullum.* Hactenus quidem eloquentissimus Medicorum Tullius.

Neque sane nos susceptæ operæ aut audaculi consilii exinde penituit. Mitescere enim tum post venæ sectionem visa sunt omnia; ibat respiratio longe liberius, nec amplius illa duxit ægrotus, quoties inspiraret.

Præscripsi tum pro usu interno mixturam consuetam,

tam, pro externo vero Linimentum paregoricum patientibus locis calide applicandum, cum successu. Pomeridie æger de utriusque scapulæ & claviculæ dolore intolerabili conqueri vehementius cœpit, unde bonas spes concepiti merito.

Vesperis injectum est clyisma ex aqua hordei, melle atque nitro paratum, unde bis deiecit alvus cum allevatione.

Sed adulta jam primum nocte, omnia in pejus ruebant, & æger cita suffocatione periturus videbatur, ideo rapta præcipiti occasione, summo mane, D. 29. atque sic die adeo nono ineunte, quod notatu sane dignissimum, tertium ipsi vena secta fuit in pede sinistro, uncizque sanguinis nigricantis emissæ sunt quemadmodum sex aut septem.

Igitur mitigatis exinde mirum in modum diris symptomatis, quies tum insequuta placida cum respiratione liberiore. Urina tamen adhuc perpallida, tenuis & cruda nihil cocti aut salutaris signi ostendebat.

Attamen tota illa die moriturus videbatur miserimus Juvenis: jacebat quippe supinus omnibus quasi membris resolutus, cum oculis torvis, semiclausis, facie pallore lurido decolorata, pulsu tremulo, inæquali, formicante, respiratione difficillima, tussidique facultate intercepta, nec non sudoribus colliquescentibus, tractuosis & cadaverosis in collo, pectore, coxis, fronte & alibi passim hærentibus.

Sed diem molestissimum excepit nox multo adhuc molestior, superveniente prioribus malis nondum plane pacatis, præter expectationem, feroci adeo delirio. Multa ergo aliena turpiaque loquutus æger subito e lecto profiiebat, foresque petiturus abitum parare videbatur. Adstantium vero vi, minis atque precibus retropulsus, atque lecto compositus, tandem sibi clyisma refrigeratorium injici ægre passus est: unde aliquot horis interjectis, auroram versus, lenis successit quies, & paullo sanior mens, levi tantum per intervalla recurrente delirio.

D. 30. vero cuabat immobilis, membris quasi fractis, oculis lacrymosis & tristibus, pulsu exili, debi-

debili, tremulo, rejectis sæpius impudenter stragulis operimentisque corpori impositis, urina semper adhuc liquida, cruda, flammea, absque subsidentia; accedente insuper novo sinistri ominis symptomate, ut quoties spiritum duceret, toties quoque toto corpore intremisceret, horrendo prorsus aspectu.

Successit nihilominus nox præter spem lætior, somnus placidus, respiratio humanior faciliorque, dolore interim ad scapulas adhuc persistente perquam sensibili.

D. 31. Animus viresque sensim rediere; facies florida sanique fere coloris; pulsus sat validus, æqualis, rhythmici tenax: apyrexia, excretio cum levamine, multa cocta tussi rejecta, urina naturali proxima.

Nox tamen in somnis prorsus, sævisque doloribus per dorsum potissimum discurrentibus magnopere inquietata.

Laborabat jam in fine annus, non morbus, quippe qui longius protractus D. 1. Jan. Ann. *MDCCXXXIX.* novos ægroto misero attulit languores atque angores, nobis vero novas sollicitudines.

Facies namque austere rubra, & prætumida, pulsus debilis, tremulus, inæqualis, calor corporis ad tactum urens, urina liquida, aliquanto flammea sine ulla hypostasi, sputatio intercepta cum inani tussendi cupidine, recubitus ægroti in dextrum tantummodo latus, dolentem vehementer altero, aliaque id genus scæva signa novas subinde excitari Tragedias prænunciabant.

Pugnatum ergo strenue contra novas hæc dolosi hostis insidias consuetis nostris machinis, tam intrinsicis, quam exterius, præscriptumque insuper eclegma pectorale unguentumque anodynum, illud quidem ad excreatum difficilem promovendum, hoc vero ad acerrimos dorsi dolores mitigandos.

Inde eventu votis respondente, nox insequuta satis quieta & commoda, tussi tamen quandoque interrupta, sed salutari, sputis quippe coctis multis per eam sine molestia rejectis.

D. 2. Integrum diem duxit æger sine querimonia; dolores per dorsum interdum, sed tolerabiles, cibum modicum appetiit cum voluptate; urina pallida naturali proxima, pulsus concinne sibi constans; placidus per meridiem somnus, febrisque una consopita.

Die haud peior nox subsequuta; somnus dulcis & commodus, excreatio copiosa sine molestia; urina citrina sanæ proxima, sudatio larga per totum corpus æqualis.

D. 3. Firma & constans salus rediit ægro, nobis superati periculi fiducia. Oculi tum ipsi vividi vegetique, facies sui coloris, appetitus bonus & naturalis, urina sana, alvus sua sponte mota, facultas denique sese elevandi & sedendi.

D. 4. Demum salutari crisi perfecte absoluta, nunc primum orthostadius factus, relicto inviso lecto, ambulare & ex uno cubiculo in alterum lento quamvis & testudineo gradu, prorepere quasi cœpit, sicque demum refocillato liberalius corpore emaciato, sensim sensimque cum sanitate in gratiam rediit plenissimam.

Habes sic, mi Lector, mirabilem rarissimi casus historiam in usum medentium & ægrotorum solatium, summa fide a me hic perscriptam. In qua illud adhuc in primis notari bene meretur, quod per omnem morbi atrocis decursum nunquam subsederunt urinæ, unde nunc facile patebit vera ratio artis peritis, cur iusto longius protractus fuerit pertinax hic morbus, quidque crises salutares tam frequenter turbaverit & ambiguas difficilesque plane reddiderit.

Sciolo vero censori, si quis tamen futurus, qui nobis forte grandem ideo dicam scripserit, quod sanguinem octavo, quin & nono adeo die, necessitate urgentissima miserimus, illud saltim aureolum Corn. Celsi dictum e Lib. III. cap. 9. ridentes occinimus: *Sæpe quos ratio non restituit, temeritas adjuvat.*

Æ G R O T U S V I I I .

HAud mitiora fere fata habuit centurionis famulus, juvenis quadrato & toroso corpore, temperamentum sanguineo-cholerici, natus annos *xxiii*. statura inter longam depressamque media; qui sæviente adhuc acerrimo gelu, *D. 8. Januar.* subito pleuriticus factus, incumbente repente in dextrum potissimum thoracis latus dolore longe acerbissimo.

Mox igitur per chirurgum castrensem, ex solempni consuetudine militari, primo in consilium advocatum, sanguinis quidem facta fuit detractio; sed nec convenienti proprie loco, nec justa satis quantitate: e vena enim pedis dextri pertusa unciam cruoris emissæ sunt sex tantummodo septemve, in corpore tamen, quod jure mireris, plethorico & succis pleno.

Cunctis ergo potius exacerbatis, quam mitigatis, accedente cum primis perversa & tonsoria medendi methodo, qua propinata sunt temere ægroto jam æstuanti Liquor Cornu Cervi succinatus, Essentia Pimpinellæ, Succini, spiritus salis Ammoniaci Anisatus, aliaque hoc genus calidissimæ naturæ remedia, nocteque hinc ad interneccionem fere molestissima succedente, summo mane

D. 6. invitatus ego, ægroto inter summas respirandi difficultates constituto & de salute fere penitus desperaturo, e brachio dextro inciso sanguinis statim misi uncias plusquam duodecim, crusta alba, tenaci & transversum digitum crassa superficie obductas, licet stillatim potius, quam cursim per intervalla extrusas: quod contra illustrem Sydenhamum potissimum notandum.

Illico igitur melius sese habuit æger, redeunte mox liberiore spirandi facultate, pulsu æquali, & acuto lateribus dolore nonnihil obtulior.

Quæ bona adaucta magis postea fuerunt immutata prorsus medendi methodo, calidæque & violentæ nimis substituta tutius nostra anticaustica, blanda & naturalia superius jam aliquoties commendata.

Ab injecto ergo circa vesperam consueto nobis clyf-

mate, æger placide per noctem obdormivit, dolor lateris plurimum se remisit, respiratioque longe fuit expeditior, cum pulsu æquali & ad rhythmos naturales composito.

D. 10. Contra æstus magis incanduit, pulsus justo frequentius & inconstantius micuit, respiratio fuit afflictissima, urinaque miæta est flammea liquida, inani stimulo guttatim saltim cum exquisito dolore sæpius reddita.

Deflexo ergo in Vesperam die, ingravescentibus adhuc magis hinc inde sævis istis symptomatis, meo jussu, vena iterum secta fuit in pede dextro, cruorisque, crusta quidem glutinosa, sed tenuiore multo, ac antea, & flava magis, quam albida obtekti, misæ sunt uncix octo præter propter aut novem, exoptato cum successu statim subsequuto.

Paullo post immissa leni & subfrigida lotione alvus iterum ducta justo adstrictior ventosiorque nobis visa. Unde nox successit commoda, bene soporata, nullisque plane pavoribus aut inquietudinibus interturbata, ingenti cum levamine.

D. 11. Igitur meliusculus esse cœpit, lecto paulisper exsurrexit, modicumque cibi levis sumpsit in prandio cum appetitu fere, naturali; spe tamen irrita.

Namque pomeridie pulsus justo frequentius increbuit, ardores febriles recaluerunt, cum anhelitu laborioso, tussiendique crebro quidem, sed inani, conatu.

Perreximus ergo strenue consuetis nostris remediis antipleuriticis, Mistura, ptisana hordeacea cum oxymelite & nitro, itemque Linimento anodyno, lateribus consolandis destinato.

Nox tamen inter acerrimos dolores & insustentabiles fere anxietates misere consumpta: eadem ipsa præcordia intumescere cumque sterno inæqualiter elevari visa, pessimo profecto omine; nisi meliores spes nobis mox injecissent dolores ad scapulas usque pertingentes sensimque incrementes.

Injectus ergo commodum clyster sperato successu non caruit, symptomatumque indomitam hætenus sævitiam in maximam partem pacavit.

D. 12. In melius res processura videbatur, ægrotò promptius respirante, sat tranquillo, cibique quid cum appetentia manducante.

Sed inani saltim imaginatione delusis alia mox tristior rerum facies nobis sese pandebat circa meridiem. Tum enim omnia simul exacerbata vehementissime; pulsus durus, frequens, serratus, inæqualis; sputa multa spumosa cruore mista, urina flammea, cruda, rodens, facies rubicunda, tumida, cum oculis ardentibus, efferis & extantibus, arteriisque in collo atque temporibus sine intermissu pulsantibus. Accedebat triste & morosum in solo dorso cubandi desiderium, quia in neutrum sese latus inclinare poterat ægrotus, nisi summo cum labore, lamentabili ejulatu & præsentissimo suffocationis metu.

Successit tamen eo ipso die diarrœa levis, unde ter alvus modice fusa, salutari cum omine, quia dies agebatur quintus, h. e. criticus & decretorius, quo hoc spontaneum erumpebat ventris profluvium.

Nihilominus nox præter spem inquietior, respiratio difficilior, facultasque sputa egerendi constrictior, quibus accessit novum pejusque adhuc symptoma, dolor nempe lateris dextri nunc & subito in sinistrum mutuo contactu propagatus, intolerabili fere cum ægroti cruciatu.

D. 13. Eadem adhuc illætabilis rerum facies; urinæ tamen nunc primum turbatæ & sedimento lateritio prægraves, alvusque quinquies copiose soluta secundam commodamque instare crisin pollicebantur.

Nec falsum fuit augurium, nocte succedente perquam quieta, suavissimoque somno exsucca ægroti membra placide permulcente.

D. 14. Omnia adhuc longe meliora: Sputa, matura, cocta, flava, nullo amplius sanguine tincta, respiratio facilis & expedita, totum corpus blando tepidoque sudore æqualiter madidum, pulsus sibi constans, urina turbida, crassa, subsidentia lateritia deponens, lingua melior, flexilior, humidior, aliquantum tamen adhuc subviridis. Pransus quoque & cœnatus nonnihil æger cum voluptate.

Nox vero tanto calamitosior omnique orba fomno præter spem successit.

D. 15. Acrius adhuc insurgibat tetra vis morbi, dolores laterales tum plus exasperati, respiratio fracta & suspiriosa, pulsus frequens, turbatus, inæqualis, vires prorsus dejectæ, urinæ mane emissæ turbidæ adhuc, crassæ & rubræ. Clysma meridie injectum pauca egeffit liquida & spumosa absque allevamento. Spes hinc salutis dubia & exigua.

Nox tamen præter opinionem satis commoda, nec levis fomni plane expers.

D. 16. Mane, mediocriter; urinæ eadem, quales supra, sudor tamen calidus per omne corpus æqualiter diffusus. Hinc diem sat commode egit æger, silentibus per longa intervalla laterum doloribus jam-jam obtusioribus, prorsusque nonnihil cum appetentia.

Nox iterum inquietior & gravior: recruderunt enim dolores laterales vix consopiti, excreatione cum summis spiritus angustiis intercepta.

D. 17. Paulo lætior rerum facies, urina adhuc turbida & rubra, sed nunc primum cum copioso sedimento albo & levi reddita: bis quoque sternutavit æger, bono perfecto indicio, sanitatem jam in propinquo esse.

Nox diei compar, tranquilla nempe suavique fomno læta, quamvis turbato sæpius per tussiculam, multa tamen sputa pingua & cocta facili negotio egerentem.

D. 18. Eadem adhuc omnia, urina vero tum primum clara, liquida & rubella sine omni hypostasi: Sudatio hoc die larga, tepida, roscida, toto corpore æqualiter defusa, Nox exinde placida & sine querimonia.

D. 19. Omnia in melius procedebant: Multus per diem & facilis scretus, sputa cocta, flava, pingua copiose ore rejecta, urina optima cum crasso sedimento nonnihil albicante: nulli amplius dolores laterales, nullus æstus, tanto major vero cibi capiendi cupiditas, tanto impensius corporis reficiendi desiderium.

Nox

Nox hinc placidissima sequuta, somno alto & naturali ægrotum ad auroram usque suaviter obruente, tum enim primum expergefactus, copiosa sputa concocta facili excreatu rejecit.

D. 20. Demum orthostadius factus, perfecte judicatus est noster redivivus quasi mortuus, urina citrina & naturali simili prodeunte. Unde viribus indies læte succrescentibus, brevi post facilis ad bonam valetudinem factus fuit recursus.

Æ G R O T U S IX.

Vector, ætatis XXXIII. annorum, temperamenti sanguineo-melancholici, habitu corporis macilentum, statura & robore mediocri, antea jam pleuridem bis terve per vitam passus, D. 16. April. in idem atrox malum iterum ex improvise incidit, obortis una exquisito lateris dextri dolore, pungente, flagrantissimo æstu, anhelatione laboriosa & suspiriosa, sputis cruore mistis, pulsu duro celerique & urina liquida flammeaque &c. Prima mox sanguinis missio, me quidem absente & inconsulto, in pede perperam administrata, sperato successu caruit, adauctis potius per noctem prorsus insomnem diris malis, quam levatis, aut tenuatis.

D. 16. Igitur meo arbitrato, altera venæsectione e brachio dextro detractæ sunt uncizæ quemadmodum decem, lætiore multum eventu. Melius enim statim habere cœpit æger, dolor acutus sese sensim remisit, respiratio successit liberior, alvusque sua sponte liquata fuit.

Sanguis vero vase collectus duri hepatis ad instar compactus, sero copioso subflavo inna tabat, sed absque consueta illa pleuriticorum crusta, aut tunica subalbida lardo tenaci persimili, pessimo profecto omine, si credere quidem fas sit summo cetera Viro Baglivo, de quo supra.

D. 17. 18. 19. Morbo sat commode & ex ordine decurrente, æger large sudavit & extussit facile & copiose; frequentius per hos dies in usum adhibita

Mistura nostra consueta antipleuritica cum oxymelle simplici parata. Noctes quoque egit faciles & jucundas.

D. 20. Sanguis affatim fluxit e nare dextra, saluberissimo, ut videbatur, omine; doluerunt quoque nonnihil scapulæ, in spem pariter latissimam. Sed inequuta mox respiratio adeo usque difficilis & laboriosa, ut de Vita Miseri timeremus; æstus quoque tum recanduit febrilis, & omnia subito in pejus relapsa videbantur, tussi imprimis invalescente ferocissima & tantum non spastici quid minitante.

Quam ad compescendam, sputationemque nonnihil adminiculandam, præscriptus tum fuit Linctus noster pectoralis supra jam aliquoties laudatus, singulari cum delinimento; fomenta quoque & unguenta adhibita lateribus laborantibus, fausto pariter cum successu.

In melius enim revoluta omnia pomeridie, liberius longe meante anima, sputis multis subcrassis, sanguine tamen non nihil adhuc tinctis, facile rejectis, alvoque aliquoties sua sponte cum levamine fusa; Urina tamen hoc die copiosa reddita, pallidior quidem fuit; haud tamen adhuc satis cocta, aut salutaris sedimento foeta.

Læta die haud tristior nox suavem facilemque somnum attulit, acrioribus licet tussis stimulis subinde interpellatum.

Denique per D. 21. 22. 23. 24. 25. Certiora adpropinquantis salutis comparuerunt indicia, redeunte post longa fastidia cibi cupiditate, libera surgendi & ambulandi facultate, somno pleno & alto, urina demum citrina & sanæ proxima.

Tussis quoque hætenus domari nescia, conquievit tandem ad calidam sorbitionem infusi nostri ex plantis pectoralibus & anodynis superius descripti, frequentius per diem cum melle puro haustam.

Sicque relictis sensim viribus, perfectæ demum sanitati redditus fuit afflictissimus hætenus Ægrotus.

Huic per omnem morbi decursum alvus semper respondit: urinæ tamen; quod notandum; subsederunt nunquam. Missus vero sanguis consuetam illam pleu-

riticorum tunicam albidam exhibuit nullam, & tamen, quod mirum, servatus fuit per DEI gratiam pleuriticus.

Æ G R O T U S X.

MUficus, fidibus juxta & tibiis scite canere edoctus, xxviii. annorum, cholero-sanguineus, corpore agili, statura exili, D. 15. Maji, quod mirum, subita pleuritide vehementer affligitur, cum æstu præternaturali, cephalalgia intolerabili, urgentissimis præcordiorum anxietatibus, acutoque & lancinante dolore in utrumque thoracis latus gravissime incumbente; urina insuper crassa, e fulco rubra, subpingui, parce emissa.

Successit mox tussis ferina quasi cum sputis vitelli ovorum ad instar flavis, spissis & tenacibus, tanta quidem copia continuo projectis, ut tæda colluvie circa lectum natarent omnia, nosque hinc timeremus merito.

Sic jacuit miser, nocte molestissime transacta, ita ut morti vicinus videretur.

D. 16. Expectavit adhuc nimium sui securus, temere quippe persuasus, per pectoralia remedia interim adhibita, malum quasi in herba suffocari posse; ast incassum plane.

D. 17. Rogatus denique accessi, statimque in pede venam secari imperavi, quia nempe nihil sanguinei sputi excreabatur, dolorque in utroque latere fixus hærebat. Sanguis ad uncias fere duodecim missus summe inflammatus apparuit, cum spissa crusta albida consueta. Paulo post mansuescere omnia visa: rediit tamen circa vesperam æstus, cephalalgia atrocior, spirandi facultas angustior, cum acriore laterum dolore.

Quare præscripta potio consueta cum Oxymelite; injectum quoque clystima usitatum cum optabili eventu. Nox hinc satis quieta, tussi tamen aliquoties interturbata.

D. 18. Ingravescentibus malis, screatu cum summa pectoris oppressione nonnihil intercepto, propinatus

Linctus pectoralis ad mentem Sidenhami paratus, in usum simul vocatis pulveribus temperantibus cum floribus sulphuris, & Linimento anodyno lateribus affectis crebro affricando.

Nox post hæc paullo quidem melior; sed insanus capitis dolor subito per mediam noctem invalescens suavissimum excussit somnum, vigiliaeque induxit molestissimas.

D. 19. Die scil. quinto & critico primario, mane, sanguis læta scaturigine bis large fluxit e naribus, levato mox tenuatoque pestifero capitis dolore.

Successit confestim sensibilis scapularum dolor; unde salutare præsagium factum. Alvus quoque eodem die sua sponte copiose aliquoties soluta est.

Suavis porro somnus arte complexus misellum viribus defectum; Rebellis quoque hætenus tussis jam mitior facta, & excreatio rarior. Hinc perreximus iisdem adhuc remediis, addito saltim per vices infuso nostro Theiformi ex herbis pectoralibus composito, cum melle subcalide hauriendo.

D. 20. Nocte placidissime transacta, de lecto & lecto quasi assurrexit noster, & Orthostadius factus, ambulare nonnihil & legere jucundas fabulas cœpit, cibosque simul hætenus mirum quantum fastiditos appetiit avide & cum voluptate.

D. 21. Nocte igitur alte dormiendo largiterque per totum corpus sudando, commodissime transmissa; perfecte demum judicatus est, prodeuntibus sub auroram urinis copiosis, liquidis & sanis proximis.

Restitit tamen sola adhuc tussis justo contumacior & mane imprimis acribus admodum stimulis molesta. Hinc suasi, ut subrefectis refotisque subinde viribus, sequenti Mense Junio, per 14. dies, aquæ minerales Selteranæ cum lacte caprino permixtæ observato stricto debito simul regimine, combiberentur. Quo facto tussis ista cedere hætenus nescia sensim plane siluit, ægerque exinde plene convaluit.

Hic mox ab initio sputa purulenta copiosissime rejecit, quod alias letale, si quid credendum Medicorum Libris.

Huic

Huic per totum morbi decursum urinæ nec subsidebant, nec conturbabantur; sed semper limpidæ, liquidæ, & flammeæ permanebant; succedente nihilominus salutari & perfecta crisi die septimo.

Videtur denique huic & opportuna sanguinis missio, & larga præsertim narium hæmorrhagia saluti fuisse.

Hæc vero sunt X. illæ singulares pleuriticorum Historiæ ex quam plurimis aliis studiose a me selectæ ideo, ut subdolum & varium pleuritidis ingenium luculentius exinde patefceret, & philiatri hinc addiscerent sedulo, quid in hoc formidoloso & infidioso morbo compescendo fugiendum & faciendum, imitandum, aut omittendum. Multa quidem præterea exempla similia hic potuissent proferri: sed jure veritus sum, ne, si in enarrandis historiis diutius moratus fuisssem, aut oblitus fuisse propositi viderer, aut crimen loquacitatis incurrerem, quare hæc jam sufficiant animo sagaci & veritatis cupido.

Finio lætus, DEO summo atque unico artis salutaris repertori vitæque largitori supplicans humillime velit jubeat clementissime, ut hæc qualiacunque a me candide perscripta pertineant potissimum ad Sanctissimi sui Nominis gloriam, Medicorum utilitatem, & certissimam denique multorum Ægrotorum salutem.

Ita fiet, spero, ut nec me pœniteat scripsisse, nec Lectores emisse & legisse. Nihil enim nimium chare emitur, quod generi humano aliqua prodesse possit.

74
ADDITAMENTUM
AD HISTORIAM
ÆGROTI SEPTIMI

Superius propositam pag. 60.

Idem Miles offensionalis (ut cum Lampridio ita loqui liceat,) D. 1. Mart. Anni hujus MDCCCXLI. ob diuturnam nimis rigidæ hiemis immodestiam, in fastis aliquando merito memorandi, asperrimo frigore niviumque largarum perpetuo casu per noctem verberatus, eodem sinistro latere pleuritide quasi anniversaria & periodica subito opprimitur, insurgentibus mox una febre acuta cum intolerandis lateris doloribus, tussi pertinaci, sputisque cruentis.

D. 2. Statim ipsi priore periculo jam cautiore facto, vena sinistri brachii secta fuit, sanguinisque per lenta effugia sensim elapsi detractæ sunt uncix prope modum quindecim, usque dum in levem animi defectionem incideret ægrotus.

Sanguis vero emissus ubi refrixit, coit quidem in crassum quasi hepar; consuetæ tamen tunicæ albicantis ostendebat nihil in superficie, quia recens nempe adhuc erat malum, humaniorque paullo leniorque inflammatio.

Quo facto, mox rediit liberior anima, deserbuit æstus & meliusculus esse cœpit ægrotus.

Propinata tum sunt Mistura nostra antipleuritica, item ptisana hordeacea cum melle, pro usu interno; pro externo vero unguentum mitigatorium & anodynum. Successit tamen nox præter spem, parum quietæ, brevissimoque & quasi intervallato somno per quam incommoda.

D. 3. Spiritus angustior, & per diuturniores animæ obluentis moras adhuc longe molestior: frequen-

quentior tussiendi cupiditas, sputaque sanguineis striis coloratiora.

Perrectum itaque sedulo iisdem remediis modo laudatis, tam intrinsecus, quam exterius.

Sub Vesperam quoque, quum dolores exasperarentur, injectum est clyisma nobis usitatum, ex ptisana hordei, melle & nitro; unde alvus bis largiter fusa ægroto insigne attulit levamen, noctemque reddidit longe tranquilliolem.

D. 4. Inde omnia mitiora, dolore nimirum in latere sinistro antea fixo, nunc vago, & per dorsum scapulasque salutariter distributo. Hinc factum lætum præsagium de Capitali periculo feliciter jam devitato.

In primis quum & urina limpida hætenus flameaque, lateritia nunc & cum crasso & albicante sedimento redderetur, spiritusque ipsi ægro simul ex natura fere flueret, ita ut vix ullam ejus hæsitacionem aut moram persentisceret.

Nox hinc lætior, nec suavis somni plane exors, licet tussicula frequentiore nonnihil interpellata.

D. 5. Eadem adhuc omnia; nisi quod asperior & pertinacior tussis invalesceret; quæ tamen mox consenuit propinato affatim consueto nostro Eclegmate pectorali; quo ipso & sputa pingua, rotunda, flava & decoctiora prodire cœperunt, maximo ægroti cum allevamento.

D. 6. Eadem læta rerum facies firmiorque propinquæ jam salutis spes; urina hac die citrina, tenui sanæque proxima.

D. 7. Hinc largissima sudatione æqualiter facta, sputis coctis & copiosis citra molestiam rejectis, urinisque sanis ubertim exoneratis, perfecte denique judicatus est Miles hic egregius bis pleuritidem passus, bis eadem liberatus felicissime.

Huic semel tantum vena soluta est; sed mox ab initio, maloque ex minimo in maximos auctus nondum diffuso, nec viribus ejus temporis tractu explicatis.

Unde nunc patet satis perspicue, quantum in oportunitate temporis rite capienda semper situm sit

momentum, & quam sollicitè in morbis præsertim acutis, illud poetæ, Venienti occurrere morbo &c. nunquam non sit observandum. Verum de his hætenus.

Sed illud adhuc, Lectorum pace, adjicere his liceat, quod hic ipse annus inusitata cœli intemperie horridus tetricusque ferax admodum fuerit pleuriticorum morborum. Non solum enim hic ipse miles pleuritide tentatus iterum fuit, cujus historiam modo circumscriptius paullo enarravi; sed & plures utriusque sexus homines per oppida vicosque & pagos sævissimo hoc morbo laterali implicitos subito fuisse, compertum nobis ac exploratum.

Neque adhuc dirum malum penitus sese remisit, quin potius aucto mox post glaciem tepore liquefactam, relaxataque subito concreta aquarum duramina, denuo algore, majores indies acquisivit vires, eundoque latius increvit: unde multi per menses Februarium & Martium abierunt ad plures, quibus sævam & subdolam morbi atrocis indolem nescientibus opportuna sanguinis detractio ab initio aut nulla facta fuit, aut justo parcior & constrictior, nec congruo satis loco, ut decebat quidem, administrata.

Complures tamen ex his facile ad sanitatem redacti fuerunt, quorum nempe sanguinis intempestive timideque nimis medicos misertum non est.

Quanto acriora enim minacis mali fuerunt initia, tanto mitiores mox successere progressus, tantoque citiores lætioresque tandem brevi tempore fuerunt exitus.

Sed nolo nunc in novam Disputationem descendere, aut superius jam hac de re paullo explicitius mihi dicta inopportuna loquacitate hic fastidiose repetere.

Ratus potius, quædam ex his commodiori occasione & spicilegio aliquando instituendo merito esse reservanda.

Non enim omnia simul semelque sunt promenda, sed promenda potius aliqua in futuros usus; quum multum omnino dixisse præstet, quam multa, & illud

Iud Homericum probe fit semper observandum, *παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλᾳ λιγέως*

Sit modus semper in rebus, sed & in dictis. Ille vero servat modum, qui nec infra rem dicit, nec supra, nec justo adstrictius, nec rursus effusius, nec immodice & redundanter, nec jejune nimis & infirme, ut in Epistolis alicubi pulchre monet Plinius junior, qualia & apud Ciceronem, Senecam, Quintilianum & alios crebro in hanc sententiam occurrunt.

Hinc finio jam suavidicis Ælopiarum fabellarum scriptoris versibus.

*Supersunt mihi quæ scribam; sed parco sciens:
Primum, esse ne Tibi videar molestior,
Distringit quem multarum rerum varietas:
Dein, si quis eadem forte conari velit,
Habere ut possit aliquid operis residui;
Quamvis materiæ tanta abundet copia,
Lavori faber ut desit, non fabro labor.
Brevitatis nostræ præmium ut reddas, peto.*

Finis commentationis de pleuritide.

58
SELECTA QUÆDAM CAPITA
De PLEURITIDE e Tribus Præstantissimis
Prisci Ævi Medicis Latinis COR-
NELIO CELSO, CÆLIO AURELIANO &
THEOD. PRISCIANO excerpta, & notis
nonnullis subitariis illustrata a DAN.
VVILHELMO TRILLERO.

LECTURO

S.

EN tibi novus Prologus post finitum vix Epilo-
gum! Nec indignaberis spero, amice Lector,
quod novum tibi facesse negotium. E re enim
tua vel maxime judicavi; si selectiora hæc de pleuriti-
de excerpta ex tribus præstantissimis Medicis priscis
latinis petita notisque nostris illustrata nostro opusculo
appendicis loco adjicerentur, eorumque purpuræ lati-
claviæ nostris pannis subtexerentur.

Nemo enim, si ab Hippocrate quidem atque Aretæo
discesseris, mali nascentis incunabula, adolescentis ra-
pidam pernicitatem; & senescentis denique promptum
facilemque discessum, his auctoribus, aut descripsit ac-
curatius, aut genuina, secunda & apposita ad truculen-
tam ejus atrocitatem feliciter refrenandam remedia in-
dicavit fidelius.

Quum igitur in ipso meo Libello ad hos classicos
testes sæpius provocassem, opportunum utique videba-
tur, si ipsa eorundem verba adytis quasi digna hic sub-
jicerentur, quo ipso rectius forsitan a nobis dicta tantis
præsiidiis magis confirmarentur.

Licet enim in his rebus rationibus & experientiæ
magis pugnandum sit, quam auctoritatibus: nescio ta-
men qui fiat, vitio certe humanæ gentis, ut sententia
magnis auctorum, nominibus præmunita alius descendat

in

in legentium animos, assensumque mereatur promptius, quam veritas nuda & ejusmodi præsidii aut lenociniis viduata. Dandum igitur hic aliquid tempori, mori, & imperiosæ omnium dominatrici consuetudini.

Sed & hoc ipso exemplo artis salutaris tirones excitare atque inflammare volui, ut vetera exemplaria medica græca & latina nocturna diurnaque manu versarent, hasque fidas in Medicina pharos magis sectarentur, quam recentiores ignes fatuos, qui in fumos & ventos abeunt, corvosque deludunt hiantes, quum de discenda plerumque doceant & perdenda tradant. Pauci enim hodie reperiuntur Medicorum, pudet fateri, qui hos veteres Auctores obiter visos legunt; pauciores, qui lectos intelligunt; paucissimi vero omnium, qui intellectos imitari student, eorumque certam solidamque medendi rationem, solius naturæ continuo tenore unam prementis viam, vestigia legentem in suos usus ægrique emolumenta convertere connituntur. Unde tamen, uti fontibus haurientes aquam, & ad propria proposita traducentes, sæcundiores & expeditiores haberent ad meditandum & medendum facultates, talibusque confidentes auctorebus, institutiones novas comparare possent, ut cum gravissimo Auctore loquar.

Habet nempe hæc res nec panem nec penum; plusque sui cultoribus nitoris, quam nidoris adferre creditur, ut quidem Medici ejusmodi in trivio natio & in pergula umbratica educati una cum aliis id genus baronibus insulsissimis, bacelis inficetissimis & homullis ignarissimis & inepto tamen fastu ridicule tumidis turgidisque, pro sæpore suo longe corruptissimo, vocali impudentia vociferantur, quorum vero rugitus & mugitus absit, ut curemus, aut viam rectiorem semel visam & calcatam, eorum in gratiam, turpiter deseramus. Omnia enim munere fortunæ cum dantur, inquit Vitruvius, ab ea facillime adimuntur; Disciplinæ vero conjunctæ cum animis, nullo tempore deficiunt, sed permanent stabiliter ad summum exitum vitæ. Namque ea vera præsidia sunt vitæ, quibus neque fortunæ tempestas iniqua, neque publicarum rerum mutatio, neque belli vastatio potest nocere.

Famæ enim studere præstat, quam fami, nec rumor bonus parvi faciendus, ut rumen impleatur, ut lepide jocabatur olim Pomponius Atellanicus scriptor. Male ergo sit illis, qui pecuniosas artes malunt, quam ingeniosas, & crumenas plus diligunt, quam Camenas, si verbis ita ludere & absinthiata pocula melle quasi sic condire liceat. Sed de his hætenus.

Notæ nostræ his Triumviris subjectæ mediocres admodum sunt & necessariæ magis, quam longius petitæ, aut ambitioso varicæ reconditæ eruditionis apparatu instructæ. Licet ad detergenda Lectorum fastidia, nonnulla ex penu philologico, forsân haud inutilia, passim fuerint interspersa.

Nisi enim tum Caussarii non nihil fuisset, quum isthæc conscribere ordiremur, ita ut Bibliothecæ nostræ forulos excutere licuisset; tum forsân meliora, comptiora & decoctiora dedissemus.

Jam vero duro necessitatis imperio victi, damus quæ possumus, non quæ volumus, crudaque potius studia in forum propellimus, quam matura & limatius elaborata, proferentes sic invitati & dolentes pro solidis levia, pro reconditis obvia, & pro diu multumque præmeditatis tumultuaria, incognita & subito interscribendum nata.

Eadem hæc incommoda valetudo obstitit sola, quo minus græca quoque de pleuritide excerpta ex Hippocrate, Aretæo, Aetio, Ægineta, Alexandro Tralliano & Galeno, pari modo a nobis interpretata & observationibus nostris illustrata, ut animo quidem destinaveramus, adjungere his potuerimus.

Solutiorem enim animum oculosque acutiores, quam quibus jam utimur, hic arduus labor utique requirebat, quare hæc cura in aliud commodius tempus a nobis merito rejicienda fuit.

Tu interea æque & candide Lector, præsentibus his & paratis opibus qualibuscumque utere frui pro lubitu, nostrisque conatibus, si nonnihil merebimur, Fave!

**Da veniam scriptis, quorum non gloria nobis
Causa, sed utilitas officiumque fuit.**

AUREL. CORNELIUS

C E L S U S .

L I B. I V. C A P. V I.

Stomachus (a) lateribus cingitur ; atque in his quoque vehementes dolores esse consuerunt.

Eorum initium vel ex frigore , vel ex nimio cursu , vel ex morbo est.

F

Sed

(a) *Stomachus*, ne quis imperitus decipiatur, consueto veterum stilo, hic est fistula cibalis, sive iter illud, per quod cibus potusque in ventriculum recta descendunt, siue accuratius loquendo, *στόμα τῆς κοιλίας* orificium ventriculi, explicantibus sic scite Galeno, Aristotile, Platone, Hesychio, Suida & aliis, res enim nota. Ipse noster supra hoc ipso Libro IV. Cap. I. *Stomachus interior ad ventriculum fertur, hic cibum recipit, & paucis interjectis, stomachus intestinorum principium est, ac circa praecordia cum Ventriculo committitur.* Omitto alia. Factum postea est, ut *καταχρηστικῶς* sive *τροπικῶς* pars pro toto sumeretur, stomachusque idem esset, ac proprie ventriculus. Inde *stomachus languens*, apud Ciceronem, *stomachus marcescens*, apud Suetonium, *stomachus solutior*; item *pugnans*, & *nausea gravis*, apud Petronium; *stomachus ruens, latrans, lassus*, apud Horatium, aliaque id genus plura apud utrumque Plinium Auctoresque alios passim occurrunt. Sed si quis plura forsan hac de re cognoscere aveat, is adeat Foessii oeconomiam Hippocraticam, vocibus *ώισοφαγος* & *στόμαχος* Gorraei Definitiones Medicas, Henr. Stephani Dictionarium medicum Hieron. Mercurial. Var. Lect. Lib. I. Cap. 1. aliosque plures Auctores nobis olim laudatos

Sed interdum id malum intra (b) dolorem est :
isque modo tarde, modo celeriter, solvitur.

Interdum ad perniciem quoque procedit; oriturque acutus morbus, qui *πλευριτικός* a Græcis nominatur.

Huic dolori lateris febris & tussis accedit : & per hanc excreatur, si tolerabilis morbus est, pituita; si gravis, sanguis.

Interdum etiam sicca tussis est, quæ nihil emolitur, idque vitio primo gravius, secundo tolerabilius est. (c)

Remedium vero est magni & recentis doloris, sanguis missus.

At, si levior, si vetustior casus est, vel supervacuum, vel serum id auxilium est: (d)

Con-

in specimine Hippocrat. pag. 25. sed hæc obiter, καὶ ὡς ἐν παροίῳ.

(b) Hoc est ultra dolorem lancinantem, nihil atrocius minatur, nec in granænam, aut empyema, multo minus, mortem tendit. Intelligere autem Auctor hic videtur pleuritiam catarrhalem, pituitosam, & senilem, vel etiam gulosam, aut ex nimia edacitate obortam, quæ febre incommitata atque hinc innoxia procedere solet, ut supra obiter monuimus, post Lomium. Elegans vero locutio est Veteribus admodum familiaris. Sic *intra verba secontinuit*, & *intra iram tumultus constitit*, dixit Petronius, Cap. XI. & LXIV. *Tanta vis unum intra damnum stetisset*, & *præturam intra stetit*, Tacitus Lib. III. Annal. 72. & 75. Omitto plura ex Plinio, Cicerone, Livio, Suetonio & aliis, in Lexicis obvia, quæ inde peti possunt, nos enim his jam non immoramur.

(c) Fallitur hic, sit venia dicto, optimus noster Celsus. Hæc enim sicca & arida pleuritis, quæ nec pituitam, nec sanguinem tussi emolitur, atque hinc Galeno & Alexandro Tralliano ἀπεπρωτήρη, appellatur, omnium est atrocissima, periculosissima, & tantum non internecina. Vid. supra nostros Aphorismos patholog. semiot VIII. IX.

(d) Supervacuum scilicet est, quando pleuritis sola fuerit

rit

Confugiendumque ad cucurbitulas est, ante summa cute incisa.

Recte etiam sinapi ex aceto super pectus imponitur, donec ulcera pustulasque excitet; & tum medicamentum, quod humorem illuc citet.

Præter hæc, circumdare primum oportet latus hapso (e) lanæ sulphuratæ:

Deinde, cum paullulum inflammatio se remisit, ficcis & calidis fomentis uti. Ab his transitus ad magmata est.

Si vetustior dolor remanet, novissime resina imposita discutitur.

Utendum cibis potionibusque calidis: vitandum frigus.

Inter hæc tamen non alienum est extremas partes oleo & sulphure perfricare.

Si levata tussis est, leni lectione (f) uti: jamque & acres cibos, & vinum meracius assumere: quæ ita a medicis præcipiuntur.

F 2

Atta-

rit catarrhalis, serosa & senilis, aut flatuosa & ingluviosa, tum enim, quia nec ab inflammatione sanguinis, nec a febre acuta ortum trahit, sanguinis missione opus non habet. Serum vero est, quando pectoris cavum impuro pure ex ruptis vomicis, oppletum fuerit; tum enim Venæ sectionem nihil quidquam juvare; sed citius potius jugulare miseris mortales, supra monuimus. Nisi vero hoc factum esse sciamus, fera nimis nunquam venæ sectio; tentarique adhuc commode potest die octavo, immo & nono, quod nos post Hippocratem, cum successu experti sumus, ut constat ex Historia septima superius commemorata.

(e) Vox Celso nostro propria, nec facile alibi obvia, a græco est ἀπτομαι, inde ἀπτος, significatque manipulum, seu quantum manu capi potest. Apud Hesychium est ἀψίσι λησ, sed id aliud significare videtur, ut ex interpretatione patet.

(f) Ipsa erudita Librorum Lectio olim ad Medicinam Gymnasticam referebatur. Inde illis, qui solutioris essent stomachi, aut infirmioris pectoris, item Rheumaticis & distillationibus vexatis modica Lectio a Medicis imperabatur.

Ipse

Attamen sine his rusticos nostros epota ex aqua Trixago (g) satis adjuvare dicitur.

Hæc in omni lateris dolore communia sunt: plus negotii est, si acutus quoque morbus is factus est.

In hoc, præter ea, quæ supra posita sunt, hæc animadvertenda sunt: ut cibus sit quam maxime tenuis & lenis, præcipueque sorbitio, eaque ex ptisana potissimum, aut jus, in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus sit: idque non nisi tertio die detur: si tamen per vires licebit:

Po-

Ipse Noster supra Lib. I. cap. 8. *si quis stomacho laborat, legere clare debet; post Lectionem ambulare.* Vid. & Plin. Ep. 36. Lib. IX. Seneca de se ipso distillationibus & catarthis infestato Epist. LXXVIII. *Medicus tibi monstrabit, ut legas clarius, & spiritum, cujus iter & receptaculum laborat, exerceas.* Inprimis vid. Aetius, Lib. III. cap. 5. pag. 48. *πλεὴ ἀναφών νόσος* Sed plura de Medicina ἀναφώνισις five ex Lectione petenda, tradit præstantissimus Hieron. Mercurialis in reconditæ eruditionis Libro, de Arte Gymnastica, Lib. VI. cap. 6. Cui adde Fullerum de Medicina Gymnastica, qui etiam quædam hac de re adnotavit, nisi fallor, nam Liber jam non ad manum.

(g) *Trixago* nomine græco notiore, est *Chamadrys*; de qua salutifera planta præter Rei herbariæ scriptores, videntur inprimis est Jo: Bod. a Stapel in vasto Commentario ad Theoprasti Eresii Histor. Plantar. Lib. X. cap. 10. p. 1060. seqq. Illam vero contra pectoris morbos acutosque laterum dolores egregium præstare usum, post nostrum Celsum, luculenter his testatur Plinius, Lib. XXIV. cap. 15. *Chamadrys herba est, quæ latine Trixago dicitur. Efficacissima stomacha, tussi vetusta, pituita in gula coherescenti, ruptis, convulsis, lateris doloribus.* Ubi in Notis videri debet Harduinus, p. 347. In Hypobolimæis Dioscorideis. p. 457. legitur: *χαμαίδρυς, Π'πμαῖοι Τριψάγο μίνορ*; perperam omnino, ut fere illic omnia, scribendum enim potius, *Τριξάγο* aut *Τρισσαγό* *Trixago* scilicet aut *Trissago*, vocatur illa planta; non *Tripsago*, quantum sciam.

Potui vero aqua mulla, in quo hyssopum, aut ruta decocta sit.

Quæ quibus temporibus danda sint, ex ratione vel adactæ, vel levatæ febris, apparebit; sic ut in remissione quam maximâ (b) dentur:

Cum eo tamen, ut sciamus, non esse ejus generis tussis aridas fauces committendas.

Sæpe enim, ubi nihil est, quod excreetur, continuatur, & strangulat.

Ob quam causam dixi etiam pejus id genus esse tussis, quod nihil, quam quod pituitam, moveret.

Sed hic vinum sorbere, ut supra præcepimus, morbus ipse non patitur: in vicem ejus, cremor ptisanæ sumendus est.

Ut his autem in ipso morbi fervore (i) sustinendus æger est; sic, ubi paulum is se remisit, alimenta pleniora, & vini quoque aliquid dari potest; dum nihil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fauces asperet.

Si in refectione vero manserit tussis, intermittere oportebit uno die, posteroque cum cibo, vini paulo plus assumere.

At, invalescente quoque tussis, tum non erit alienum, ut supra quoque positum est, vini Cyathos sorbere.

Sed in hoc genere valetudinis, dulce, vel certe lene, commodius est. (l)

F 3

Si

(b) Forfan melius legendum fuerit, quam maxime, quod modo adfuit, græce, ὡς μάλιστα licet & illud sciri possit.

(i) Id est in incremento & summo æstu, Græci dicunt, ἢ ἐν ἀκμῇ ἢ ἐν παροξυσμῶ, aut μαροξυνομένε τῆ παθῆς quod sæpius apud Hippocratem, ceterosque Medicos græcos occurrit. vid. Fœsli Oeconomia Hippocr. & Dieterici Iatretim Hippocrat. p. 938. seqq.

(l) ὄνως γλυκὺς καὶ μαλθακὸς Vinum dulce & quasi molle vocatur Hippocrati. Vid. Fœs. Oeconom. Hipp. p. 239.

Si malum inveteravit, athletico victu corpus firmandum est.

CÆ-

(m) *Victus Athleticus* est victus lautus, dapsilis & opiparus, unde ἀθλητικὸς βίος, item ἀθλητικὴ ἕξις, ἀνξυσις, ἀξία, πανδαυσία, κρεοφαγία & γαστριμαργία, Athleticus victus, habitus robustus & succosus, item Athletica voracitas, ingluvies & *sagina gladiatoria*, apud Tacitum, in proverbium adeo ipsum abierunt, ut ex Athenæo, Suida, Theophrasto, Plinio, Galeno & aliis satis notum est.

Constabat autem hic lautus Athletarum victus ex variis carnibus præpinguibus, præsertim suillis, & bubulis, nec non coliphiis, item diversi generis placentis, operibus dulciariis ex melle, sesamo caseo atque papavere, aliisque id genus epidorπισmatibus, tragematis & cupediis ex cucumere, pepone, lacte, polenta recenti, aliisque hujusmodi fastidiosæ gulæ blandimentis, aut exsurdati palati irritamentis; quæ omnia conjunctim recenset Hippocrates Noster, Lib. V. Epidem. §. XXVII, p. 788. ubi de Biantis pugilis voracissimi morbo ex nimia ingluvie oborto, circumscripte tractat: quem singularem locum egregie promore illustrat Vir maximus Ezech. Spanhemius, in Commentario ad Juliani Imperatoris Orat. I. pag. 105, ubi de victu athletico erudite agit; quod & pari solertia & eruditione fecit in altero divino Commentario ad Callimach. Hymn. in Dian. pag. 242, 243. præsertim vero legi hic merentur, qui ex instituto de rebus Athleticis commentati sunt, Hieronymus nempe Mercurialis, Lib. I. de Arte Gymnast. cap. 15. Guil. Budæus in Comment. ad I. 4. ff. de his, qui notantur infamia, Petr. Faber, Lib. III. Agonist. cap. 1, p. 437. Des Heraldus, ad Martial. Epig. 62. Lib. VII. Just. Lipsius Lib. I. Saturnal. cap. 14. p. 56. & Cl. Schulze in docta Dissertazione de Athleticis Veterum, eorumque Diæta & Habitu; qui omnes abunde & diligenter de hoc Athletarum victu tractarunt. Tetigerunt quoque hanc rem ex parte Jac. Lydius, in Agonistico sacro, & Octav. Falconerius, in eximio Libro de Inscriptionibus Athleticis, item Rev. Elsnerus, in Observat. sacr. Tom. II. p. 102, & Rev. VVolfius in Curis sacris, ad 1. Cor. IX. p. 439. Mirari ergo summopere subit, qui Celsus hic infirmis

firmis adhuc & diuturno pleurítico malo infractis commendare potuerit victum athleticum, hoc est, lautum nimis, liberalem, licentiosum, pinguem & dyspeptum magis, quam eupeptum; unde forsan eorum firmari possit nonnihil sententia, qui Celsum de Medicina scripsisse potius, quam eandem fecisse asserunt, quod tamen nos hand profitemur. Commoda enim explicatione iuvandus est Auctor, ita ut athleticus victus laxius potius hic latiusque, quam strictius sumtus, in genere quivis sit victus validus, & ad firmandas & resumendas vires accommodatus. Qua in sententia recte quoque fuit Budæus, loco supra laudato, & post eum Mercurialis, & Gorraeus in Definit. Medicis pag. 9.

CÆLIUS AURELIANUS

SICCENSIS AFER

MEDICUS METHODICUS.

L I B. II.

CELERUM vel ACUTARUM

PASSIONUM,

C A P U T XIII.

De pleuritica Passione.

Pleuritis a parte corporis, quæ magis patitur, nomen sumpsit. Latus enim ipsa passione vexatur, quod Græci πλευράν vocaverunt.

Fit autem ex variis antecedentibus causis, ut ceteræ passiones: magis tamen profunda perfrictione, aut violentia, aut usu venereo, plurimo nimis potu, indigestione continua, aut percussu vehementi, aut ponderis magna subvectione, vel cursu vehementi:

Sed neque secundum has differentias differens erit adhibenda curatio. Una est enim atque eadem passio, ex qualibet veniens causa, quæ una atque eadem indigeat curatione. (a)

Hanc

(a) Haud satis accurate, me quidem iudice. Pleuritis enim serosa & catarrhosa, item & pleuritis ingluviosa, ut sic loquar, vel quæ ex indigesta ciborum mole stomachique indignatione, ortum trahit, eodem modo tractari nec possunt nec debent; ac pleuritis vera, flammosa & febre peracuta insurgens. Hæc etiam sanguinis detractionem crebram & copiosam, methodumque medendi refrigeratorem exposcit: sero contra remediis, blandis, diaphoreticis & exsiccantibus opus habet: Ingluviosa denique nec his, nec illis indiget; sed vel vomitione, ex temerario Rulandi & Hart-

Hanc definiens primo de adjutoriis Libro, (b) Aristoteles sic tradendam credidit. Pleuritis (inquit) est liquida materiae (c) Coctio, sive densatio. Nec tamen disse-

Hartmanni consilio; vel inedia, fame & abstinentia, mitigatione alvi ductione aliquoties pro necessitate repetita, ex tutiore & sapientiore Aretæi præcepto, L. I. de Curat acut. Morb. Cap. 10. p. 89. expugnanda potius est: qua de re nos supra pluribus in ipso Tractatu, Cap. III. 8. & adhuc plenius infra ad Theodorum Priscianum

(b) Ille ipse est philosophorum antesignanus, Stagiris oriundus, qui hodie, quæ sæculi torpentis propudiosa est vecordia & immedicabile interiorum litterarum fastidium, præter meritum suum, omnemque rationem, illectus nimis neglectusque jacet: quum tamen nemo veterum philosophorum, nemo, inquam, aut ornatus eo ipso scripserit, aut ordinatius, scriptaque ad posteros transmiserit absolutiora & luculentiora. Haud pauciora autem fere adhuc superstitionibus, magno humanitatis detrimento, perierunt, quæ inter etiam recensentur ab Diogene Laertio τὰ ἰατρικὰ B. sive *Libri medicinales II.* ad quos hic digitum intendit noster Cælius, eosque consueta sua Lingua *adjutoria* vocat, uti mox Cap. 18. dixit, *adjutoriis medicinalibus*, aliaque ad hanc normam, de quibus vide Lexicon Cælianum Almelovenii. Eadem vox hoc sensu sæpissime quoque occurrit apud Theodorum Priscianum, qua græcum ἀμυντικὸν expressisse videtur, inde aliquoties apud ipsum adjutoria & amyntica, ceu synonyma junguntur. Quæ vox etiam ipsi nostro Cælioreddenda infra, Lib. II. Chron. Morb. cap. 6. ubi perperam legitur ἀμυντικὰ amyntica, pro ἀμυντικὰ. Sed hæc obiter. De his vero Libris medicinalibus vel adjutoriis Aristotelicis accurate promovere solito egit immortalis vel post fata Fabricius, in immensæ frugis & infinitæ lectionis opere, Bibl. Græc. Lib. III. cap. 7. p. 191. & Tom. XIII. Lib. VI. cap. 9. p. 83.

(c) *Coactio*, hic malebat legere Almelovenius, non inepte, ita enim mox Noster Cap. 14. *in densitatem coacta*, item in *soliditatem coguntur*, quomodo & alibi sæpe: sed & legi commode posset *collectio*, qua voce hoc sensu sæpius Noster usus, ut infra Cap. 17. & alibi sæpius. Nihil tamen mihi immutandum videtur. Spissescere enim, atque incrassari solent quæ luculento foco diutius percoquantur,

differuit, utrumne totius, quod (d) falsissimum: si quidem phlebotomati ægrotantes liquidum sanguinem reddant; an vero particulæ; sed quum hoc tacuit, non (e) promisit.

Mitto etiam oculorum suffusionem nihil aliud esse, quam liquoris coeuntis densitatem; nec tamen pleuritim. (f)

Item

ut notum, unde Noster contorto suo & impedito scribendi genere Coctionem hic posuisse videtur pro densitate, spissamento & coagulatione.

(d) Immo potius verissimum. A primis enim accessionis diebus, omnis massa sanguinea adhuc est florida, rutila & liquida: elapsis vero his, omnis contra densata, nigra & crusta flammosa obducta; quod non in pleuritide solum; sed in omnibus morbis acutis & incendiosis, ut cum Nostro loquar, constanti Naturæ lege, observare licet, de quo Nos supra distinctius, Cap. II. §. XXII.

(e) Nonnihil obscurius hoc videtur dictum. Quare Vir doctus, Dalechampius sive fuerit, sive Ammanus, legendum putabat in margine: *necessarium prætermisit*; violentiore paulo Medicina. Inde scribendum mihi potius videtur, *non promisit*, hoc est, non tradidit, non explicuit, non exhibuit, quomodo sic Auctores verbis *promere* & *expromere*, elegantius uti consueverunt. Ita Plinius, in panegyrico, Cap. LXVI. *Jubes, quæ sentimus, promere in medium, proferemus*. Tacitus, Lib. VI. Ann. 28. *cognita, non absurda, promere libet*; ibid. III. 11. *sensus suos an promeret*, & alibi, *sententiam promississet*, item, *facta, seu vera promeret*; immo simpliciter ac nude ut hic, Lib. XV. 60. *solus quippe Natalis, & haltenus, promisit*, h. e. indicavit, protulit, ostendit: plura id genus apud eundem passim; hoc enim verbo imprimis crebro delectatur; Ut & Quintilianus. Huc & Rutilius Numant. Itinerar. Lib. I. 287.

*Ridiculam cladis pudet inter seria causam
promere.*

Perquam probabile ergo videtur legendum hic esse, *promisit*: imprimis, quum ipse Noster infra I. Chron. Morb. c. 5. dixerit, *ut principia levi voce promantur*, ut taceam alia. Nisi qui *promisit*, hic sumere malit pro præmisit, quemadmodum fumi solet Plautum Veterumque alios.

(f) Levis atque frivola isthæc est Auctoris argutatio.

Ari-

Item (g) Apollonius, qui appellatus est Mys, volumine vicesimo octavo, quod de secta Herophili conscripsit: pleuritis (inquit) est communiter Passio temporalis, (h) atque celeris, secundum laterum membranas, quas *ὀπρεζοχότας* (i) vocant, atque inter earum Carnem: (k) aliquando etiam in pulmonis partibus sæpissime sine tumore vel ex solis caussis effecta. (l)

Proprie autem tumorem secundum supradictas membranas, vel carnem lateribus interjectam: aliquando etiam secundum pulmonis partem.

Sed in utraque definitione peccavit. Primo enim sunt prolixæ atque (m) narrabiles,

Secun-

Aristoteles enim morbum lateralem definiēbat, non oculorum suffusionem. Plures quoque morbos ab una eademque causa progerminare posse constat: sed distinguuntur ratione loci, temporis, symptomatum, eventuum & medendi viarum, &c. Interim non nego, plura in hac Aristotelis definitione jure desiderari posse; nimis enim generalis, obscura & impedita est, si tamen integra nec frustata ad nos provenerit.

(g) Strenui hujus sectæ Herophileæ propagatoris & propugnatoris, Apollonii Myos, *Muris*, sive *Musculi* cognominati, meminere præter Auctorem nostrum, Strabo, Tib. XIV. Georg. p. 742. Galenus, Lib. IV. de Different. puls. & lib. II. Antid. Celsus, præfat. Lib. V. Plinius, aliique, quos laudat maximus Fabricius, heu quondam noster! in Bibl. Græc. Tom. XIII. Lib. VI. Cap. 9. pag. 75. Vid. & Dan. Clerici Hist. Med. Part. II. Lib. I. Cap. 8. pag. 37. add. Conting. in Introduct. in Art. Med. Neander, Geolike, & Cl. Stollus in Hist. Med. p. 26.

(h) Nempe hiemalis, autumnalis aut verna etiam rarissime æstiva, Vid. inprimis Aretæus.

(i) De his succingentibus thoracis latera membranis, vid. idem Aretæus, de Causs. & sign. acut. morb. Lib. I. c. 10. Pollux & alii quos laudat Henr. Stephanus in Dictionario Med. & Gorræus in Definit. Med. cum aliis pluribus, res enim ex anatomicis notissima.

(k) Masculos nempe intercostales seu mesopleurios.

(l) Externis scilicet, superius jam commemoratis.

(m) Narrabile alias apud Ovidium, aliosque haud publici

Secundo plurima alia prætermisit, nam necessario passioni febris adest. (n)

Correptum (o) autem atque usurpatum dicimus, in pulmone passionem hanc posse constitui, sicut ex consequentibus docebimus.

Item Asclepiades, Libro Definitionum, Pleuritim dicit esse humoris fluorem temporis parvi, atque celerem interiorum lateris partium, cum febre atque tumore.

Sed erat melius tumorem dicere, atque humoris fluorem.

Etenim quoties ex (p) complexa passione conficitur, tumorem perspicimus superare.

Est igitur, secundum Soranum, pleuritis dolor vehemens interiorum lateris partium, cum febribus acutis, & tussicula, qua variæ qualitatis liquor excluditur. (q)

Fre-

lici saporis Auctores idem est, ac quidquid enarrare & effari tuto licet: Hic vero apud nostrum Africanum, deterioro sensu, tantundem est, ac ambagiosum, ambitiosum & verbofum, πολυλόγον, σπερμολόγον, πεισσολόγον & βαττολόγον.

(n) Juxta quidem hæc est censura; nam primaria febris acutæ mentio haud erat omittenda.

(o) Juxta obscurius & impeditius hoc dictum. *Correptum* enim atque *usurpatum* hieidem esse videtur, ac *temere arreptum, improvidum, festinatum nec legitime assertum & probatum*, quantum quidem per pingues fæculentæ dictionis nebulas conjectare licet: Ita *corripere* Justino Lib. XV. Cap. I. idem esse, ac invadere, furtim auferre ac modo illicita usurpare, notat ibidem Freinshemius. Sed & alibi sic noster Cælius est loquutus.

(p) Hoc est, ex tumore & fluore juxta complicata & conjuncta, quomodo infra Cap. 33. *complexa aegritudine*, pari modo occurrit. Hoc elegantius Græcis συζυγία καὶ συμφωνία, item ἀδελφίς τῆ παύς, dicitur, unde ἀδελφία παύσιμανκ, aliquoties apud Hippocratem, quasi dixeris, *fraterna & uterina passiones*, venustissime; qua de re vid. Foesl. in Oeconomia Hippocratis, pag. 3.

(q) In hac quidem Sorani Definitione nihil est, fatendum

Frequentat autem hæc passio in masculis magis, quam in feminis, atque in senibus magis quam juvenibus. (r)

Tussiculosa (s) enim atque frigida senilis est ætas, quo intelligimus profecto, hanc passionem pueros difficulter incurrere:

Frequentat etiam hiberno magis, quam autumnitem-

dum enim, quod jure desiderari possit, quare reliquis omnino præferenda videtur.

(r) Falsum hoc est, si de pleuritide vera & acuta intelligatur, qua quippe Juvenes ex rationibus supra a nobis datis, magis corripuntur, quam senes; verum contra esse potest hoc placitum, si de pleuritide humida, serosa & catarrhosa accipiatur, qua senes frequentissime tentari, superius quoque monuimus. *Longis enim morbis senectus, acutis adolescentia magis patet*, ut vere Celsus, Lib. II. Cap. I. item accuratius, Cap. 2. *Adolescentia morbis acutis objecta est: fereque juvenes sunt, qui sanguinem exspuunt*, quæ sumpta sunt ex Hippocr. Aph. 29. Sect. III. Mirum interim est & vix credibile, Aretæum in eadem prava opinione fuisse, quod senes magis obnoxii essent morbo laterali, quam quidem juvenes, ut tamen aperte docet Lib. I. de Morb. acut. Causs. Cap. 10. fin. p. 9. Aretæum inquam illum, quo nemo Hippocratem aut diligentius legerit, aut feliciter expresserit, qui tamen contrarium potius docebat.

(s) Unde & βίς γαστριχὴ pro tussi contumaci & rebeli, apud Græcos in proverbium abiit. Sunt enim senes ob caloris naturalis defectum, solutiorem stomachum, transpirationis imminutionem, humorumque corruptionem, βηχικοί, πνιγνοὶ καὶ ὑγροὶ hincque *gravedine frigida, frequentibus tussi quassantur*, ut Catullus loquitur. Inde recte ab Hippocrate Aphor. 31. Sect. III. ipsis tribuuntur *κατάρροι βηχώδες, καὶ κοιλίης, καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν ὑγρότητες*, h. e. *gravedo, tussis & distillationes*, ut Celsus eleganter reddit, Lib. II. Cap. I. Juvenalis quoque Sat. X. senibus hinc *madidi infantiam nasi* adscribit, & Maximianus, Eleg. I. inter senectutis incommoda, hæc quoque refert:

*Hinc miserum scabies, hinc tussis anhela fatigat,
Continuos gemitus ægra senectus habet. &c.*

tempore quod (t) hiemi vicinatur: Æstate vero difficulter occurrit.

Est præterea passio acuta, atque celeris & vehemens, & aliquando sola ex strictura confecta: aliquando admixta solutione, ob plurimum tussiculæ liquorem.

Etenim ventris defluxio non implet in pleuriticis signorum concursum; sed magnitudinem (u) passionis docet. Quapropter ex his solum dicimus agnosendam, quæ supra memoravimus.

Alia vero concurrunt plurima atque differentia, pro passionis magnitudine, ac temporum mutatione, quæ, quia prætermittenda non sunt, prosequamur.

C A P U T XIV.

Quæ consequuntur Pleuriticos.

PROsequitur in passionē constitutos acuta febricula, cum tussicula dolor lateris vehemens, atque usque ad jugulum & (a) palam ejusdem partis perveniens; quibusdam etiam brachium tangens, & pectus, atque ilium:

Et

(t) Quasi scripserit, quod tamen hiemi vicinatur; alias enim sensus languet. Mirari nempe videtur auctor, quod autumnō pleuritides haud frequentius sæviant; quum tamen ille hiemi vicinetur, sive confinis sit. Sed nec recte hoc asseritur, nam frigidiusculo, pluvio & nebuloso autumnō pleuritides aliquando sæpius grassatas fuisse novimus, quam modesta quidem & remissa nimis hieme. Accedit, Hippocratem, Celsum, Aretæum aliosque Veterum autumnō quoque pleuritidas adscripsisse.

(u) Ex Hipp. Aph. 16. Sect. VI. hoc petium. Interim ventris profluvium ab initio morbi magis est metuendum; quam in progressu, ostendimus supra in nostris Aphorismis.

(a) Hoc est *scapulam*: Ipse Noster infra Lib. III. de Morb. Chron.

Et est stimulosus, & igneus, jugis, aut intercape-
dinarius, servato ordine, aut confuso, & infixus at-
que perseverans iisdem locis: aut mobilis, & recur-
rens atque mutabilis, cum suspirio, & difficili respi-
ratione, quam Græci *δυσπνοίαν* vocant:

Attestante (b) tussicula, aliquibus arida, frequenter
tamen cum liquidis excrementis, & primo spumosis,
dehinc sanguinolentis; (c) ita fellofis, ac inde fan-
niosis.

Sequitur etiam ægros supra id latus jacendi diffi-
cultas, atque cum se supra contrarium latus verterint,
dolor, ut adduci sentiant suo pondere (d) evidentia
tumentium partium viscera: sequentur etiam vigiliæ,
atque siccitas, & asperitas linguæ.

Pe-

Chron. Cap. 2. p. 437. *inter scapulas sive palas* conjunxit,
inde scapulæ & palæ unum idemque. Explicat vero sic sci-
te Isidorus, Origin. Lib. XI. Cap. 1. p. 1097. *pala sunt dorsi*
dextra lavaque eminentia membra, dicta, quod in luctando
eas premimus, quod Græci παλάειν dicunt. Quem locum
peropportune laudat Almeloveenius in Lexico Cæliano,
p. 689. Nihil vero, quod mirum, de hac peculiari hujus
vocis significatione sciunt doctores nostra Lexica Latina.

(b) *Id presente, perseverante, continuo urgente & stimu-
lante:* qua ignota pariter, hoc certe sensu, Lexicis nostris
voce mirum in modum & ad nauseam Lectorum usque,
delectari plusquam centies assolet noster clarus ob obscu-
ram Linguam Auctor. Sic infra, *attestante sudore, debili-
tate, dolore, febre acuta, vomitu, passione, urina tenui & at-
testantibus febriculis,* & infra Lib. II. Chron. Morb. Cap. 14.
attestante tussicula, æquæ, ac hic, sed satis: plura notavit
in Lexico Cæliano Almeloveenius; nec tamen omnia, nam
infinita fere sunt. Nisi autem adeo crebro occurreret, le-
gerem potius ubivis, *adstante;* sed reverentia ductus, ni-
hil audeo. Sic *βρυχὺς*, item *ὀδύνης ἐπιτάξις*, vel *ἐπισαμῆνις*
memini me apud Hippocratem legere.

(c) *Ita pro postea, novo significatu:* forsitan græcum
ἐπι, exprimere voluit Noster in vertendis quidem græcis
sæpe infelix & ridiculus, ut bene notavit & probavit in
Variis Lect. Reinesius.

(d) Sane haud evidens satis hoc *evidentia*; quare for-
ina

Pejorante (e) passione, augentur omnia supra dicta. Accedit etiam articularum frigidus torpor, genarum rubor, oculorum sanguineus color, ventris fluor spumofus ac felleus.

Urinæ quoque frequens, atque paulatim albida congestio; pulsus densior, celer, fortis, & veluti (f) fluctuans, & suo percussu pressuram significans.

Spiratio etiam (g) circumdolens atque frequens, & obtusa, vultus & thoracis roscida humectatio: mentis alienatio, gutturis stridor, vel sonitus interius resonans, aut sibilans, in ea parte, quæ patitur.

Acceptorum etiam per vomitum (h) recursio, & jacendi negata, atque displicens omnis positio; sputa
faci-

san scribendum, *retinentia*, quod verum in pleuriticis, qui ideo in sanum latus recumbere haud facile possunt, quia renitentur vehementer & molestissime partes lateris alterius dolentis præter modum spasmō distentæ & inflammatæ. Vid. Noster mox Cap. XVI. Verum ego hic ἐπέχω, quia in Auctore explicando versamur parum perspicuo, nec humano more loquente ubivis.

(e) Ita supra lib. II. C. I. Acut. morb. *pejorante morbo & pejorante strictura*, & infra cap. 15. *omnibus pejorantibus signis*, & alibi passim in hunc modum. Nempe græcum exprimere voluit, ἐκκαχυμένω vel ὑπερκαχυμένω τῷ μάθω, quod apud Hippocr. Alexandrum Trall. aliosque Medicos græcos sæpius occurrit. Usus tamen etiam hac voce Paulus Jctus, Lib. Sentent. II. Tit. 18. p. 136. ut annotatum in Lexicis; licet nihil, quod jure mireris, de ea observarit Cl. Duketus, in eximio Libro de Latinitate Vet. Jctorum, indicavit tamen Calvinus, in Lex. Jurid. p. 687.

(f) ὡσπερ κυματώδης, ut Medici Græci loquuntur; Vid. Galen. Lib. I. de different. puls. cap. 26. & alibi.

(g) Græce πειρωδύομένη vel πειρωδύνος, ut Hippocrates loquitur, vid. Foes. in Oeconom. p. 303.

(h) In græco Sorani forte fuerat, ἀκαδρομή τῶν προσλαμβανομένων δι' ἐμέτε: ut & Hippocrates loquitur. Emenda obiter Hesychium in ἀκαδραμῆν, ἀναβῦναι αὐτὸς, legeque mecum haud degeneri quidem spero, conjectura, ἀναβῦναι αὐτὸς, vel αὐτῷ ascenderet rursus.

facile siccantia , & magis salivosis ea , quæ fuerint contra vel in densitatem coacta .

Etenim spumosa sanguinis in qualitatem transeunt : sanguinolenta in livorem . Item fellea , æruginosa , atque prasina , vel nigra efficiunt , saniosa , fæculenta , vel fumosa & odore gravia , & inæqualia , mutato etiam sæpe ordine suæ egestionis .

Item post felleam , vel saniosam qualitatem in sanguineam transeunt , vel quamlibet coloris varietatem .

Tumoris etiam vehementia luctante *i*) alia in soliditatem coguntur ; alia in nigredinem veniunt , ob fervoris usturam .

Aliqua ruptis vasculis funduntur ; quapropter saniosa qualitas , post sanguinea perseverat ; sed spumosa rursus fit , cum singulas per partes tumor quatiens liquida , spiritu turbato , spumosam sufficit qualitatem .

In ultimo autem cogente periculo celerrima fit spiratio , & præcordiorum suspensa adductio , pulsus inordinatus , aut deficiens , aut deferens in his , quæ in peripneumoniam passionem , aut *(k)* apostema transire noscuntur .

At si ipsa fuerit levigata ; singula mitescunt , & ventris egestio coagulatur , aut fellea carebit qualitate ;

G

& per

(i) Id est , ingravescente & vehementius insurgente eleganti metaphora e palæstra & media arena , ut notum , petita . Ita *luctatur status in nube* , Seneca & Plinius , qui & *luctante spiritu incluso* , dixit : quomodo *luctata vis ventorum* Ovidius , *luctata fasta & luctatus ignis* , Lucanus ; sed obvia hæc talia ubivis , & ex quibusvis Lexicis & Indicibus peti commode possunt ; si quis tamen cupidus valde fuerit ejusmodi Cupediarum . Nos de his obiter saltim & in transcurso , & tantum , quantum ad Auctorem nostrum faciat illustrandum . Nos enim hic properare & meliora , si quidem pote , propinare decet : ne nobis forte objiciatur , illud Galeni Comment. in I. Epidem. Hipp. *οἱ μὴ δυνάμενοι κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐξηγεῖσθαι καλῶς, ἔπι τὰς τοιαύτας ἐκτρέπονται πρὸς ἐργείας* .

(k) Apostema hic stilo Veterum , latius laxiusque sumtum videtur pro empyemate . Hodie vero accuratius inter apostema & empyema distinguunt solertiores artis chirurgicæ

& per tussiculam exclusa saniosa minime in sanguinolenta redeunt. (l)

Discernendum etiam, quæ sint sputa saniosa, & quæ sit sanies. Nam saniosa jam mitescens tumoris, atque declinantis solutione esse probantur.

Sanies vero ex apostemate, quod etiam vomitum dicere poterimus, vel certe ex ulcere probatur venire.

Discernitur autem (m) exercitata inventione; hoc est colore, & substantia, & odore: frequenter enim tetri odoris est sanies. (n)

Item saniosa admixtione aquæ facile solvuntur; sanies autem difficile.

Dolorem vero pejorem alii (o) dextri lateris probant,

gicæ scriptores Vid. Severin. de Abscessibus, item Hildan. Fabric. ab Aquapendent. & alios innumeros.

(l) *Saniosa sputa* hic appellat critica, cocta, pingua, subflava & facile exscreabilia, quæ mitescens & remittente jam pleuritidis atrocitate, circa quartum aut quintum, aut septimum diem, & deinceps, salutariter prodire solent, & ægrotum extra periculi aleam fere collocant, ceteris quidem paribus. De quibus nos supra in ipsa Exercitatione nostra nonnihil distinctius. Hinc laudat noster Hippocrates in Coac. prænot. & alibi πτύαλα πλωειτικῶν ξανθὰ, μυσώδεα, λιγνώδεα ἢ χρωματιζόμενα, h. e. *sputa flava, mucosa, fuliginosa & coloratiora*, quæ hic per *saniosa*, reddere videtur Cælius noster, nescio quam bene, aut commode.

(m) Hoc est *exercitata observatione*, ut vir doctus in margine recte exponit, vel *crebro usu inventa distinctione & differentia*. Sic Noster infra Lib. IV. Chronic. Cap. 3. *vinum exercitioris paullo virtutis. Exercitus vero pro exercitatus*, sæpius occurrit apud probæ monetæ Auctores, conf. Non. Marcell. p. m. 7. ut Lexica taceam. Sed vide Cel. Burmann. ad Petron. Cap. LXXXIII.

(n) βορβορώδες καὶ δυσώδες, ut vocat, & damnat Hippocrates in Coac. prænot. & alibi.

(o) Dextri lateris pleuritis frequentior, & plerumque mitior; sinistri contra periculosior & insidiosior; rarior tamen & infrequentior, Id nos diligenter in quam plurimis ægrotis observavimus; nec unquam fefellit augurium, vid.

bant, ob pulmonis vicinitatem; alii sinistri, vicinatis cordis causa forsitan, & quia frequentius sinistra dextris debiliora videntur.

Item Pleuritis, nunc eodem tempore febriculæ concurrat; nunc supervenit; nunc antecedit; nec cessante febricula, perseverat. (q)

G 2

CA-

vid. supra in Nostris Aphorismis. Etsi veram hujus varietatis causam nos ignorare ingenue fatemur, quam enim Noster hic subjungit, rationem, futilem potius esse censemus, quam utilem aut probabilem, ut quivis deprehendet statim.

(p) Hæc ex Hippocrate desumpta videntur, Lib. III. de Morb. XXVI. *ὁλόσω ἀντὰ ἰσχυρότερα ἐστὶ τὰ δεξιά, τὴν κατὰ τὰ ἰσχυρότερα ἐν αὐτοῖσιν ἰσχυρότερα δεικνύται*, quanto robustiores sunt dextra partes; tanto etiam fortiores morbi in ipsis sunt. Nimirum ex vulgivaga Veterum opinione, dextræ corporis partes nobiliores, robustiores & calidiores credebantur sinistris, ut Aristoteles Lib. III. de Part. Animal. & Lib. IV. de Generat. Animal. & aliis locis, testatur, vid. Dieterici Jatr. Hippocr. p. 335. Inde ergo Plin. Lib. VII. c. 17. *Vires dextra parte majores*, ait; & ex hoc Solinus, *parti dextra habilior adscribitur motus*, ubi vid. Salmas. distinctius adhuc Macrobius, Lib. VII. Saturn. c. 4. p. 415. *Omnes dextra partes validiores sunt, & debiliores sinistra*. Plura cum his vid. in Comment. Pricæi ad Apolog. Apulej. pag. 125. Ex hoc igitur fonte varia ridicula placita profluxere, v. gr. e dextro testiculo mares progenerari, e sinistro vero femellas, quod Hippocrates censuit, Lib. de Superfoetat. & Democritus, teste Columella, Lib. VI. c. 28. ubi vid. Cl. Gesner. item has in sinistris uteri locis gestari; illos vero in dextris, ut pariter credidit Hipp. Aph. 48. Sect. V. & Plin. Lib. XVII. c. 31. Porro dextram mammam dextrumque oculum validiores esse sinistris, quod itidem tradidit Hippocrates, II. Epid. Sect. VI. Inde etiam superstitiona illa deliramenta de *pede dextro*, apud Petron. de *dextro sternutamento*, apud Voss. ad Catull. p. 105. & de *dextris avibus* in auguriis. Hinc & manui dextræ, honor in fide, foedere & jurejurando, & sessio ad dextram summe honorifica, vid. Spanhem. ad Callimach. pag. 62. & 623. Grot. ad Matth. XX. pag. 345. VVolf. in Cur. phil. ad eund. loc. p. 293. & alibi, item

Don-

C A P U T XV.

Quomodo intelligimus pleuriticam passionem in peripneumonicam transeuntem, aut in vomiticam venientem.

INtelligimus eos, qui in augmento pleuriticæ constituti passionis, proni atque faciles in peripneumonicam (a) videntur, quum ceteris omnibus pejorantibus signis, atque in magnitudinem extentis, salus minuitur, atque jacendi positio ex parte facilior ac levior supina ægro fuerit visa, aucto genarum rubore.

Con-

Douglta. in Analect. Sacr. P. I. p. 269. & P. II. p. 123. Sed omitto plura, quæ sunt alterius loci. Emendabo tamen adhuc unum Hefychii locum, mutilum & fere desperatum: Δεξιόν, inquit, ἔδος μέρος, legendum nempe εἰ δὸς ἀξιώτερον, & simil. aut leg. Κῦδος μέρος, gloria partis.

(g) Forſan legendum hic, *nunc ceſſante febricula*; quod verum utique. Licet enim febris vel ſua ſponte ſoporata, vel medicamenti expugnata fuerit; perſtat tamen adhuc diu dolor lateris pungens, ipſo fateate Noſtro, mox cap. XVII. & enata hinc reſpirationis moleſtia: Seroſa quoque & catarrhoſa pleuritis febrī caret, & tamen eſt pleuritis, ut ſæpius poſt Lommiū, obſervavimus. Interea tamen nihil temere immutare audeamus.

(a) Eundem plane in modum loquutus Hippocrates, Lib. de Affect. IX. ἐστὶ δ' ὅτε καὶ ἐκ πλευριδὸς μεδίεται ἐς περιπλευμονίην καὶ κᾶυσον. Quem locum ſingularem una cum aliis ſimilibus produxeramus olim ante hoſ viginti annos, contra Cl. Freindum, contrarium paullo confidentius aſſerentem, in Epiſtola noſtra Medico-Critico, p. 83. juvenili quidem ſcripto; nec tamen proſus malo, ſi quid quidem credendum Diariis primi ordinis litterariis. Contra quam autem acerbius juſto & inſolentius inſurrexit feroculus quidam Regulus infulanus, nihil quidquam a nobis laceſſitus, nec an natus eſſet, nobis antea notus. Qui vero nobis dignum ipſius petulantia & inani contradicendi pruritu reſponſum parantibus, juſtæ noſtræ vindictæ opportuna morte paullo poſt ſubtractus fuit. Quare cum larvis atque lemuriſus pugnare nos merito ſuppuduit, nec

bella

Conducta etiam (b) superciliarum e medio vehementer, tanquam in mœstitudine constitutis, oculorum attestante fervore.

Eos etiam, qui in vomitam transeunt, intelligimus ex eo, quod dolor infixus eodem permaneat loco, accedente tussicula arida, atque tremore typico, & inordinato, spiratione difficili, quam græce *δυσπνοσιν* vocant, cum dolore leviori, & pulsu denso

Bella geri placuit nullos habitura triumphos. Hinc cecidere odia, & tristes mors obruit iras. Sed hæc obiter. Facilem ceterum pleuritidis descensum esse ad peripneumoniam, non mirum, propter intimam & consanguineam quasi partium dolentium vicinitatem & *ἀδελφισιν*. Sunt enim pleuritis & peripneumonia *ἀδελφεία καὶ συγγενία παθήματα*, ut Hippocrates loquitur; quare & veteres & recentiores Medicos utrosque morbos arctius conjunxisse & una tractasse, non sane est, quod quisquam magnopere demeretur. Conferantur, si operæ quidem pretium, dicta nobis hac de re cum in Epistola ista modo allegata, tum in ipsa Commentatione his supra præmissa, Cap. I.

(b) Græci hi eleganter vocantur *συνωφρωμένοι*, item *συνεσφρωμένοι καὶ συνεσφρωπακότες*, de quibus vid. Hesychius, Suidas & alii Lexicographi item Fœs. in *Oecon. Hipp.* pag. 346. Inde & Aristophanes in *Plut.* conjungit. æque ac hic, *ὄφρῦς συνῆγον, ἐσφρωπαζόν τ' ὄμα.* & in *Lysistrata*, *μὴ σφρωπαζ'*, ἢ *πρέπει τοξοποιεῖν τὰς ὄφρῦς.* Add. *Celian. Hist. Var.* XIV. 22. vid. *Grot. Heins. VVolf. Elsner & alios, ad Matth. XXVI. 16. Cl. Alberti in Obs. Sacr. p. 55. & Desid. Herald. ad Martial. p. 11.* Multum vero ex diversa superciliarum figura & actione de intimis animi recessibus colligi posse, notum est cuivis. *Ira enim contractis, tristitia deductis, hilaritas remissis ostenditur*, ut peropportune ad hunc nostrum locum *Cælianum*, ait melitissimus *Quintilianus*, *Lib. XI. Instit. Orat. Cap. 3. p. 574.* ex nitidissima Editione celeberrimi nobisque amicissimi *Gesneri*, quem propitia fata in publica commoda diu servent.

C A P U T XVI.

Quis locus in pleuriticis patiatur.

Quæsitum etiam est a veteribus, quis in pleuriticis locus patiatur? & quidam pulmonem pati dixerunt, ut Euriphon, Evenor, Praxagoras, Philotimus, Herophilus. (c)

Item quidam *ὑπεζωόντα* membranam, quæ latera, & interiora cingit, ut Diocles, Erasistratus, Aiclepiades, & eorum plurimi Sectatores. (d)

Horum primi ajunt non esse in lateribus tumorem, quum neque extantia ulla earum partium inspectione sentiatur; neque rubor; nec motu, nec tactu, dolor acutus, vel fortis, tanquam manifestis tumoribus.

Accedit etiam, quod facile supra id latus, quod patitur, jacere possint ægrotantes; supra aliud vero, quod passione liberum videtur, si se jactaverint, difficultas spirationis accedat, si quidem nunc sustentatæ

(c) Horum præstantissimorum prisca ævi Medicorum & Anatomicorum, præter hunc Nostrum, Celsum & alios Veteres, meminere data opera, summus Vir Fabricius, Bibl. Græc. Tom. XIII. Lib. VI. cap. 9. Daniel Clericus, Hist. Med. Part. I. & II. Conringius, Gœlicke, Stollus, Neander & Vir Cl. nobisque amicissimus, Schulzius, in Hist. Med. passim; sed meminere tantum, quod jure dolendum, quia omnia eorum scripta doctissima irreparabili rei medicæ damno, interciderunt; ita ut hodie solæ tantorum nominum stentumbræ, ut cum Lucano loquar. Ceterum hos rectiorem ingressos esse viam, quando pulmones in pleuritide pati assererent; quam sequentes, qui solam membranam *ὑπεζωόντα* incusarent, demonstravimus supra, nonnihil disertius, ni falsa fuerit opinio de nostris virib., Cap. I. nostri Comment.

(d) Et de his magni Nominis Medicis videantur supra laudati Historiæ Medicæ scriptores, ut & Lexicographi, & qui clarorum Virorum Vitas nobis descriptas dederunt.

tæ (e) pulmonis partes jaceant; nunc veluti pendere sentiantur.

Dehinc etiam tussicula signum est ex accedentibus consequens morbum fibrarum pulmonis, esudati corporis liquoris, sive cannæ gutturis: singula etiam extussita de pulmone venire manifestum est, qui neque venis, neque arteriis, neque fibris contiguus, vel admixtus esse lateri videatur, ut per ipsum latere accepta excludi posse credamus.

Unde igitur dolores? numquid ne pulmonis sensibiles partes in passione constitutæ causa sunt? an vero ejus tumore latera viciniantia comprimuntur, & propterea dextrarum fibrarum tumor dextri lateris dolorem facit, sinistrarum sinistri? sed in peripneumoniacis totus tumet pulmo, nec ullus tamen sequitur dolor.

Sed huic quidem sententiæ contrarii ajunt propterea neque ruborem, neque extantiam, vel dolorem ægrotantes consequi, quoniam in alto tumor esse videatur.

Quod autem supra patiens latus quosdam jacere prohibet; alios vero contra mitescendo relevat; illa causa est quod incumbendo objectu (f) straminum pressa materia refugiat, atque ex partibus, quæ patiantur, ad sanas partes rediens, dolorem non faciat.

G 4

At

(e) Hoc est, aere inspirato suspensæ quasi & expansæ hincque leves; nunc vero turbato & impedito liberæ respirationis negotio, pressæ & collapsæ quasi: hunc enim sensum vox *sustentata*, hic involvere videtur, ut alias.

(f) Hinc mox Cap. 18. sapienter præcipit Noster, *jace-
re pleuriticos convenit mollibus stramentis*: infra quoque pas-
sim de lectis, straminibus, stragulis & culcitris ægrotorum
diligenter tractat, quod & fecisse constat Hippocratem
ipsum, Aretæum, Celsum, Alexandrum, Theodorum
Priscianum, uno verbo, veteres omnes Medicos, ne Ara-
bibus quidem exceptis. Maximi enim momenti hæc ipsis
jure videbatur res, quæ hodie, ut alia præclara, sæculi
torpore, neglecta & contempta jacet; quis enim quæso ex
nostris Medicis, lectorum & stragulorum ægrotantium,
ullam

At vero partibus non patientibus expressa, atque fugata, se patientibus impatiens, & has distendens, dolorem facit. Tussicula vero fit compatientibus ὑπεζωνότι membranæ vicinis, atque contiguis partibus.

Et tussita itidem sputa per pulmonem feruntur, siquidem per ipsum veniant ex vicinis, accepta per vias men-

ullam rationem habendam esse monuerit, aut aliquid distinctius de utilissima hacre docuerit, nisi Ballonium, Duretum, Sydenhamum, & imprimis Boerhaavium exceperis, qui passim veluti in transitu tamen, ad hanc quoque curam descenderunt? Quum tamen certissimum sit vel viles & simplices lectulos, stramenta & stragula, quis credat? plurimum omnino conferre ad morborum & incrementa & laxamenta, immo ad sanitatem & mortem adeo ipsam. Diversæ igitur naturæ morbos diversæ quoque materiæ lectos & culcitas exposcere exinde liquet. Alios hinc esse decet in chronicis; alios rursus in acutis morbis. Hi leves, lenes & refrigeratorios desiderant; illi contra molles, non nihil graves & calefactorios, in omnibus ergo febribus acutis, ardentibus & exanthematicis, item vulneribus & ulceribus, præstant stramenta, linum, & imprimis corium & directa tergora boum; vitanda vero sunt, vel maxime plumæ, pili, lana & gossypium vel linum xylinum, quosiam hæc incendium augent; illa contra restinguunt. Ex aduerso in arthritide, podagra, paralyfi, apoplexia, atrophia, hydrope, & similibus morbis a causa frigida & tenaci humorum lentore obortis hæc calefactoria stragula e lana, cannabi, pilis, plumis & gossypio conducunt. Ita immundis visis & involuntario seminis lapsu divexatis *stramenta duriora atque frigerantia procuranda*, ex sapientis Nostri consilio, V. Chron. 7. *Cardiacis contra II. Acut. 37. Lecti concubationem neque duram, neque plus satis mollem; sed stramenta potius tenera & tritiora* idem suadet: Phreneticis vero, addo ego epilepticis & generatim, ubi violentus & turbulentus nervorum motus, tremor & strictura est, *stramenta & operimenta mollissima & tenuissima convenire* asserit I. Acut. 9. & Aretæus. Sic & frigidis in Venerem *plumas & meliora opertoria vel stramina*, ordinat Theod. Priscianus, Lib. II. cap. 11. p. 85. Rhachiticis deniq; conducit recubitus in daleis, durioribus

mente sentas, quas (g) λογοθεωρησις appellant, sicuti & in vomicis contingit, quanquam frequenter ad

bus straminibus & herbis aromaticis, & validis & siccantibus. Sed hæc sese angustis Notarum carceribus includi ægre patiuntur; quin potius peculiarem & diductiorem tractationem requirunt. Utinam vero collectis a me dudum ex præstantissimis Auctoribus veteribus in hanc rem plurimis notatu dignis observationibus supremam tandem manum, per negotia imponere liceret.

(g) Λογοθεωρησις vias hic vocat Cælius soli mentis aciei & ratiocinio resectas ac pervias; externis vero sensibus intactas proffus atque indespectas. Utitur autem & infra aliquoties hac voce, alias nec apud alios auctores, nec in Lexicis facile obvia. Ita Lib. III. Chron. Morb. cap. 2. p. 436. *immensa signa, quæ Græci λογοθεωρησις vocaverunt, ubi tamen immersa, legendum potius videtur, aut insensa, ex hoc nostro loco, stilo quidem Cæliano, nam immersa haud dubie vitiosum. Tueri vero sese potest hæc conjectura ex alio loco, Lib. V. Chron. cap. 10. pag. 587. ubi de ipsis empyicis, & ipsis his viis purulentis absconditis, æque ac hic, fermo: Alii ajunt vias esse latentes, quas λογοθεωρησις appellant. Meminit & Hippocrates ejusmodi viarum, aut caussarum & rationum λογοθεωρησις, Lib. de Arte, XIX. ὅσα γὰρ τῶν ὀμμάτων ὄψιν ἐκφεύγει, τὰτα τῆ' τῆς γνώμης ὄψι κεκράνται: quæ cultissimis numeris Ovidianis Lib. XV. Metamor. ita latine reddere liceat: - quæ Natura negabat visibus humanis; oculis ea pectori hausit. aut Manilianis, Lib. IV. Astron. Atque oculos mentis quæ possit cernere cuncta, Quamvis occultis Natura condita causis: omitto talia plura alibi mihi hac de re notata. Talia autem λογοθεωρησις præsertim in physicis & anatomicis, multa erant olim, erunt aliquando, & sunt hodieque. Huc pertinebant V. G. periodicus sanguinis discursus, item vasa lactea & lymphatica, ductus chyli fer thoracicus, nec non valvulæ in venis, vasis lacteis, lymphaticis, ductu thoracico, ut & ureteribus conspicuæ, & alia innumera jam taceam a Viris maximis & plusquam humana solertia præditis, Malpighio, Leeuvvenhœkio, Boyleo, Ruyschio, Boerhaavio, ut & Nevvtono in physicis, qui ultimas humani ingenii metas non attigit solum, sed fere*

ad externas partes (b) verticem faciant: vel fracto latere sanguinolenta excludantur sputa. Nam profecto insensibilis omnis est pulmo. Debit igitur nullus fieri dolor.

Sed si ex oppressione ὑπεζωκῆς membranæ ex pulmone vicino tumente, dolor fit; debuit magis ægro- tans tunc dolere; quoties jacuerit in latus, siquidem tunc magis incumbens opprimit pulmo: dehinc etiam peripneumonicos dolere oportuit,

Si

fere supergressus est, inventa felicissime & demonstrata luculentissime, de quibus vid. Celeberr. Heisterus in Anatomie & Oratione doctissima de Incrementis Anatomie Sæculi XVIII. nec non Dissertat. de subtilitatibus anatomicis. Ejusmodi porro λογοθεωρητων nostra imprimis tempestate sunt cœca illa & humanis visibus adhuc abstrusa itinera mictualia, per quæ potus affatim haustus, sprete ordinaria circulationis lege, via compendiaris, ad Lotii officinas ocys delabatur; de quibus nonnihil dixi in Epist. II. de Veterum Variolis & Anthracibus, ad Nobilissimum & amicissimum Hahnium perscripta. Sed de his hæcenus: plura enim & longe meliora his de rebus, quo & jure pertinent Nævi materni, nutritio foetus in utero per os, de fulmine tactis, aliaque id genus problemata plura, hic dici possent, si locus quidem pateretur.

(b) Vertex hic est tuber extans, sive prominentia mucronata & acuminata ex collecto & in unum locum coactò pure elevata; unde infra Lib. V. Chron. Cap. 10. p. 583. *Verticosa est inflatio impressioni digitorum cedens, ac resurgens*; ita enim ibi legendum forte videtur, haud *verricosa* aut *verrucosa*, quod vulgo legitur & perperam defenditur in Nota, ab Ammano. Pace Lectoris, liceat nobis hic data occasione, locum quendam Hesychii corruptissimum & hæcenus fere immedicabilem visum obiter emendare. Κοσῳλογος, inquit doctissimus Grammaticus, βῶδυνος, ὄχθος, ἀνάσημα γῆς, σπέρμα. Heu monstra & prodigia verborum! Tu fodes, mecum lege, certissima quidem conjectura: Κοσῳλογος (hoc est *vertex*) βωμός, θίνος, ὄχθος, ἀνάσημα γῆς, ἔπαρμα. Certe ἔπαρμα, pro σπέρμα, legendum esse indubitatum quidem est. Sed iatis.

Si enim ex parte tumens pulmo dolorem facit ; magis omnis in tumore constitutus facere debuit .

Patitur itaque υπεζωκως membrana , & propterea dolorem vehementem facit : siquidem sit nervosa atque lateribus infixa .

Hinc denique quoties tumore densatur , (i) ossibus vicinantibus abstenta , ire latius prohibetur , & eorum conversione naturali quatitur motu , atque acuti doloris accipit causas .

Item spiratione thoracis , adducti spiritus vicinato , pulsata , insustentabiles (k) dolores facit . Manifesta namque conjectura est , quod ipsa patiatur .

Siquidem tumoris augmento collectionem in pleuriticis faciat , & expirantibus sæpe ægrotis nigra invenitur . Hes denique (l) venenatos quidam putaverunt .

Igitur

(i) Hoc est *Costis* , consueto Veterum stilo , οσα̃ etiam passim vocat eodem modo Hippocrates , Galenus & alii , imprimis Aetæus , Lib. I. Morb. diurn. Cap. 9. de quo loco vid. nostras Observaciones , Editioni Boerhavianæ adjectas , p. 517.

(k) Frequenter hac emphatica voce utitur Noster , ut & Theodorus Priscianus ; sed & latinissimus & lacteus quasi Lactantius , *insustentabili dominatione* , dixit , Lib. VII. Instit. c. 16. & de Mort. persecut. c. 49. *insustentabili dolore* , ubi vid. Cl. Buneman. in Not. p. 1484. & nos infra ad Theodor. Priscian. Græcis est ἀωρόρητον , ἀβάσακτον καὶ ἀνυπομόνητον , vid. Hesych. & Suid.

(l) Elegantius adhuc ejusmodi pleuriticos derepente oppressos & suffocatos Hippocrates ex Veterum mente , appellat βλητῆς , h. e. sideratos , fulmine tactos , aut , ut Maro loquitur , *fulminis adflatos ventris & igni contactos* , græcè ἀσροβολήτης , ἀσροπλήγας , κεραυνομλήγας , κεραυνοβλήταν , ἐμβροντήτης ἢ ἐνθυσίς , de quibus vid. Hesych. Phavorin. Suid. Aristotel. Plutarch. & alios . Sic vero Hippocrates in Coac. prænot. pag. 561. *livescunt & nigrescunt lateris externa* , sic vero affectos Veteres sideratos & de cælo tactos quasi appellabant . Sed clarius adhuc hac de re & proptius ad hunc nostrum locum , idem Lib. de Victu Acut. IIX. Μαλακὰ δὲ τῶς τοιαῦτ ἐὺς ἀποπνεύγειας ἢ ἀρχαῖος βλητῆς ἐνομιζοῦνται .

Igitur in pleuritica passione non simplicem lateris dolorem; verum etiam febre acuta attestante, totum corpus pati videmus. Etenim febres totius corporis sunt: plus tamen pati ὑπεζωκότε, membranam recte dicimus, siquidem sint in ipsa dolores constituti.

C A P U T XVII.

Quæ sunt similia pleuriticæ passioni, & quomodo internoscuntur.

Similia pleuriticæ passioni dicuntur, dolor lateris; collectio (m) in ejus medio constituta; item vomica, quam Græci empyema vocant, suspirium, sive spiratio difficilis, quam iidem dyspnœam vocant. Item ad nares catarrhus, quem vocant coryzan, & anhelatio.

Siquidem suprædictis tussicula, atque spiratio difficilis adjuncta esse videatur, & febricula, & dolores accedentes pleuriticam fingant.

Sed discerni atque internosci suis proprietatibus possunt: Nam dolor lateris etiam sine febre plerumque est, & longo tempore perseverat; vel quoties celer est, sine varietate sputorum, vel excrementorum esse per-

ἔναι, διὰ τὸδε μάλις ἐγχοήκισα δὲ, ὅτι καὶ ἀποθανόντων αὐτέων, ἢ πλωρῆν περὶν αἰσίνεται, ἰκελον τῆ πληγῆ, ubi πληγῆ est ipse fulminis tactus, & fulguraris ignis repentinus adflatus, quod haud intellexit Interpres. Sed de his βλητοῖς plura & accuratiora docebunt Fœsius, in œconomia Hipocr. pag. 77. Hyeronimus Mercurialis, Lib. VI. Var. Lect. cap. 9. & alii quoque Lexicographi.

(m) Silicet abscessus sive vomica, stilo Cæliano, ut supra jam monuimus, & mox hoc ipso loco aliquoties legitur, ita & infra Lib. V. Chron. pass. cap. 10. *Hæc enim empyemata sunt, quæ in occultis nata collectiones nuncupantur.* Plura in Lexico Cæliano Almeloveenii.

perspicitur: (n) In pleuriticis vero dolor acutus, cum febribus acutis, & sputis supradiæctis invenitur.

Item ab empyicis, hoc est vomicosis, sive collectione laborantibus discernitur pleuritis, quod febres noxiæ atque acutæ & inordinatæ in pleuriticis inveniantur.

Vomicosis vero, vel collectione laborantibus, antecedente corporis horrore frigido, (o) atque dolore pungenti, eodem tempore, hoc est, quo in vomicam tran-

(n) Tum vero tanto peior tantoque periculosior ægrotorum status. Hæc enim pleuritis, quæ nihil plane tussis emolitur, omnium est atrocissima & tantum non interneccina; unda eam Galenus Comment. in III. Epidem. Hipp. significanter appellabat ἀπεπτοτάτην, *crudissimam*, & quasi *incollissimam*, si ita quidem loqui liceat; vide nos supra in Aphorismis, ubi plura hac de re dicta a nobis sunt. Inde & optime in hunc sensum ipse noster Hippocrates, in Coac. prænot. p. 557. αἱ ξηρὰ τῶν πλευριτίδων καὶ ἀπτυσοὶ χαλεπώταται, *sicca & nullo sputo comitata pleuritides dirissimæ & expugnati difficillimæ*, hæc enim vocis χαλεπώταται, propria vis, ab interpretibus nec intellecta bene, nec scite expressa. Hinc contra πτύαλον χρὴ ἐπὶ πᾶσι τοῖσι πλευριτικοῖσι καὶ περιπλευμονικοῖσιν, ὑπερίως τὲ καὶ ταχέως ἀναπτύσθαι, uti paucis interjectis, idem vere & graviter pronunciat artis salutaris Coryphæus; vid. & si lubet, quæ supra a nobis passim hac de re monita fuerunt.

(o) Hoc ipsum pluribus persequitur Noster, infra, ubi de Empyemate tractat ex instituto, Lib. V. Chron. Morb. Cap. 10. ubi inter alia hæc leguntur: *Omniibus igitur collectionibus generatis, vel quum tumor in liquorem vertitur, sequitur febricula vehemens, inordinata, & sæpe cum rigore, & torpore frigido, vel iniquitate corporis; tum loci fervor incendiosus, gravedo, tensio, & exceptis, quæ in pulmone fiunt, sæpe stimulans dolor, & pulsosus; & tum celer pulsus atque humilis, & sæpe sudor, magis capitis, atque collorum. Dehinc perfecta purulentatione, rigor corporis atque tremor circumscribitur, & febrium recedit inquietudo, ac dolorum &c.* Nempe ex Hippocrate hæc ipsa petita ceu fonte perenni, cuius ex ore profusos omnis posteritas latices in cominoda duxit, hujus en verba, Aph. 47. Sect. II. Περὶ τὰ γενεῖας τῶ πύρ, οἱ πῖνοι καὶ οἱ πυρετοὶ ζυμβαίνουσι μᾶλλον, ἢ γενομέναι, ubi vid. post Galenum, Hollerium, Heurnium, Hequetum & alios innumeros, qui in Aphorismos fuerunt commentati.

transseunt ægrotantes, sputa sequentur, quæ antea nulla fuerant, rejecto prius pure coacervato in latere collectionis causa.

Laterum quoque veluti conversionem hic sentiunt, aliquando etiam sub ipsis extans, vel prominens collectio sentitur. (p)

In pleuriticis vero febricula ex initio vehemens, atque sputa contra naturam, & varia reperiuntur.

Item ab spiratione difficili, & orthopnoea, & catarrho, quem supra diximus ad nares fieri, & anhelatione, celeritate discernitur, & febriliter atque dolore.

Siquidem illa tarda sint, & sine febris, aliquando etiam sine dolore.

C A P U T XVIII.

Quomodo curandi sunt Pleuritici.

JAcete Pleuriticis convenit mollibus (a) stramentis, loco lucido, atque calido, & mediocriter amplo Schemate, quo se melius ac facilius haberi perviderint:

Adhi-

(p) *Laterum conversionem* vocat fluctuantis puris & agitati strepitum, ac velut inundationem, cum ex altero latere in alterum æger vertitur; ut bene hic notat Ammannus. Nituntur vero hæc auctoritate omni exceptione majore Hippocratis nostri in Coac. prænot. p. 561. ubi verba *ἀεε καὶ προ πρὸς τὴν πλευρὴν*, satis scite hic expressa a nostro Cælio videntur per *Laterum veluti conversionem*. Eadem vero habes apud Aretæum, Aetium, Alexandrum Trallianum, Theodorum Priscianum & alios, quibus adde imprimis quæ summus hic notavit Boerhaavius, item Sydenhamus, Villifius & Hoffmannus; alios minorum gentium Deos ut hic taceamus, qui prælustribus horum radiis penitus obscurantur.

(a) *Prima enim celeritatis morborum mitigatio est stramentum mollius*, inquit Noster infra Lib. III. Acut. Morb. c. 8.

qui

Adhibita requie, & cibi abſtinentia, uſque ad tertium diem, ab acceſſionis tempore, (b) vigilantia cum articularum tenaci, blandaque defricatione manu calida.

Vaporanda etiam, quæ ſunt in dolore conſtituta, calidis pannis, & cum acceſſio ſtatum ſumpſerit, lanis limpidis, ex oleo dulci calido expreſſis, contenda.

Adhibenda fomentatio lenis capiti, atque inguinibus & ſitis ſub umbilico (c) locis, ex eodem oleo, ſimi-

qui locus notatu ſane digniſſimus. Ut & alter Lib. I. de Morb. Chron. cap. 1. p. 270. *Mitigatur quodam blandimento ſtraminum pars in dolore conſtituta.* Sed nolumus hic ea repetere, quæ ſtriſtim & circumſcripte hac de ſingulari re nobis jam dicta ſupra modo ad cap. XVI. & alibi luculentius, plenius ac diſtinſtius a nobis dicentur aliquando cum DEO & die, ſiquidem fati indulgentia vitam otioſiorem; quam qua nunc fruimur, naſti fuerimus.

(b) Per quam vigilem ſane hic eſſe oportet Lectorem, qui hanc obſcuram & ſomnolentam Auctoris vigilantiam recte cognoſcere & liquide interpretari cupit. *Vigilantia enim articularum tenax* hic idem eſſe videtur, ac aſſidua & indefeſſa articularum tractatio & permulſio manu calida & materia pingui aut cerea perlita peracta, ut ex ſequentibus patet, magiſque patebit ex locis aliis infra adſcribendis. Ita mox Lib. III. acut. morb. cap. 5. *Utendum etiam articularum blandi tactus continentia,* clariuſ adhuc cap. 21. ejuſdem Lib. *Conuenit etiam articularum levis atque impreſſa defricatio; cum quadam perſeuerabili tenacitate,* (hoc eſt vigilantia): item Lib. III. Chron. c. 2. *articularum blanda conuenit defricatio, cum quodam calidarum manuum amplexu, ut etiam tenendo medeamur:* Vid. ibid. Cap. I. Vel maxime vero facit huc locus a Lib. IV. Chron. morb. c. 3. p. 505. *propter articularum frigus adhibendi tepores, cum blanda manuum tenacitate, quam diacertofin vocant,* vel potius *diacerofin,* nempe, *διακέρωσι* ut vir doctus in margine conjicit haud infeliciter. Omitto loca alia in hunc ſenſum paſſim apud Noſtrum obvia; hæc enim jam ſufficere crediderim.

(c) *Τοῖς ὑπομφαλοῖς*, ut ſcite Græci loquunnur, v. Galen.

similiter calido, & magis, quando fuerint (d) indulgentia corporis relevati ægrotantes.

Sin minus, addenda etiam cataplasmata ex polline, atque lini semine, & (e) fœnu græci, cum aqua & oleo coctis.

Tunc oris collutione utendum & potu aquæ calidæ, moderate quidem, ne plurima liquoris humectatio sputorum provocet fluorem.

Tunc somno dimittendus ægrotans. At si ventet fluxerit, poterit somnus ante dimissionem, permittente, hoc est declinante accessione, prohibitus arcessiri, scilicet laxaticis cataplasmatibus.

Sed si dolor vehemens fuerit, phlebotomiam convenit adhibere; si nullus ventris fuerit fluor, intra tertium diem.

Sin vero fuerit adjuncta ventris solutio; prorsus in ipsa (f) diatritho erit phlebotomia adhibenda, sic, ut

len. & Aristol. de Gen. Anim. τοῖς ὑποκάτω τῆ ὀμφάλῃ τοῦ ποῦς dixit frequenter Hippocrates.

(d) Indulgentia hic est laxamentum, remissio, mitigatio, qua voce Noster frequentissime delectatur, ut ex Lexico Almeloventii Cæliano patet uberius, ita infra III. acut. 8. *laxamentum & indulgentiam* conjungit, supra I. acut. 27. *corpus indulgentia laxatum*, dixit, & alibi, *indulgentia febrium & morborum*, item & *indulgentior cera*, pro molli & ductili, eleganter dictum infra II. Chron. I. *Indulgeri* atque *laxari* conjunxit quoque Gellius sine Libri sui, ut Lexicographis quoque observatum.

(e) Hoc vero propter virosum & nauseosum foetorem prudenter omittit in cataplasmatibus antipleuriticis Theodorus Priscianus Lib. II. cap. 4. in ipsa ejus verba: *Perseverantibus vero doloribus, etiam cataplasmata chalaistica cum melle de seminibus superaddo, detrahens speciem fœni græci, quod, ut expertus sum, febrientibus caput semper dolore & inflammatione sollicitat; quod ipse pluribus confirmat Aetius Amidenus, Lib. I. p. 23. φιλάνθησαι δὲ, inquit, τὴν τέρη (scil. τῆλεως, aut χτήλεως) ῥῆσιν, ἐπὶ τῶν εἰπαθῶν ἐχόντων τὴν κεφαλὴν. Abstinentum est a fœnu græci usu illis, qui capitis doloribus facile obnoxii sunt: ubi vid. reliqua.*

(f) Modo dixerat *tertium diem*, id enim est *diatrithum*,
Gr.

ut prædiscere possimus, utrum sit perseverans, atque superior strictura magis, quam solutio.

Sæpe enim concurrens ventris solutioni sanguinis detractio, ægrotanti novissimam intulit defectionem.

Quapropter perspicendum, utrum usque ad dimissionem accessionis, fluor ventris perseveret; vel ejus meatio mordicationem quandam faciat podici, vel intestinis: suspecta etenim habenda est istiusmodi defluxio. (g)

Ita adhibenda phlebotomia; sed ex (h) alio brachio, quod fuerit dolenti lateri contrarium, certæ rationis causa, quam sæpe memoravimus.

H

Tunc

Gr. *διὰ τριῶν*; Ita sup. Lib. I. acut. Morb. c. 3. *diatritum tempus*, dixit, & infra innumeris fere locis *hac diatritos* recurrit, quod ex Thessali Tralliani. Thraſonici illius sectæ methodicæ reformatoris, & reductoris disciplina est petitum, ut notum, qui intra hoc triduum, sive diatritum, in morbis nihil movebat aut agebat; sed inactuosus saltem Trægœdiæ erat spectator, (ut sic cum S. Augustino loqui liceat,) ægroſque triduana inedia inepte macerabat; quod temerarium prudentiæque practicæ egenum facinus merito ridet & explodit passim Galenus in Libris de Medendi Methodo. De ipso hoc homine fastoso, ejusque affeclis, qui per contentum, haud illepide *Diatritarii* ab hac Diatrito vocabantur, vid. Dan. Clerici Hist. Med. Part. II. Lib. IV. Sect. I. cap. 3. pag. 153. Gorraei Definit. Med. p. 109. quem exscripsit pæne ad verbum Pancrat. Bruno, in Lexico. Med. Neandrum in Hist. Med. Cl. Stollum, aliosque plures. Notior enim hæc est res, quam ut multis hic doceri debeat.

(g) Ob erosionem scil. intestinorum, & exinde enatam convulsionem aut gangrænam ipsam ex nimia excrementorum acrimonia jure metuendam. Sed nec eo quidem tempore, sanguinis detractio, modica tamen, penitus repudianda; licet cautione & judicio opus sit quam maxime, vid. nos supra, & in Hist. Pleurit. II. & VII. &c.

(h) Hoc quidem perperam & ex præjudicio magis, quam judicio, licet hoc ipse quoque Aretæus, ut veterum multos alios taceam, asseruerit; Lib. I. cap. 10. de Curat. acutorum morborum; ubi multa non indocta nec inutilia
dispu-

Tunc post (i) mediocrem sanguinis missionem, quæ magis conjicienda est ex conjunctione, quamquam levissimæ solutionis, quiescere permittimus ægrotantem, atque resumptum, (k) laxativa perunctione curari, oris etiam adhibita fomentatione, digesto scilicet (l) adjutorii turbere, dabim forbilemus cibum, ex oleo dulci confectum, sive melle, ne liquidorum

disputantem vid. Petr. Petitem in Doctissimo Commentario, pag. 242. Solide vero hoc inveteratum exitiosum & perniciosabile præjudicium exploferunt, contrariumque perquam luculenter docuerunt Viri magni, Petr. Briffotus & Renatus Moreau, in Lib. de missione sanguinis in pleuritide, supra nobis aliquoties laudati, quibus adde sis ipsa nostra Commentatione Cap. II. uberius hac de re a nobis disputata & demonstrata.

(i) Immo immodicam potius & ad animi usque defectiorem continuatam sanguinis missionem, si vires quidem, ætas, aliæque circumstantiæ sedulo advertendæ permiserint, diraque morbi atrocitas efflagitaverit, qua de re & in Aphorismis & in ipsa Tractatione Cap. II. uberius a nobis actum. Aretæus etiam hic justo timidior est, derelicto temere suo magistro Hippocrate, qui ad animi usque defectum, venæ sectionem aliquoties imperavit, vid. de Vict. Acut. p. 227. &c.

(k) Hoc est *refocillatum, recreatum, refectum*, quomodo verbo *resumere* frequentissime ita usos esse constat Nostrum, Theodorum Priscianum, Veterumque alios, de quo vid. Barth. in Advers. LIV. 16. p. 2554. notante Almelovenio in Lexico Cæliano; licet hanc vocis significationem ignorant Lexica nostra: græce dixeris *ἀναληφθέντα*. *Ἀναλαμβάνειν* enim hoc sensu sæpiissime apud Hippocrat. occurrere, observat in œconomia Fœsius, p. 31. Add. Dieterici. Jatr. Hipp. p. 180. seqq. Gorraei Defin. med. pag. 33. Hesychius quoque, *ἀναλίσσει* vel *ἀναλίσσειν*, *ἀνατρέφει*, sic enim legendum, non *ἀναλῆσαι*, *ἀνατρέφει*, ut vulgo mendosissime legitur. Huc & Suidas in *ἀναληφής*, *ἀνάφρωσις*, κ. λ. Sic & sæpe apud Demosthenem.

(l) Scil. venæ sectionis; nempe sedatis turbis a sanguinis missione in corpore excitatis.

rum (m) provocentur sputa, importunitate temporis, hoc est initio, sive augmento passionis.

Dabimus etiam pulvem calidam, atque madidam, sine sale: vel panem ex aqua calida. Sed si venter fluxerit, pulvem dabimus (n) crassiorem, sed calidam, quoniam in tumentes prius partes incurrat: (o) tunc post cibum, somno dimittimus ægrotantes, usque ad solitum accessionis tempus; quæ cum fuerit effecta, erunt adhibenda, quæ supra memoravimus, congrua.

Adhibendus etiam cucurbitæ levissimus raptus: (p) sed cum statum cœperit accessio, adjecta etiam scarificatione: cum ad dimissionem declinando pervenerit; tunc spongiarum adhibenda vaporatio, atque cataplasmata laxativa, frequenti mutatione novata.

Sed si ventris fuerit fluor, erit quidem his utendum ob tumorem. Siquidem immutabilis dolor augeat liquidorum defluxionem, vigiliarum atque corruptæ digestionis causa ungeri sunt.

H 2

Igi-

(m) Deficit hic vox usu, vel humectatione, supra etiam adfuit liquoris humectatio; sic ergo legendum.

(n) Scilicet ad sistendum sensim liquidum alvi profluvium; plus etenim crassior adstringit, reficit, roborat & excrementorum acrimoniam sua ipsitate tenaci eo facilius obtundit & infringit.

(o) Calidam nempe pulvem præcipit, ad partes dolentes & tumentes eo melius mitigandas & permulcendas. Omnia enim calida paregorica sunt & nervis amica, ut in Aphorismis, & alibi, loquitur Hippocrates.

(p) Explicat hoc ipse Noster supra, Lib. I. Acut. Morb. Cap. II. Lenibus cucurbitarum raptibus utemur, quæ Græci abusive κέφας vocant; nisi & ibi levibus, potius legendum fuerit, ut hic. κέφαον enim proprie est leve, ut notum, Hesychius, δύραον, κόπον, μετέωρον, vitiose, lege, ἄκρον vel ἀκροπλήην, μετέωρον: Immo leg. ἄκοπον, quod enim sine labore & molestia peragitur, κέφαον sive leve est, vel potius κέμπον, ita supra, κέμπός, κέφος. Sed & infra Lib. III. M. Chron. c. 1. cucurbita lenissimis raptibus detrahenda, legitur; ideo nihil supra mutandum: His vero
levi-

Igitur ægrotantes plantaginis succo reficiuntur: & aliquando simplici, aliquando admixta acacia, aut ptisanæ succo, quo sit præcoctus mali punici cortex, vel myrti, aut agrestis (q) celsæ coma, quam rubum vocant, aut rosa, vel galla, & his similia.

Etenim alia quæque nimium constrictivæ virtutis, vel multorum admixtione composita, immodica densatione majores membranarum provocant necessario tumores, quos passionis nequitia & tardare faciles, & adjuvantiis medicinalibus cedere difficiles facit, adjuncta scilicet solutione.

Quare cum prolixiores fieri viderimus dimissiones; clystere utemur, solutione cessante: cataplasmatibus

au-

levibus cucurbitarum rapibus opponuntur infra a nostra Galio *cucurbita rapida, fortirapatura mota*, L. III. Morb. Chron. Cap. 4. Sed de his cucurbitis κέραις, sive levibus, vid. quæ notat Almeloveenius, in Notis, ad Cæl. Aurel. p. 612. Ceterum Aretæus, Hippocrates, Galenus, Celsus, Theodorus Priscianus, aliique plures cucurbitis plurimum tribuunt in pleuritide; omne vero Alexander Trallianus, cujus en ipsa verba, ex Lib. VII. C. I. καὶ τὰς γενομένας, θαυμάσαι ἐπὶ, πῶς παρ' αὐτὰ καὶ ἢ ὑδὸν ὅποια ἀν' εἶν; εἰ καὶ σφοδρότατη, πάσεται, ὡ μὴ δένδῆσαι μήτε πνεύμας, μήτε ἄλλε βονθήματος *Hoc factu* (nempe admotis post scarificationem cucurbitulis,) *mirari licet, quomodo inde etiam dolor, qualiscunque fuerit, licet vehementissimus, conquieverit, ut neque fomento, neque alio presidio indiguerit.* Quod verum quidem ex parte, ut & ipsi aliquoties observavimus, uti etiam supra in transitu quasi, monuimus.

(q) Videtur ille rubus hic intelligi debere, qui Theophrasto Eresio, Lib. III. Hist. Plant. Cap. 18. βάρως ὀρθοφυῆς καὶ ὑψὸς ἔχων, *erectus & altitudinem habens*, vocatur: alias de hac *agresti celsa* nihil me legere memini: Inde mihi potius vulgare & populare nomen videtur, ut infra L. II. de Morb. Chron. Cap. I. p. 355. *Squilla, quam vulgo vulum pluviosum vocant*, quod monstrum vocis emendare tentat per *bulbum pruriosum*, Thom. Reinesius, Lib. III. Var. Lect. Cap. 18. pag. 664. & ex eo Almeloveenius in Notis ad Cæl. Aurel. p. 632. Sed hoc obiter.

autem, & cucurbitæ scarificatione, cum doloris fuerit dimissio.

At si solutus fuerit aut levigatus dolor, ut ordinem accessionum servans; magnitudine tamen minutus esse videatur, urgente etiam solutione, unctione utemur suprascripta, apponentes palmulas, quas (r) patetos vocant contritas, & cum pannis calidis.

Potum dabimus calidum quidem; sed omnino paucissimum, ut neque liquore plurimo sputorum, vel ventris augeatur defluxio, & tepore quodam tumencia mitigentur. Omne etenim frigus tussiculam commovet.

Deinde dabitur pulticula, sed constrictior: vel panis ex aqua calida, diligenti infusione atque inno-

H 3

va-

(r) Ita & infra, Cap. 37. hujus Libri II. *Palmulas*, quas Græci *patetos* vocant; quod idem Almeloveenius, in Not. pag. 620. temere mutabat in *caryotas*, oblitus forte hujus loci, quem tamen laudat in Lexico Cæliano, pag. 690. Sed & Scribonius Largus meminit harum palmularum *pateton*, immo ipse Plinius, Lib. XIII. Cap. 4. *Tertium ex his palmulis genus Pateton, nimio liquore abundat: rumpitque se pomi ipsius, etiam in sua matre ebrietas, calcatis similis.* Scilicet vocabantur φοινίκης πατητοί, ἀπὸ τῆς πατῆν, a *calcando*, ob rationem, quam hic reddit Plinius, & uberius explicat Joan. Bodæus a Stapel. ad Theophrast. Eres. Hist. Plant. Lib. II. Cap. 8. p. 106. ubi accurate satis & distincte de his palmulis *patetis* agit, ut & Salmasius in Exercitat. Plinian. pag. 932. qui tamen, dum Plinium in etymologia vocis lapsum esse contendit, ipse graviter labitur; his adde Harduinum, ad laudatum modo locum Plinianum; nullus tamen horum Triumvirorum, de his locis Cælianis aliquid indicavit: meminere autem apte Galeni & Alexandri Tralliani, qui φοινίκων πατητῶν fecerunt mentionem, ille quidem Lib. X. de Meth. Med. Cap. 9. & Lib. IV. de Cibis boni & mali succi. Hi autem bis, Lib. VII. Cap. 7. p. m. 336. Huc forte & Hesychius, πατηταί, τραπηταί, scil. βάλανοι aut σαφνλαί, infra enim τραπητός, ὁ οἶνος. Sed ego nihil hic definitio, quia obscurum. Conf. Def. Herald. ad Martial. p. 138. & Commentat. ad Caton. & Columell. de R. R.

vatione calidæ elutus, & expressus, ut suæ densitatis opositu (s) elentescat.

At si jugi vexatione tussiculæ, atque conatu frequenti ruptio venulæ sanguinem per os emitti coegerit; dabimus plantaginem dimissionis tempore, oleris vice mandendam. Etenim in accessione omne quod datum fuerit, (t) corrumpi atque acescere necesse est, olera præcipue.

Dabimus etiam decoctorum aquam Cydoniorum.

At si in ipsa accessione id facere coacti sumus, insistente periculo dabimus poscam. Tunc in dimissione cibum: ut liquori soliditas accedat.

Alicam ex aqua calida, in qua fuerint præcoctæ palmulæ Thebaicæ, vel mala Cydonia, ut eorum frigore sanguinis fluor teneatur; fervore jusculi tussicula leniatur.

Erit præterea, si vires ægrotantis permiserint, alternis diebus dandus cibus, donec passio declinet. At si imbecillitas coegerit, etiam ante declinationis tempus erit quotidie nutriendus ægrotans.

In

(s) Hoc est, diluatur, in liquidum jusculum dissolvatur, & in tractuosum quasi & pingue liquamen abeat, ut bene in margine explicatur. Ita noster Cælius supra Lib. I. Cap. 17. de Morb. Acut. *Ejus solida, quadam dimissione lentescere, & in liquida migrando, deperire.* Nempe ita voces *Lentus, Lentor & Lentescere* Latinis eleganter sumi solere, post Nonium Marcell. p. 337. egregie docet H. Vossius in aureo Commentario ad Catull. pag. 212. seqq. cui adde Mureti Var. Lect. Lib. III. Cap. 18. & Cel. Burmann. ad Petron. Cap. XXVI. p. 89.

(t) *Hanc ob rationem Methodici in morborum accessionibus, sive exacerbationibus tanquam otiosi spectatores nihil ferre agebant, nisi summa necessitate coacti. Utinam & hodie magis id observaretur.* Ita Ammanus in subjecta Nota. *Sapienter per Deum! & egregie, in hac enim observatione magnum, immo maximum, felicitatis curacionis negotium omnino situm est. Inde ipse noster Hippocratis, Aph. 19. Sect. I. sapientissime: Τοῖσιν ἐν τῆσιν περιόδωσι παροξυνομένοισι μὴδὲν δίδοναι, μὴδ' ἀταγκάζειν, ἀλλ' ἀφαιρίειν τῶν μπε-*
σθε-

In statu vero mitescens atque (u) senescentibus sputis, & nullis irruentibus novis saniosæ qualitatis, sine ventris fluore, convenit post cataplasmata atque vaporationem, ante cibum, dare bibendum mulsum, diebus duobus, vel tribus.

Etenim tussiculam mitigat, & spirationem facilem facit, liquidorum tenacitatem laxat, & eas partes, ex quibus sputa feruntur, depurgat.

Cibum præterea dabimus forbilem ex melle: atque halicam, vel filignis panem & amyllum, aut ptisanam, aut panem ex mulso, aut ovum ἀπαλόν. (vv)

H 4 De-

σθείσιον πρό τῶν κείσιων; ubi tamen pro vulgato ἀναγκάζειν, legere mallet, ἀνακομιζειν, hoc est cibo reficere, refocillare, voce Hippocrati familiari, ut in Oeconomia observavit Fœsius. Sed hoc saluberrimum præceptum sæpius alibi repetit Hippocrates, ut Aph. 4. & 10. Sect. I. & infinitis locis aliis: conf. Cels. Lib. III. cap. 2. 4. 5. & 6.

(u) Malui aliquando legere senescentibus, quomodo sic sæpius elegantius loquuntur probati Auctores veteres. Sic Cicero, morbi senescentis remissio, senescentes vires, Sallustius, senescens spiritus, Plinius junior, senescentes fici, Smaragdi, Caseus & senescentia prata Plinius alter, senescens succus, Palladius, & senescens fama, Tacitus, omitto enim alia innumera. Inde & Hesychius, γηρασκει, φθίνει, λήγει. Conf. Gronov. ad Senecæ Nat. Quæst. L. III. p. 318. Sed quoniam Noster & infra, Cap. 19. hujus Libri, sputorum segniorum meminit; nihil prorsus immutare ausim, imprimis quum sensus in utraque lectione unus idemque sit.

(vv) Horum ovorum ἀπαλῶν mox in hoc ipso Capite & alibi aliquoties meminit item Theodorus Priscianus, Scribonius Margus, Marcellus aliique, quos laudat Almeloveenius, in Notis ad Cæl. Aurelian. pag. 641. & ad Cels. pag. 565. add. Casaub. ad Athen. Lib. II. Cap. 16. p. 117. & imprimis Nonnius, de Re cibaria. Huc Dioscorides, Lib. II. Cap. 54. ὧν τὸ ἀπαλόν τροφιμώτερον τῆ ῥοφήτῃ, καὶ τῆ ἀπαλῆ τὸ σκληρύν, ubi vid. Saracen. in Schol. p. 31. Ceterum Aretæus Lib. I. Acut. Morb. Cap. 10. pag. 91. Pleuriticis revalescentibus suadet τῶν ἀρτιτόκων ὧν δοθῆναι ἐκ πυρὸς ἀπυρῶν, ova recens a matre edita igne

Declinante passione, si aliqua fuerit sputorum difficultas, ob debilitatem virium, vel liquidorum crassitudinem, erit fœnugræci succus admiscendus melli, hoc genere confectus.

Duobus diebus erit fœnugræci semen infundendum; sed frequenti mutatione aqua innovanda, præfusa scilicet anteriore.

Tunc donec color virescat, aqua coquenda, & eliquata admixto melle, ægro supra dicta moderatione bibenda.

Potest etiam ipsum fœnu græci semen tritum cum melle lambere: vel lini semen assatum, melli admixtum: vel vitellum ovi assati, (x) nucleis recentibus

calentia, igne tamen carentia; Eleganti nempe antithesi aut oxymoro; ut in scholis loquuntur, quo frequentius Noſter more Jonum, delectatur, sic infra Lib. II. Acut. Cap. 11. pag. 113. τροφαὶ ἀτροφοὶ dixit, ubi vid. Petit. pag. 265. nempe ut τροφή ἢ τροφή & γλυκὺ ἢ γλυκὺ apud Hippocr. Lib. de Aliment. ita παῖδες ἀπαιδές, γόνος ἀγονος, πόλις ἀολις, βίος ἀβίωτος, λόγος ἀλογος, φίλος ἀφιλος, πλεῖστος ἀπλεστος, ξένος ἀξενος, μέτρον ἀμετρον, νύμφη ἀνυμφος, παρθένος ἀπαρθένος, immo πῦρ ὄπυρον est apud Philonem Jud. de igne cœlesti, & alia talia infinita καὶ ὡσεὶ κωνίς, quorum oxymororum ingentem nubem producit Rittershufius ad Oppian. Lib. I. Cyneget. p. 29. seqq. & Scipio Gentil. Lib. I. parerg. p. 15. ut de Vossio, Passeratio & Erasmo nihil dicam. Igitur non erat, quod Petitus laudatum Aretæi locum de mendo suspectum haberet, indoctissimo Comment. p. 244. ὡὰ enim ἐκ πυρός ἀπυρα, sunt ova nativo matris gallinæ calore prædita, nullo vero culinari aut violento igne percocta, ipse enim mox illud ἐξ πυρός scite explicat per τὴν τῆς μητρὸς θέρμην. Nihil ergo in Aretæo mutandum, nisi quis legere mallet ἐκ πυρός ἀπυρα concinniore nempe figura & antithesi. Sed hæc obiter tantum, & aliud quasi agendo.

(x) Nuces pineas haud dubie intelligit hic per nucleos, quæ κατ' ἐξοχὴν ita olim vocabantur, ut ex Plinio, Theodoro Prisciano, Apicio & aliis constat; quomodo nempe Græci nucleum pineum appellant κέκκαλον eademque figura. Galen. in Exegesi Hippocratica: Κέκκαλον οἱ μὲν πλεῖ-

tibus contritum, atque decocto melli admixtum: vel simul omnia: admixtis etiam amaris amygdalis.

Tunc convenit vario jam cibo lægotantem reficere, pultibus, ovis ἀπαλοῖς, vel cerebro porcino, aut hædino, aut agnino, coctis cum sale modico, vel pede porcino in ptisana decocto, aut molli gallinaceo pullo, vel columbinaceo.

Tunc post tres vel quatuor dies, solutis febribus, adhibendum lavacrum: sed avino temperandum.

Illis quoque partibus, quæ dolore tanguntur, ce-
ratoria ponenda ex oleo dulci, vel cyprino, confecta, admixto sænugræci polline, vel meliloto tuso, atque creto, admixtis etiam adipibus.

Utendum quoque medicamine, quod (γ) diateffaron vocant; cera, resina terebinthina, Iri Illyrica, pice æquis ponderibus.

De-

σοι τὴν πυρῆνα τῆ εὐραλῆ. Hesychius: Κοκκαλος, εὐρομβος, εὐροβιλος, πεύκη, ita enim legendum; non εὐροβιλος πεύκης ut Salmasius quidem malebat: infra enim in Στροβιλος legitur, ἢ ὁ μίτυς, ἢ ὁ κα πὸς αὐτῆς, ita nempe & κοκκαλος quod idem ac εὐροβιλος & pineus nucleus est, & pinus ipsa, sed hæc obiter. Ceterum κοκκαλον Hippocratis, Galeni, Aretæi & aliorum idem esse, ac Latinorum nucleum, seu nucem pineam, præclare & fuse ostendunt Petr. Petitus in Comment. in Aretæ. pag. 245. Fœsius in Oeconomia Hippocratis, pag. 210. Gabr. Humelbergius ad Apicii Lib. I. Cap. 13. p. 49. b. cum recentioribus Commentatoribus, Salmasius, in Exercitat. Plin. p. 160. & alibi, & Jo. Bod. a Stapel ad Theophrast. Lib. III. cap. 10. p. 168. add. Gortæ. in Definit. Med. voce κοκκαλος. Nucleos autem pineos contritos & melle commistos optimum esse eclegma bechicum seu linctum tussicularem & pulmonarium, adeo tralatitium est, ut id probare multis velle, ridiculum omnino sit. Vid. Hippocr. de Victu Acut. §. LIII. & alibi, Plin. Lib. XV. Cap. 10. Mercurial. de Arte Gymn. Lib. I. Cap. 1. p. 3. & Spon. in Aphorif. Nov. Hipp. Sect. V. p. 354. &c. Hinc & Medicus apud Marrial. Epigr. 87. Lib. XI. tussientibus mel-
la dari nucleosque jubet, ubi vid. Comment. in primis Rader.
(γ) Meminere hujus medicaminis Aetius, Paullus Aegineta, Galenus & alii.

Dehinc post diem unum, vel duos, adhibendum lavacrum, & dandum vinum, apponendum malagma, quod diachylon vocant, vel dia Mannæ. (z)

Hæc ratio secundum Soranum, curationis: antiquorum vero Erasistratus & Herophilus de pleuriticis nihil dixerunt.

THEO-

(z) Et hujus malagmatis *Diamanna* mentio apud Veteres; sed rarius omnino, occurrit. Aliam confectionem *Diamanna* dictam describit doctissimus Langius, Lib. III. Epist. Med. p. 736. Sed hæc nihil ad hoc malagma Cælianum.

THEODORUS PRISCIANUS
ARCHIATRUS.

L I B. II.

SIVE LOGICI, (a)

C A P U T IV.

De Pleuriticis.

PLEURITICORUM hæc est certissima Definitio :
(b) Do-

(a) Quæsitum est ab Eruditorum haud paucis, quomobrem Theodorus Noster hunc suum secundum Librum medicinalem inscripserit *Logicum*, qui nempe nihil aliud cogitabant, quam notissimam illam philosophiæ partem, quæ vulgo nuncupatur *λογική* sive *Logica*. Paucis igitur hoc dubium hac data occasione, in transcurso quasi, expediam. Nimirum Morbi ex Hippocratis accurata distinctione, duplices sunt, vel *ἀδύλοι*, vel *εὐδηλοι*, item *εὐοπτοι*, vel *δυσσοπτοι*, vel, ut loquendi more Cæliano exprimam, vel *ὀφθαλμοθεώρητοι*, vel *γογοθεώρητοι*, h. e. nunc *patentes*, nunc *latentes*, sive ut Cato Cap. CXXI. de Re Rust. scite loquitur, aut *visi*, aut *invisi*. Patentes igitur sive conspicui in externa duntaxat corporis superficie hærent; latentes vero in intima ejusdem viscera penetrant partesque solidas fluidasque reconditas infestant; soloque ratiocinio & rationali experientia detegi & detergi sive curari possunt, quod sane difficillimum, & præcipuum Medici artificium. Inde recte Onosander in Strategico. Cap. I. 10. dixit, τὰ ἀόρατα νοσήματα τῶν ὀρπμίων δυσχερέραν ἔχει τὴν θεραπείαν. Sed præstat nunc ipsum Hippocratis locum supra laudatum hunc adscribere e Lib. de Arte, §. XVI. Τὰ μὲν πρὸς τὰ ἐν τῶς τετραμμένα νοσήματα ἐν δυσσοπῶ, τὰ δ' ἐξανθεύοντα ἐς τὴν χροὴν, ἢ οἰδαίνοντα, ἐν εὐδήλω, κ. δ. vid. ibi plura: Hoc est: Morbi, qui ad interna convertuntur, obscuri & invisibiles sunt; qui vero ad corporis superficiem erumpunt, aut tumescunt, manifesti & conspicui sunt. Quum igitur Noster priore Libro morbos mere externos sensibusque ob-

vios

(b) Dolore (bb) insustentabili & perseveranti circa
inte-

vios percensuisset; hoc altero contra morbos intus laterites & solo ratiocinio assequendos, distinguendos & curandos diligenter pertractat; Inde ergo Nominis *Logici* ratio certissima, quam ipse ita tradit sub primordio Libri huius, his quidem verbis: *Nunc secundi operis partes adgre-diar, quibus prodenda discutiendaque rationis delegavimus functionem: qua quoniam oculis comprehendi non potest, quod officium Liber superior occupavit; Idcirco passiones interiora possidentes in hoc volumine aut accidentibus convincentur, aut prodentur indiciis. Sed hæc jam sufficiant.*

(b) Immo certissima hæc est Definitio & longe adhuc melior & accuratior altera illa Sorani superius ad Cælium Aurelianum laudata.

(bb) Ita & Cælium Aurelianum loquutum fuisse, supra vidimus; sed & Cælium Firmianum, sive Lactantium, idem dixisse, ibidem quoque monitum. Sic nempe hic Cap. 49. de Mort. percut. de detestabili mortis genere Maximini scripserat: *Jam favire in eum cœperat virus, cujus vis cum præcordia ejus ureret, insustentabili dolore usque ad rabiem mentis elatus est. Qui locus alium similem fere in memoriam revocat mihi supra Cap. 33. ejusdem Libri, ubi de teterrimo morbo Syllano sive tyrannico, hoc est verminoso Maximiani Galerii sermo est: *Comestur a vermibus, & in putredinem corpus cum intolerandis doloribus solvitur. Præcesserunt nempe verba: Non desinunt tamen infelices medici, vel sine spe vincendi mali, fovere, curare repercussis medullis, malum recidit introrsus, & interna comprehendit. Ubi forsân melius legendum fuerit, Repercussum medellis (sive medelis, quod idem) malum recidit introrsus. Quo modo nempe infra dicto Cap. 49. legitur, *veneni vis referto stomacho repercussa, & apud Cæl. Aurel. repercussibilis usus, & aeris irruentis repercussus. Medellis vero pro medelis ἀρχαίως nostrum scripsisse, patet e Cap. 45. Epitom. Instit. ubi vid. Cl. Bunemann. de Lactantio omnium optime meritum. Sed & sequens mox locus ibidem valde περὶ ἀρχαίως, inferior corporis pars sine ulla pedum forma, in utrium modum inflata discreverat, pace doctissimorum com-***

interiora lateris afficiuntur, febribus æque acutis minime desistentibus, Tussi molestissima, & sputamentis variis effluentibus: super quod latus jacere se tolerabilius asseverant.

Compresso etenim loco dolente, ad saniores partes demigrans pressa materia, in tempore locis languentibus moderatur.

Febrium itaque temporibus fervientes, adjutoria & cibos congruos adhibemus.

Cubiculum procurabo calidum & lucidum. (c)

Melicratum ex (d) Hymettio & despumato melle suggeram omni ægritudinis tempore ministrandum.

Interea si minacia nos augmenta terruerint, retraham-

mentatorum, ita mihi refingendus videtur: *in utrum modum inflata describerat, vei discesserat*; notissima eleganti phrasi: Probe equidem scio, hæc proprie haud esse hujus loci; veniam tamen mihi daturum spero Lectorem, hac occasione sponte oblata sic opportune uso.

(c) Consentit supra idem Cælius Aurel. Cap. 18. acut. pass. Lib. II. *jacere pleuriticis convenit loco lucido atque calido, & mediocriter amplo*. Uterque vero ex Hippocrate.

(d) Id est, Attico, cujus in toto orbe summa laus existimatur, ut ait Plinius Lib. XXI. Cap. 10. *Hymettus* enim, ut notum, mons est Atticæ, qui optimum Mel producebat, *ὁ γὰρ Ἴμμητος μέλι αἰεὶ ποιεῖν* inquit Strabo, Lib. IX. p. 461. & Discorid. Lib. II. Cap. 101. Inde *Hymettia mella* apud Horatium & Martialem, quin & in proverbium abiierunt, unde *Hypataum mel*, quod apud Apulej. Lib. I. Met. p. 104. vulgo legitur, mutandum forte in *Hymettium Mel*, imprimis cum ibi Vett. Codd. mirum variant, observante doctissimo Elmenhorstio, in *Emendat. & Observat.* p. 126. Eadem autem vox majore adhuc veri specie reddenda videtur facetissimo Luciano, in cujus *ἄχαῖς*, five *Votis*, p. 502. Tom. II. opp. Edit. Græv. hæc recensentur Adimanti vota haud prorsus inepta, *Τάειχος ἐξ Ἰβηρίας, οἶνος ἐξ Ἰταλίας, ἔλαιον δὲ ἐξ Ἰβηρίας καὶ τῆτο, μέλι δὲ ἡμέτερον*. Nempe legendum potius crediderim, *Μέλι δὲ Ἰμμητιον*, quomodo supra pag. 315. in Rhetor, præcept. Suavidico oratori

stantes ægrotantis ætatem , (*dd*) temporis qualita-
tem , provinciarum naturam , intra tertium diem phle-
botomo nos subvenire convenit .

Item ventris officium provocandum est , aut bala-
no supponendo , aut clystere simpliciore .

Lateri vero dolenti ex oleo farnucino calido fo-
mentum adhibeo : & ejus farnuci pulvere , vel rutæ
siccæ , loca affatim aspergo dolentia . Post vero fuci-
das aut sulfuratas calefactas lanas appono .

Variis & frequentibus ceteris vaporibus loca miti-
gabo : ut aliquando facellis ex (*e*) Cantabro , ali-
quan-

tribuerat σώμα τ' μηττιον . Miror vero Cl. Grævium hoc per-
quam obvium haud observasse . Sed hoc obiter .

(*dd*) Scilicet ex sapientissimo Hippocratis præcepto , Aph.
2. Sect. I. ἐπιβλέπειν δεῖ καὶ χωρην , καὶ ὄρνη , καὶ ἡλικίην ,
καὶ νῆσους . Conf. Lib. I. de Diæt. & alibi . χώρας γὰρ καὶ κα-
ρῆς , καὶ ἡλικίας , καὶ ὄρου , καὶ τὰ τοιαῦτα ὁ ἰατρός ἐπισκέ-
ψεται , recte inquit Gregorius Nazianzen. Orat. I. pag. 9.
Refert enim , qualis morbus sit , quale corpus , quale cælum ,
quæ ætas , quod tempus anni : ut præclare post Hippocratem,
monet Celsus , Lib. III. C. 4. & alibi sæpius .

(*e*) Idem habet Cælius Aurel. Cap. 19. Lib. II. Acut.
Morb. p. 124. *Utendam Cantabro eodem genere (nempe Sa-
cello incluso ,) fervefalito .* Uterque vero hoc hausit ex Hip-
pocratis fonte , Lib. de Vict. Acut. §. XI. unde simul disci-
tur , quid sit *Cantabrum* , in græco enim est πίτυρα , sive
furfures . *Cantabrum* enim apud hunc nostrum Priscianum ,
Cælium & Apicium aliquoties occurrens , pro furfure tri-
ticea aut hordeaceo accipiendum esse , egregie docet Adr.
Turnebus , Lib. XV. Adversar. Cap. 16. Humelbergius ad
Apicium , Du Cange in Gloss. Med. & Inf. Lat. & in pri-
mis Pignorius de Servis , pag. 521. seqq. cujus locum cum
aliis allegat Almelveenius in Notis ad Cæl. Aurel. p. 616.
Insoliti vero Nominis *Cantabri* originatio , ex quorundam
Doctorum sententia , ab aspera & feroci gente Cantabrica
petita videtur , vel sordido pane furfuraceo se ipsam pa-
scente , vel ab Romanis demum agræ subacta in contume-
liam & vindictam , canum ad instar , furfuribus pasta , quæ
tamen sine Auctore ita perhibentur . Unum his adjicere li-
ceat .

quando ex milio, vel salibus calefactis, aliquando oleo supradicto farnucino vel rutato adjecto in vesicam vaporamus.

Adhi-

ceat. Vegetius, Lib. III. de Arte Veterin. Cap. 57. p. 1140. jumento strophoso, quod ventrem facere nequit, *succum Cantabricum*, in quo fuerint betæ malvaque decocta, per anum injiciendum præcipit; quod ibi celeberrimus Gesnerus in Lexico Rustico, forte de herba Cantabrica intelligendum censet, cujus bis meminit Plinius, sed ut raræ, pretiosæ, nec in hunc fordidum vilemque usum natæ. Igitur, quod pace Nobilissimi nobisque amicissimi Viri dictum esto, & in hoc Vegetiano loco *succus Cantabricus* nihil est aliud, quam succus e furfuribus coctis expressus, quo in clysmatibus & injectionibus parandis & olim frequentissime utebantur Medici, & etiamnum plurimum utuntur recentiores, præsertim in Galliis, ut notum. Ita ipse noster Hippocrates Lib. VII. Epidem. p. 857. Alcmani misere affecto clyisma injici jussit, ἀπὸ πιτύρων, *de furfuribus*, magno cum levamine: & Aetius Amidenus, Lib. III. Cap. 159. p. 61. ita de hujus clysmatis furfuracei virtutibus scribit: *πιτύρων δὲ χυλῶν, πυρετοῖς καταξίσις, καὶ κωλικαῖς ὀδύνας, καὶ ἐλκυσσίν ἐντέρων, ἀρμόδιος, ῥῖπτει γὰρ αἰσὶ δνξέως*. Ubi *πιτύρων χυλῶς* idem est, ac apud Vegetium, *succus cantabricus*, vel *decoctio Cantabri*, aut *Cantabri locura*, apud Cæl. Aurel. p. 381. & 243. quem Aetius aquæ, ac Vegetius, contra *κωλικαῖς ὀδύνας*, sive strophos ac tormina commendat. Idem ille Lib. V. Cap. 69. p. 84. de *κλυσῆρι παστέρω, ὅιον ἀνεψήματι πιτύρον*, loquitur, & Lib. VI. Cap. 10. p. 103. Clysteris Posidonii meminit *διὰ πιτύρων χυλῶν*, ut alia fere innumera jam præteream apud ipsum, ut & Galenum aliosque de hac re crebro obvia. Apfyrtus quoque aliique Hippiatrij commendant sæpius τὰ πίτυρα, καὶ ἐκ πιτύρων κλύσματα. Quomodo vero hic succus Cantabricus coqui & parari debeat, priusquam clyisma ingrediat; docet præter alios Philippus Menzelius, Medicus Ingolstadtensis olim doctissimus, cujus locum laudat Almeloveenius ex Pignorio, in Notis ad Cæl. Aurel. p. 616. qui & ibid. p. 627. de *sacellis* videri debet ex Reinesii Var. Lect. Lib. III. Cap. 4. p. 391. cui add. Herald. ad Martial. p. 105. Sed de his hæcenus: fere enim modum excessimus.

Adhibemus etiam Ventosarum suis temporibus aptissimum adjutorium,

Perseverantibus vero doloribus, etiam cataplasmata, (e) chalaistica cum melle de feminibus superaddo, detrahens speciem fœnigræci; quod, ut expertus sum, febrientibus caput semper dolore & inflammatione sollicitat.

Cibos vero usque ad ægritudinis digestionem, commodis temporibus matutinis, quam maxime forbiles & calidos ministrabo.

Tunc etenim etiam in perseverantibus febribus, tempus sive adjutorium, sive ciborum, veteres Phisici aptissimum asseveravere.

Semper etenim Naturæ certa ratione, (f) vespertinæ horæ crassioris aeris accessu, ægros animos ad tristitias quasdam adducunt, & veluti initia cogunt renasci commotionum.

Addo

(e) Sunt Remedia tensionem partium relaxantia & blande demulcendo & humectando, stricturas mitigantia, nempe χαλαστικά, ὡπὸ τῆ χαλᾶν. vid. Gorraeus in Definit. med. hac voce &c. Emenda obiter Hesychium vehementer corruptum: :χαλᾶ inquit, χαλάσσει, καὶ πόσαι. Legendum enim potius videtur: μαλάσσει, ἢ πείθει: supra enim dixerat: Μαλθάσσειν, μαλάσσειν, πείθειν. Sed penes Lectorem criticum esto iudicium. Multa vero frequensque Chalaesticorum apud nostrum Theodorum mentio. Sed & apud medicos græcos, & ipsum quoque Hippocratem, cuius loca miror Foesio non fuisse observata.

(f) Nempe crescentibus umbris; dieque in noctem vergente, morbos quoque increescere vulnerumque dolores recrudescere, quotidiana experientia constanti tenore docuit docetque Medicos & Chirugos: maxime vero id observatur in omnibus febribus, morbis ophthalmicis, rheumaticis, pulmonariis, & similibus, immo in passionibus verminosis, sive ubi ascarides & Lumbrici in corpore nidulantur. Hinc bene Hippocrates, lib. VI. Epidem. Sect. I. πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς παροξυσμῶς σκέπτεσθαι, καὶ ἐν ἀπασιν τῆ νύκτι ὅσον τὸ ἐς δειλὴν παροξυῖσθαι, (καὶ ὁ ἐνικυτὸς) ἐς δειλὴν καὶ αἰ ἀκκαεῖδης, circa initia exacerbationes con-

sive-

Addo interea, quod facilius ægritudinem refrænabis, si per dies singulos semel tantummodo cibos adhibeas.

Sub hac igitur (g) Visitatione, si nec dum ægritudinis augmenta recesserint, diebus pluribus Melicrato, aut Hyssopo, aut Ruta viridi decocta, ex hoc frequenter eos potabo.

Locis vero impatienter dolentibus etiam scarificationes impono: Ita etenim frequenter ad Peripneumonicorum non permittitur æger vicina pervenire pericula.

Dolentes vero latus sine febris, & ceteris accidentibus supradictis pleuriticorum remotis, quos jam non pleuriticos, sed latus dolentes, proprie appellabo, ex subjectis alia diligentia visitamus.

Piper, vel Cyminum, vel Castoreum, aut Rutam

I sic-

*sidera, & in omni morbo, quale est ad vesperam, & ascari-
rides; si locus quidem integer. Ita & supra Lib. II. Epid.
initio, ὁμοιον τῷ δέλτηι παροξύνεσθαι, & clarius adhuc L. V.
Epid. XIX. 11. ἡράγε ἐν πᾶσιν ἐμπυήμασι καὶ τοῖσι περὶ ἰφ-
θαλμὸν ἐς νύκτα ὁ πόνος, Profecto in omnibus suppurationibus
& morbis oculariis dolores ad noctem exacerbantur, quod infra
Lib. VII. Epidem. XXX., 10. repetitum legitur. Inde in
iisdem Epidemiorum Libris, de ægrotis sæpissime narra-
tur, quod ipsis fuerit νύξ δυσφόρος καὶ ἐπωδυνός, item νύ-
κτα δυσφορῶς vel ὑππίνως εἶχε, vel ἦλγε, Cælius quoque
Aur. Lib. II. Chron. 14. de phtisicis: quum necessaria ac-
cessio vespertino tempore asperetur, ut alia taceam alibi mi-
hi jam notata. Recte vero singularem hanc mutationem
& morborum sub vesperam insurgentia incrementa cras-
sioris aeris vespertini accessui tribuit hic Theodorus Pri-
scianus, quippe cujus graviore illapsu & externi artus &
interna spirationis officina insolito quasi pondere, premun-
tur, unde acriores dolorum morsus subinde oriuntur.*

(g) *Visitatio & Visitare*, peculiari prorsus, nec alibi fa-
cile obvio, sensu sumitur apud Nostrom, pro sedula dili-
gentia in tractandis ægrotis, sive pro ipsa curatione; haud
dubie, quia in assidua ægrotorum visitatione primum cor-
dati

siccam terentes, Melicrato miscentes, potui damus.
(b)

Oxy-

dati probique Medici consistit officium. Sic enim ipse noster præcipit Hippocrates Lib. περὶ ἐυχρημοσύνης, §. X. ἰσθῶ χρεῖα πυκνῶς, ἑπισκέπτεο ἑπιμελέσειον. Ingressu uere frequenter, visita diligentius, & Xenophonin Oeconomicam. meminit ἰατρῆ ἐπισκοπῆντος τῶ καμνοντάς, Medici ægros visitantis. Ita mox in hoc ipso Capite, Latus dolentes alia diligentia visitamus, & supra Cap. I. simplices has ægritudines sic visitare consuevimus, item Cap. III. Una est vitiorum causa, eademque etiam visitandi diligentia esse debet. Cap. quoque XXXII. Hydropici vel Cachectici simili sub diligentia visitantur, sic & Lib. I. Cap. XXIII. Hippocrates hac (correptos igne sacro) sententia visitavit. Sed omitto in genus plura frequentius apud Nostrum sic occurrentia. Ceterum nihil hac de re in Laxicis nostris Latinis.

(b) Nimirum calida hæc spirituosæ & penetrabilia remedia Noster hic bene commendat Latus dolentibus; non vero Pleuriticis, quos prudentissime & acutissime a se invicem hic separavit. Omnes enim pleuriticis sunt latus quidem dolentes; non autem omnes latus dolentes contra sunt pleuriticis. Datur etenim pleuritis serosa & catarrhalis a causa frigida orta, datur etiam ingluviosa & ex nimia ciborum indigestibilium ingurgitatione prognata, de quibus sæpius jam supra nobis dictum. Hæ pleuritides nomine tantum sunt pleuritides; non vero re, quia febre acuta sputisque cruentis proprie carent, nec regulares crises observant; unde nec venæ sectione, nec medendi ratione refrigeratoria opus habent; sed alia potius diligentia methodoque contraria, nempe calefactoria, diaphoretica & carminativa sic dicta visitandæ sunt, ut cum Nostro Theodoro sic loquar. Quam tamen si quis veris pleuriticis & febre acuta correptis adhibere temere vellet, πῦρ ἐπὶ πῦρ, profecto additurus, καὶ κακὴν κακῶι curaturus esset, & ut in proverbio est; ita ut de misellorum ægrotorum ocissime sic jugulandorum, vita & salute haud dubie actum foret. Inde merito reprehendit Asclepiadem Cælius Aurelianus Lib. II. Cap. 22. acut. Morb. quod Rutam atque Hyssopum in pleuritide, scilicet acuta, ægrotis dari iusserit, quia nempe sint

vehe-

vehementius ardentia ob suæ qualitatis acrimoniam, ut Cælius ibi loquitur. Sed præstat nunc hæc dicta nostra verissima egregiis magnorum veterorum Medicorum testimoniis confirmare. Ita Igitur politissimus καὶ ἰωνικώτατος Aretæus, Lib. I. de acut. morb. Curat. Cap. ult. p. 93. Τοῖσι παλαιότεροισι ἰδὲν τις ξυνδρομῆς πλωρίτις ἔπικλήσκειτο, χολῆς ἐκκρίσεως, (ἐὼν) ξὺν πόνῳ πλωρῆ, ἔπι σμικρῶ, ἢ καὶ ἀνὸς πυρετῶν. Τὸδὲ μέντοι τὸ πάθος, ἔνομα μὲν πλωρίτιδος, τὸ δὲ πρῆγμα ἔκ ἴχει, ἀλλὰ καὶ πνεῦλα κατὰ ξυριστὴν ἐν πλωρῶ, δίψαν ἐνδιδῶν, καὶ ὀδύνην πονηρὴν, μαλθακὴν τε θερμὴν. Καὶ τότε ἐκάλεσαν ἄνδρες αἰδέειες πλωρίτιν. Hoc est: Apud veterustiores medicos species quedam concursus pleuritis, seu lateralis morbus vocabatur, quum bilis esset excretio, cum dolore lateris, & exigua febre, vel etiam sine febre. Huiusmodi sane affectus nomen quidem pleuritidis, rem vero non obtinet: Quin etiam spiritus nonnumquam in latere conclusus sitim, dolorem pravam, mollemque caliditatem excitat: id quoque vitium ignari homines pleuritim nuncuparunt. Sed luculentius atque longe accuratius adhuc hac de re Aetius Amidenus, Lib. VIII. Cap. 77. seu ult. p. 176. πρὸς τῆς νομιζομένης πλωρίτιδος, μὴ ἔσσης, ἐξ ἀπεψειῶν πλειόνον καὶ παχυχύμων ἐδεμάτων καὶ φλεγματοῦδων, βολβῶν μάλιστα καὶ μυκητῶν καὶ τῶν περαπλησιῶν, ὁμοῖ χυμοὶ καὶ γλιχροὶ, κολλώδεις γενηθῆντες ἐν τῷ σωματι, ἔσιν ὅτε αἰφύδιον συρρέσιν εἰς τὰ κενὰ τῆ θάρακος, ἢ ἢ εἰς ἀπὸν πνεῦμονα, ἢ τῷ πλήθει συνδι ατέινοντες τὸν ὑπέζωκῶτα πλωρῶν ἐνδεθεν ὑμῖνα, ὀδύνας ἔπιφερσιν, ὡς φαντασίαν φλεγμονῆς ἐμποιεῖν τοῖς ἀπειροῖς, ἀλλὰ ἢ τὰς ὀδῆς τῆ μούματος ἀπολαμβάνοντες, δυσπνοίας περβαλλέσης αἰτίοι γίνονται, καὶ τινες τῶν ἰατρῶν πλανώμενοι, τεμόντες τῆς ἐν ἀγκῶνι φλέβα, καὶ πλείστον αἷμα κῆκῶσαντες, Θανάτη αἰτίοι γεγῶνασι τῷ κάμνοντι. Id est ex nostra quidem versione extemporali: De pleuritide opinabili, non vero re ipsa præsentem. Ex plurimis ad concoquendum difficilibus & crassi succi edulcis, ut & pituitosis, bulbis maximo, & fungis similibusque, caudis, & viscidis atque glutinosi succi in corpore nati quandoque derepente in pectoris cava conflunt, aut etiam in ipsum pulmonem impetum faciunt, suoque pondere & copia succingentem intus costas membranam simul extendentes, dolores inferunt, ita ut quandam veluti vera inflammationis imaginem imperitis representare videantur: Sed & iidem ipsi spiritus vias interceptantes, enormis & intolerabilis respirandi difficultatis causa existunt, unde medicorum quidam in errorem adducti, hincque venam in

Oxyporia (i) quoque adhibenda erunt . Item

aco-

cubito secantes, plurimumque sanguinis evacuantes, egroti mortem sua culpa acceleraverunt. Sed ibi plura de hac mentita & imaginaria pleuritide, quam nos ingluviosam vel convivalem, sive rectius stomachicam, appellamus, quæ jam describere non vacat; mox & methodum eam feliciter curandi accurate & copiose subjungit, quæ ex clysmatibus, & meris remediis calidis, spirituosis, oxyporiis & flatus discutientibus consistit, eademque prorsus sunt remedia, ac ea, quæ hic laudavit noster Theodorus Priscianus, nempe Eclegma ἐκ κνίδης σπείσματος, ὕσσωπος, ἴριος, εροβίλων, ἀμυγδαλῶν πικρῶν καὶ πεπερέως; item ad potum Melicratum, in quo decocta sint ὕσσωπον, γλίσχων, ἴριος, ἰσχάδες πλείσται, & similia. Sed satis jam de his, immo plus fatis. Haud tamen hac commoda occasione præterire debebant, quia & non satis vulgo cognita, & superius in nostra Commentatione, nonnisi in transitu, & levi veluti brachio, atrectata fuerunt, quum tamen maximi omnino sine momenti, dum neglecta nec caute distincta modicum intruculentissimum errorem, ægrotum vero in ineluctabile vitæ discrimen adducere valent; ubi enim semel relto deeratum est, in præceps pervenitur, ut Vellejus loquitur.

(i) Οξυπόρα vel ὄξυπόρα, (utrumque enim in Libris Veterum occurrit), sunt liquimina ex melle, aceto; variisque generosis aromatis feminibusque calidis acribusque parata, nomen suum inde sortita, nempe ἀπὸ ὄξεως πορείας, a vi valida atque penetrabili, quam corporibus illata illico exercent, dum omnes venas cryptasque citato cursu permeant; unde ipsis τὰ βραδυπόρα tardigrada opponuntur ab Aetio; non autem ἀπὸ τῆς ἕξως, sive ab aceto, ut putabat Salmasius cum aliis nonnullis, unde & per acetaria reddebat perperam, in Exercit. Plin. pag. 906. 927. & 932. Duplicis autem generis olim erant hæc oxyporia, vel culinaria scilicet aut convivalia, vel, medicinalia & salutaria, unde τὰ ὄξυπόρα συμαχικά, σπληνικά, κεφαλικά, καρδιικά, δισπντικά, σπερματοποιητικά, γαλακτοφόρα, ἀντιδοτα, & similia plura, in veterum græcorum Medicorum scriptis frequentissime occurrunt. Vid. præter alios, Aetium.

Lib. III.

(k) acopo calido commixto opobalsamo, aut gleucino, aut laurino, latus ipsum est perungendum & sticandum.

Quibus adhibitis, si nec dum dolor quieverit, super illam decoctionem, quam superius ordinavimus, (l) phlogni Radicem aut capparum, admiscebo.

I 3

Dabo

Lib. III. Cap. 90. & 91. & Lib. V. Cap. 68. & Lib. VI. Cap. 19. Plin. Lib. XX. c. 23. & XXIV., 8. immo ipsum Nostrum Priscianum infra Cap. XXIX. pag. 116. ubi oxyporii medicamentosi compositio enarratur. De oxyporiiis autem luxuriosis & convivalibus tractant ex instituto Columella, Lib. XII. de Re Rust. Cap. 57. & Apicius, Lib. I. Cap. 32. ubi vid. Humelberg. in Notis, p. 64. & Lib. III. Cap. 18. aliique, confer huc Gorræi Definit. med. p. 340. imprimis vero Nonius de Re Cibaria, & Vvihelm. Stuckius, in Antiquitatibus convivalibus, ut alios plures taceam.

(k) Ἀνοπια sunt remedia contra corporum lassitudinem & debilitatem reperta, quasi dicas, ἀντιανοπια, lassitudini, & labori opposita; de quibus pleni veterum medicorum Libri. Vid. laudatus modo Gorræus, p. 17. Foes. in Oecon. Hippocratica, pag. 12. aliique plures.

(l) Vix mihi dubium superest, Phlogni radicem hic apud nostrum Theodorum idem esse, ac phlomi radicem, apud Cælium Aurel. Lib. II. Acut. pass. Cap. 22. quam magna cum circumspectione Asclepiades propinasse dicitur pleuriticis, necere inquiens; radicem herba, quam Græci Phlomon vocant, ut notat Cælius, & mox, Phlomi herba radicem, tanquam natura noxiam repræbens, non recte semel adhiberi ait, ubi dolor coegerio; Scribebatur & flommos; item flommus, ut ex Garioponto aliisque patet, ex acuta quidem Emenatione Reinesiana, Lib. III. Var. Lect. Cap. 12. pag. 549. φλόμος enim item φλωμος, ut Suidas & Aetius scribunt, & πλόμος, item φλογμός, ab una radice grammatica aut etymologica descendunt, nempe a φλέγω, quia scilicet hæc herba lanuginosa, ἀντι ἐλλυχνίε pro ellychnio, seu filo candelæ, veteres usos fuisse constat. Vid. Hesych. in φλόμος & maxime in θρυαλλίς, Suidas, in φλωμος, Dioscorides & Aetius locis mox allegandis; item Harpocraton & alii, qua de re plura legenda in vasto Commentario Jo. Bod.

Sta-

Dabo interea etiam antidota apta frequenter pleuriticis, superaddens famsuci pulverem, iisdem semper adjuvantiis commodissima: Nam & emplastra vel malag-

Stapelii ad Theoprasti Hist. Plant. Lib. VII. Cap. 10. pag. 851. seqq. ubi de phlomis ex instituto tractatur. Inde enim, eodem notante, Verbascum & Lychnis Marcello Empir. vocata *Lucernaria*, nostratibus autem, *Candelaria*. Sed quamnam potissimum radicem hic per pholmon intellexerint Theodorus & Cælius, difficile immo pene αδύνατον est. *Phlomos* enim hodie apud herbarios est Verbascum, sive Thapsius barbatus, cuius Radix nec medicinalis est, nec ita acris & aromatica aut viribus prævalida, ut eam hinc summa cum cautione fumendam tradiderit Aselepiades, aut pares cum Cappari virtutes habere posse scripserit Priscianus Noster, quod Botanicis notius est, quam ut hic a nobis doceatur. Igitur φλόμον veterum longe aliud fuisse latiusque patuisse, quam hodiernum φλόμον, veritati simillimum videtur; neque id mirum, septem enim phlomi species esse narrat Harpocracion περὶ φυσικῶν δυνάμεων, apud Salmasium, in Exercitat. de Homonymis Hyles latricæ, Cap. LII. pag. 61. ubi plura de hac re. Scilicet Phlomon: Thapsium, Verbascum, Verbasculum Thryallida & Lychniden item Iridem & gladiosum, confundisse Veteres constat, inde Homonymia fecunda errorum in re herbaria generatrix, ut idem Salmasius, Bauhinus, Boerhaavius, Boerhus a Stapel & alii sæpissime indignantes fatentur. Vid. postremum ad Theoprasti Hist. Plant. Lib. VI. p. 515. seqq. ut illustria rei herbariæ sidera, Rajum, Morisonum, Tournefortium & Rivinum jam taceam. Inter hos vero septem phlomi species una fuit, quæ φιλάνθρωπος vocabatur, alias ignota, quam non dubito, hanc ipsam herbam fuisse ab Aureliano & Theodoro nominatam. Eam ita paucis describit Aetius Amid. Lib. I. p. 23. b. Φλώμος, ἢ Φιλάνθρωπος ἔχει διαφορὰς τρεῖς, τῶν μὲν ἓν δύο ἢ ῥίζα, σφυγνὴ ἔστι, ὕδεν ἢ τοῖς ὀσφύεσσι πᾶθεισιν ἀρηγεί, διακλύζονται δὲ αὐτὴν τινὲς ἀφεψῶτες πρὸς ἐδόντων ἀλγύματα, τὰ δὲ φύλλα πασῶν διαφορητικῆς καὶ ὀπτικῆς ἐστὶ δυνάμεως. Hoc est ex nostra quidem versione subitanea: *Phlomos* aut *Philanthropos* tres habet differentias; Radix duorum acris & austera est, unde & in morbis rheumaticis & distillationibus, juvat: quidam etiam

lagmata his sæpissime profuerunt , ex rutæ foliis viridibus contritis , & axungia , & cetera quam plurima , quæ sibi quisque in tempore Causæ probata & utilia esse cognoverit .

etiam cum coquentes dentes dolentes illa ad medelam , colluunt . Omnium autem harum plantarum folia diaphoreticam , purificantem & detergentem vim habent . Paulo plenius adhuc Dioscorides , Lib. IV. Cap. 104. Τῶν μὲν πρώτων δυο ρίζα συπτικὴ , ὅθεν διαρροῖζομένοις ὅσον ἀσράγαλας , σὺν ὄνω ὠφελίμος ἐν ποτῶι δίδοται . Τὸ δὲ ἀφίψημα αὐτῆς ῥήγμασι καὶ σπᾶσμασι καὶ θλάσμασι καὶ ἀπὸ παλαιῶν ἀρήγει , ὀδονταλγίας τε πρᾶναι διαλυζόμενον . Dum generum primo loco recensitorum Radix adstringit : proindeque alvi profluvio laborantibus ludicri vali magnitudine utiliter ex vino propinatur . Decolatum rupris , convulsis contusis , & antiqua tussi auxiliatur : ac dentium quoque dolores collutione mitigat . Describitur ergo hic phlomos , ut annodynum , bechicum & pectorale ; nondum tamen adhuc liquet , qualisnam herba proprie fuerit , & quomodo hodie vocetur ; forte , si conjecturæ levissimæ sit locus , fuerit Lychnis , ad phlomidēs quoque relata , olim , ut supra monui , (de quibus vid. τὸν πάντα Boerrhaavium in Indice Plantarum Leidens. majore , Part. I. pag. 159. seqq.) quam *flammeam* vocat multaque præclara de radicis ejus efficacia recenset Plinius , Lib. XXI. Cap. 26. ubi vid. Harduin. & Boerhaave in Hist. Plant. Tom. I. p. 294. unde & monstruosa illa in Additamentis Dioscoridis , pag. 469. emendari posse videntur , οἱ δὲ φλόιον , Ῥωμαῖοι Βερβάσκηλα , οἱ δὲ φηλιδαλὴ , in hunc nempe modum : οἱ δὲ φλώμον , seu φλαμον , Ῥωμαῖοι Βερβάσκηλα , οἱ δὲ φλαμμέλα five φλαμμέολα , nempe *flamula* five *flammeola* . *Flammeola* enim vel *flamula* φλογμοῖ , φλομίδες & φλόμοι vocabantur olim Lychnides & Irides , vel a colore florum flammeo & luleo aut rubro , vel a radicum virtute acri & caustica , vel ab usu Ellychniorum . vid. Salmas. de Homonym. Hil. Jatr. Cap. 29. p. 29. & Jo. Bod. a Stap. ad Theophr. p. 515. & Boerhaave , loc. modo laudato , p. 293. φερβάσκηλα , quoque in loco Neophyti Salmasio laudati , pro corruptissimo φελεσκηλῶν , esse scribendum , vix dubitare licet , & mirum profecto est , acutissimum illum Criticum illud videre haud potuisse , ut ingenue quidem fatetur . Verum hic terminus esto ,

F I N I S .

I 4

IN

INDEX I.

Auctorum Laudatorum, Notatorum
& Emendatorum.

A

- A** Egineta, Paull. laudat. 34
 Ælianus, Claud. 80
 Aetius Amidenus. laud. 11. 12. 37. 84. 110. 112. 126.
 131. 132. 133. 134.
 Alberti, Jo: laud. 101
 Alexander, Trallianus, laud. 28. 32. 34. 36. 37. 82. 96.
 104. 110. 115. 117
 Almelveenius, Theod. Janf. laud. 89. 95. 112. 115.
 116. 117. 119. 126. 116. 117. 128.
 Alpinus, Prosper. laud. 37
 Amatus, Lusitanus, not. *ibid.*
 Amman, Jo. Conr. 90. 97. 110
 Apicius 121. 126. 133
 Apollonius Myf. 91
 Apsyrtus. 126
 Apulejus, emendat. 125
 Aretæus, laud. 3. 8. 11. 32. 34. 35. 36. 37. 38. 89. 91.
 94. 104. 107. 110. 116. 119. 120. 130. 131. 114. not.
 Argenterius, Jo. not. 18
 Aristophanes. 102
 Aristoteles. laud. 81. 89. 99. 107. 112
 Asclepiades. 92. 103
 Athenæus. 86. 87. 119
 Avicenna, laud. 37. not. 18
 Augustinus, 113

B.

- B** Aglivus, Georg. laud. 9. 11. 18. 23. 24. 34. 35
 3. 37. not. 15. 16. 69.
 Ballonius, Guil. laud. 11. 37. 104
 Barbette, Paul. laud. 11. 33. 36
 Baronius, Vincent. laud. 6. 8. 11. 18. 22. 37
 Barth., Gaspar. laud. 115
 Bartholinus, Thom. laud. 37. 38
 Bar.

Index I. Auctor. Laudat. Nota. & Emendat. 137

Bartolettus, Fabrit.	laud. 18. 36. not. 2
Bauhinus, Casp.	laud. 135
Bergetus, Jo. Gothofr.	laud. 9
Boerhaave, Herman.	laud. 7. 9. 11. 15. 18. 22. 23. 27. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 56. 103. 104. 105. 110. 135. 136. accuratissime & fidelissime scripsit de pleuritide.
Bohnius, Jo.	laud. 9
Bonetus, Theophil.	laud. 5. 6. 7. 37. 38
Boyle, Robert.	laud. 105
Briffotus, Petr.	laud. 18. 25. 114
Bruno, Jac. Pancrat.	not. 113
Budæus, Guil.	laud. 86
Bunemann, Jo. Ludolph.	laud. 107. 125
Burmannus, Petr.	laud. 98. 118

C

C Ælius Aurelian.	laud. 4. 7. 8. 11. 13. 14. 15. 16. 18. 31. 32. 34. 36. 37. 110. 111. 115. 119. 124. 125. 130. explicatus, 88. 122. emendat. 89. 96. 99. 105. 115. 116. 114.
Climachus.	86
Calvinus, Jo.	laud. 96. 97
Casaubonus, H.	laud. 119
Du Cange s. Dufresne, Carol.	laud. 127
Cato.	118. 123
Catullus.	94
Celsus, Corn.	laud. 11. 34. 35. 36. 37. 61. 65. 91. 93. 94. 103. 115. 118. 119. 126. defens. 86. explicat. 81. ten- tat. 84. not. 13. 82.
Cicero.	81. 82. 119
Cigalinus, Francisc.	laud. 32
Clericus, Dan.	laud. 91. 102. 113
Columella.	101. 102. 133
Conringius, Herman.	laud. 91. 102
Curtius, Matth.	laud. 18

D

D Alechampus, Jac.	91
Deckers, Fred.	laud. 33.
Democritus.	99
	De-

Demosthenes .	115
Deusingius, Anton.	laud. 18
Dietericus, Jo. Conr.	laud. 26. 86. 99. 115.
Diocles .	101
Diogenes Laert.	89
Dioscorides .	84. 119. 125. 133. 134.
Pseudo-Dioscorides . emend.	83. 84. 136
Dolæus, Jo.	18. 36
Duckerus, Carol. Andr.	laud. 37
Dunus, Thaddæus,	laud. 32
Dougæus, Jo.	laud. 100
Duretus, Ludov.	laud. 11. 104

E

E Lmenhorstius, Geverhart.	laud. 125
Elfnerus, Jac.	laud. 86. 101
Erasistratus.	103
Erasmus Des.	120
Ettmullerus, Mich.	laud. 11. 36
Evenor.	laud. 7. 102
Euriphon.	ibid.

F

F Aber, Jo.	laud. 6. 7
Faber, Petr.	laud. 86
Fabricius, Jo. Alb.	laud. 89. 91. 102
Fabricius, ab Aquapendent.	laud. 97
Fabricius, Hildan.	laud. ibid.
Falconerius, Octav.	laud. 87
Fœsius, Anut. laud. 82. 86. 92. 93. 101. 107. 115. 118.	
121. 127. 133	
Forestus, Petr.	laud. 38.
Freind, Jo.	laud. 9. 38. not. 7. 100
Freinshemius, Jo.	92
Fullerus,	laud. 84

G

G Alenus . laud. 11. 21. 31. 61. 81. 82. 85. 86. 91. 96.	
97. 107. 109. 112. 116. 118. 120. not. 13. 14. 27	
Gariopontus .	134
	Gel-

Gellius, Aul.	112
Gentilis, Scipio.	laud. 120
Gesnerus, Jo. Matth. laud. 99. 102. amice admonitus.	125
Gœlike, Andr. Ottomar.	91. 101
Gorræus, Jo. laud. 82. 86. 92. 112. 113. 115. 121. 128. 133	
Grævius, Jo. Georg.	126
Gregorius Nazianzen.	ibid.
Gronovius, Jo. Frid.	laud. 119
Grotius, Hugo.	laud. 100. 101.
Gruterus, Jan.	laud. 33
Guldenklee, Timæus.	36. 37. 38

H

V An Hadden, Jac.	not. 9
Hahn, Jo. Gottfr.	laud. 37. 38
Haly, Abbas,	laud. 37
Harduinus, Jo.	laud. 85. 118. 136
Harpocraton.	135
Hartmannus, Jo.	not. 29. 89
Hecquetus, Dom.	laud. 109
Heinsius, Dan.	laud. 101
Heisterus, Laur.	laud. 105. 106
Helmontius, Jo. Bapt.	not. 9. 12. 30
Heraldus, Desid.	laud. 86. 101. 118
Herophilus,	laud. 7. 102
Hesychius, 81. 83. 101. 118. 119. emendat. 96. 97. 100. 106. 115. 116. 127. 129.	
Heurnius, Jo.	laud. 7. 21. 109
Hippocrates, omnium optime & exactissime scripsit de pleuritide. laud. 7. 9. 11. 21. 23. 27. 31. 34. 35. 36. 37. 85. 86. 92. 93. 96. 97. 98. 99. 100. 103. 104. 105. 107. 109. 110. 111. 112. 115. 118. 121. 126. 127. 128. 129. 130. tentat. 118.	
Hoffmannus, Frid. laud. 6. 7. 9. 12. 18. 22. 28. 29. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 110.	
Hollerius, Jac.	laud. 11. 109
Homerus.	76. 77
Horatius, Flaccus.	82. 125
Humelbergius, Gabr.	laud. 121. 127. 134
	Jon-

I

J onstonus, Jo.	laud. 36
Isidorus, Hispal.	94. 95
Julianus, Imperator.	87
Justinus.	91. 92
Juvenalis.	94

L

L actantius, Cæl. Firm. 106. bis tentatus.	124
Lampridius.	74
Lancifius, Jo. Maria.	not. 15
Langius, Jo.	laud. 122
Langius, Christ. Jo.	laud. 11
Leeuvenhœck, Ant.	laud. 105. 106.
Lipsius, Just.	laud. 86. 87
Livius, Tit.	101
Lommius, Jod.	laud. 8. 37. 38. 82. 100
Lucanus,	13. 97
Lucianus, emendat.	125
Lydius, Jac.	laud. 86

M

M acrobrius.	99
Malpighius, Marcell.	laud. 105
Manilius.	ibid.
Marcellus Empiricus.	119. 134.
Martialis.	125
Maximianus.	94
Mead, Richard.	laud. 37. 38
Melanchthon, Philipp.	laud. 26
Menzelius, Philipp.	laud. 126
Mercurialis, Hieron.	laud. 33. 81. 84. 87. 107
Michaelis, Jo.	laud. 36
Minadous, Jo. Thom.	laud. 31
Moræus (Moreau,) Renat. omnium optime de pleuriti- de & venæ sectione scripsit.	laud. 18. 25. 36. 115.
Morison, Rob.	laud. 135
Muretus, Marc. Ant.	laud. 118
Mynsichtus Andr.	laud. 33
Nean-	

N

N eander, Jo.	laud. 91. 102. 113
Neophytus, emend.	136
Nevvtonus, If.	laud. 106
Nonius Marcellus.	97. 118
Nonnius, Ludov.	119. 133

O

O nosander,	123
Oppianus.	120
Ovidius, Naso.	11. 92. 97. 105

P

P alladius.	119
Panarolus, Domin.	laud. 4
Passeratius.	120
Paulus, Jctus.	96
Pechlinus, Nicol.	laud. 37. 38.
Petitus, Petr.	laud. 114. 120. 121
Petronius, Arb.	82. 98.
Phædrus.	82
Phavorinus.	107
Philo Judæus.	120
Philotimus.	laud. 7. 102
Pignorius, Laur.	laud. 126. 127
Platerus, Felix.	laud. 6. 7
Plato.	81
Plinius, maj. 82. 84. 85. 86. 91. 97. 99. 117. 118. 119.	
121. 125. 133. 136.	
Plinius min.	82. 84. 90. 119
Plutarchus.	107
Pollux.	92
Praxagoras.	laud. 7. 13. 32. 101
Pricæus, Jo.	laud. 9
Priscianus, Theodor. laud. 8. 31 32. 89. 103. 104. 107.	
110. 112. 115. 116. 119. 120. 133. 134. explicat. 123.	
usque ad pag. 136.	

Q

Quintilianus; Fab.

90. 101

R

Raju; Jo.

laud. 135

Rhases.

laud. 36. 37. not. 3

Reinesius; Thom.

laud. 81. 116. 127. 134

Rittershusius; Conr.

laud. 120

Riverius; Lazar.

laud. 7

Rivinus; Aug. Quir.

135

Rolfincius; Guern.

laud. 36

Rulandus; Mart.

not. 29. 89

Rutilius; Numantin.

91

Ruyfchius; Frid.

laud. 106

S

Salmaſtus, Claud. laud. 99. 118. 121. 135. 136. not.
118. 133.

Salluſtius.

119

Saracenus; Joan. Ant.

laud. 119

Scaliger; Jul. Cæſ.

18

Schenckius; Jo.

38

Schulze; Jo. Henr.

laud. 86. 101

Scribonius Largus.

116. 119

Seneca; M. Annæus.

83. 97. 119

Sennertus; Dan.

laud. 7. 11. 18. 36

Septalius; Lud.

laud. 18.

Serenus; Samon.

9

Servius; Petr.

laud. 6. 7

Severinus; Marc. Aur.

laud. 97. 98

Solinus.

99

Soranus.

laud. 92. 93

Sphanhemius; Ezech.

laud. 86. 87. 99

Stahl; Georg. Ernest.

laud. 38

Stapel; Jo. Bod. laud. 83. 84. 117. 118. 121. 134. 135.

136

Stephanus; Henr.

laud. 82. 92

Stolle; Gottl.

laud. 82. 91

Strabo.

laud. 91. 125

Stuckius; VVilh.

laud. 133

Sui-

Suidas.	81. 86. 111. 107. 115. 134
Suetonius.	81
Syvalbius, Bernard.	not. 9
Sydenham, Thom. laud.	9. 11. 15. 18. 22. 27. 32. 33. 34. 35. 36. 38. 103. 110. not. 17. 65
Sylvius, Francisc. de le Boe.	not. 9. 28

T

Tacitus, Corn.	82. 85. 90. 119
Theophrastus, Eref.	84. 86. 116. 111. 134
Theffalus, Trallian.	not. 112. 113
Timæus, vid. Guldenklee.	
Trallianus, vid. Alexander.	
Tulpius, Nicol	laud. 11. 22. 36. 38
Turnebus, Adr.	laud. 126
Tournefort. Jos. Pitton.	laud. 135

V

Valleriola, Franc.	laud. 4. 38
Vallesius, Franc.	laud. 61
Vegetius, explicat.	127
Verzascha, Bernard.	laud. 65
Vesalius, Andr.	laud. 19
Virgilius.	11. 107
Vitruvius.	79. 80
Voglerus, Gottfr.	laud. 7
Vossius, Jo. Gerhard.	laud. 120
Vossius, Isaac.	laud. 99. 118. 119

VV

W Eckerus, Jo. Jac.	laud. 36
VVelschius, Georg. Hieron.	laud. 7. 22
VViel van der, Stalpart.	laud. 37. 38
VVillifius, Thom.	laud. 11. 18. 110. not. 30
VVolfius, Jo. Chr.	laud. 86. 100. 101

X

X Enophon.	129
------------	-----

Z

Z Acutus Lusitacus:	not. 38
Zecchius, Jo.	laud. 6. 7.

INDEX II.

RERUM PRÆCIPUARUM.

A

- A**bscessus pleuriticorum salutare. 6
- Acetum*, utilissimum in pleuritide. 11
- Acidum* ructantes a pleuritide haud facile corripuntur. 3. 8. non est causa pleuritidis. 8. seqq.
- Acopa*, quæ remedia? 143
- Adjutoria & Amyntica* apud Vet. Medicos quid? 99
- Aer*, gelidus, pleuritidis causa. 1. 8. 56. 60. purus & novus pleuriticis concedendus. 35
- Alba crusta*, seu tunica in pleuriticorum sanguine plerumque conspicua. 4. 14. 58. 65. &c. non tamen semper adesse debet. 14. 65. 75. 90
- Alexipharmaca*, in pleuritide plane vitanda. 28. 51. 52. 58. 59. 65.
- Anaxioni*, pleuritico, die octavo, venam secuit Hippocrates cum optabili eventu, quod Auctor feliciter imitatus est. 61
- Antacida*, remedia in pleuritide sine effectu. 9
- Antipleuritica* remedia pauca & simplicia recensentur. 11
- Aphorismi* pathologico-semiotici de pleuritide. 1. seqq.
- Apostema* latius apud Veteres sumptum quam hodie. 94. 95. 108
- Apyra ova* apud Aretæum, quæ? 119
- Aqua*, utilis in pleuritide. 11
- Attestari*, de morbis, apud Cæl. Aurelian. quid? 95
- Athleticus* Victus, qualis, fuse describitur. 86
- Atticum Mel*, optimum, vid. Hymettium Mel.
- Auctores* Historiæ morborum optimi, qui?
- Autumnus* pleuritidis ferax. 8. 94

B

- B**echica, quando convenient? 28. 60. qualia? 28. 29.
Bezoardica, in pleuritide vitanda. 27
Bleti, βλητοι, vocantur pleuritide subito mortui, ob
 latera livida. 108
Botanicæ Veteres promiscua synonymia & homony-
 mia diversis plantis temere imposita, omnem rem
 herbariam misere turbarunt. 147
Brachium affecti lateris pleuritici prima venæ sectio-
 ne semper pertundendum. 19. 22. 113.

C

- C**antabrum, furfur, unde & quare? 126
Camphora, quandoque prodest in pleuritide. 53
Cardui Mariæ semina parum præstantia in pleuriti-
 de. 30
Chalastica remedia, quæ? 126
Chamædrys, herba decocta, prodest in pleuritide. 84
Cervi priapus nihil juvat in pleuritide. 12
Cinis calidus vino respersus utile cataplasma in pleu-
 ritide. 33
Claviculæ dolentes in pleuriticis salutare signum. 24.
 43. 44. 51. 56. 59. 61
Clysmata, utilia. 4. 5. describuntur. 27. 32. 39. 54.
 59. 61. 62. 70
Coccalus h. e. nux pinea, cum melle egregium be-
 chichum. 121
Conclave pleuriticorum, quale esse debeat? 36. 125.
Corium, quibus in morbis stragula ex eo conducant.
 104. 105
Critici dies in pleuritide qui? 3. 4
Croci usus vitandus in pleuritide. 28. 30
Cruor hirci nullius usus in pleuritide contra Helmont.
 30
Cucurbitulæ siccæ in pleuritide utiles. 33. 83. 115. le-
 ves earum raptus qui? 115
Culcitæ, stragula, stramina & lesti multum confe-
 runt

K

runt ad morbos, sanitatem, & mortem, inde ratione diversorum morborum, etiam ex diversa materie parari debent, quod perspicue ostensum. 103. 104. seqq. item 112. 113

D

- D**elirium, frequens in pleuritide. 41. 49. 52. 53. 55. 58. 62. *exemplum singulare delirantis pleuristici.* 53
- Dextrum latus* frequentius in pleuritide patitur, ac *sinistrum.* 3. 99
- Dextrae* corporis partes *sinistris* olim validiores creditæ, unde multa præjudicia, fabulæ & nugamenta. 99
- Diachylon*, malagma. 122
- Diamanna*, malagma. *ibid.*
- Diaphoretica* remedia in pleuritide vitanda. 27
- Diaphragma* etiam patitur in pleuritide. 6
- Diarrhæa*, in pleuritide, quando periculosa, quando minus. 4. 44. 60. 66. 93. 94. sistitur per vesicatoria. 34
- Diæta* pleuriticorum describitur. 34. 84
- Diatesaron*, medicamen. 121
- Diatritos* & *Diatritarii*, quid? 113
- Dies* venæ sectioni in pleuritide opportuni a 1. 4. 5. 8. 14
- Dies critici* in pleuritide. 4
- Dolor* scapularum, dorsi & clavicularum in pleuriticis salutaris. 4. 23. 43. 50. 55. 58. 61. 67. 69. 72. 84
- Dolor* subito præter rationem sublatus, malum signum. 5. 6
- Dolor* capitis, narium hæmorrhagia solutus. 72
- Duplex* est pleuritis. 2
- Dispnoæa*, diu laborant pleuristici. 4. 5

E

- E** Clegma antipleuriticum. 34. 48. ex melle & nucleis pineis, egregium plane. 121
 Elixia pectoralia vitanda. 28
 Empyema, immedicabilis fere affectus. 36. ejus symptomata. 109
 Enemata blanda in pleuritide proficua. 4. 5. describuntur. 27. 32. 54. 58. 59. 62
 Epilepsia, qualia desideret stragula? 105
 Epithemata, & fomenta externa, in pleuritide summi usus, recensentur. 32
 Equinus finus & sordidum & inefficax simul est remedium in pleuritide. 28. 29
 Exercita inventio, apud Cœl. Aurel. quid? 98

F

- F** Emine rarius pleuriticæ, quam viri. 2. 93
 Fœmina bibosa, vino se reficit in pleuritide. 47
 Fimus equinus, in pleuritide nullius pœne usus. 28. 29
 Fœnugræcum, capiti inimicum. 112
 Fomenta, in pleuritide necessaria & utilia. 33. 83
 Fricatio, manuum tenax, quæ? 111
 Frigus liquida inspissat & coagulat. 9
 Frigidis in Venerem qualia convenient stragula? 105
 Fulminati vocabantur pleuritici, quare? 107
 Furfur, cantabrum dicitur, quare? 126. ex ejus succo clysmata blanda parantur. 127

G

- G** Alerii Maximiani & Maximini tyrannorum detestabiles morbi & mortes. 124
 Gladiatoria sagina, & victus Athleticus, quid proprie sit, copiose docetur. 85. 86
 Gossypina stragula, quibus in morbis convenient? 104
 Gulosa pleuritis, qualis & quomodo tractari debeat? 83. 89. & maxime. 130

Gymnastica Medicina, claram quoque *Lectiōnem* ad
sua sanitatis remedia scite referebat. 84

H

- H**æmorrhagia narium, quando salutaris, aut mi-
nus. 4. 5. 52. 69. 72
- Hæmorroides* salutare in pleuritide. 5. 51
- Hapala ova*, quæ? 119
- Hapsus lanæ* apud Cels. quid? 83
- Hiems*, pleuritidas generat. 9. 94.
- hujus anni 1740. gelidissima pleuritidas attulit.
75
- Hirci sanguis* nihil valet in pleuritide. 12. 29. 30
- Homonymia* plantarum, errorum mater. 135
- Hordeum*, utilissimum in pleuritide. 11. ex eo para-
tur ptisana, quæ maximi usus. 31. etiam clysmata,
summo cum levamine. vid. clysmata.
- Hymettium* seu Atticum Mel, præstantissimum. 125
- Hypochondria* tumida in pleuriticis pessimum signum.
5. 66
- Humida* pleuritis, benignior sicca. 2. 108

I

- I**acere potius, quam sedere debent pleuritici, quan-
do vena ipsis secatur. 24
- Indolentia* sabita in pleuriticis malum signum. 4. 5
- Indulgentia*, pro laxamento & remissione. 112
- Infantes* vix unquam pleuritici. 27. puella tamen 9.
annorum pleuritide mortua. 6. 7
- Infusum* Theiforme bechicum Auctori usitatum. 28.
29. 34
- Julapium* Villisii antipleuriticum fimo equino condi-
tum ceu spurcum, rejicitur. 29. 30
- Juvenes* magis pleuritici, quam senes. 92. 93

L

- L** *Anea* stragula quibus in morbis convenient? 103
L *Latus* dextrum frequentius in pleuritide patitur
 sinistro, interdum utrumque, quod tanto pejus. 2
Laterum conversio, quid? 110
Laudanum opiatum, vitandum in pleuritide. 28
Lectio librorum clara, multum ad sanitatem confert.
 84
Lecti ægrotorum multum conferunt ad morborum cu-
 rationem. 103
Lentus, & *Lentescere*, quid? 117
Linctus pectoralis, vid. Eclegma.
Linimenta antipleuritica varia, ex quibus optimum
 Boerhaavianum. 33
Locus venæ sectionis in pleuritide definitus. 19. 49.
 51. 60. 63
Logica Medicina, quæ apud Theod. Priscian.? 123
Logotheoreta, sunt res abstrusæ, sed veræ, & mentis
 ratiocinio comprehensibiles, quales nonnullæ in
 Medicina & Anatome recensentur. 106
Lucians tumor, quid? 116
Lychnis Lucernaria aut *Candelaria*, species verbasci,
 unde? 134. vocabatur & *flammula* seu *flammeola*,
 quare? 135

M

- M** *Acilenti* & *sicci*, propter vasa ampliora sangui-
 fera facilius pleuritici. 3
Mares rarius pleuritici, quam *fœminæ*. 3. 92
Medicina logica, quæ? 123
Medici methodici officium præsentibus morborum ex-
 acerbationibus. 118
Mel, utilissimum in pleuritide. 11. vid. oxymel. Hy-
 mettium seu Atticum nobilissimum.
Methodus pleuritin curandi diversa recensetur & cen-
 setur. 26. Auctoris simplicissima & tutissima tradi-
 tur. 31. 32
Milites, sæpe pleuritici. 3. 8

- Mixtura* antipleuritica, Auctori usitata & probata, describitur. 31. 32. 39. 44
Morborum Historiæ fideles, summe necessariæ. 36. 37. seqq.
 Auctores optimi qui? 37
Morbi diversi diversæ materiæ lectos requirunt. 103. 104
 seqq. sunt patentes & latentes. 123
Musculi mesopleurii in pleuritide simul afficiuntur. 7.

N

- N** *Arrabile*, quid apud Ovid. quid apud Cæl, Aur, 121.
Narcotica & opiata valde nociva in pleuritide. 28
Nervorum morbi qualia desiderent stagula? 103. 104 seqq.
Nitrum, utile in pleuritide. 11
Nucleus & κόκκαλος, pro nuce pinea. 121 egregii
 usus in tussi & morbis pectoralibus. *ibid.*

O

- O** *Octavo* & *nono* die, urgente necessitate summa, vena secanda pleuriticis, 5. 14. singulare hac de re Auctoris exemplum. 60. 61
Oculi, quales mali in pleuritide? 62. 66. 67
Oleum, utilissimum in pleuritide. 11
 ---amygdalarum dulcium aut lini extrinsecus applicatum, dolores laterales mitigat, 33. item rosarum & liliorum. *ibid.*
Onirogono, seu involuntario seminis lapsu vexatis quales lecti convenient. 103. 104
Opiata & *narcotica* in pleuritide plane rejicienda, quia arcessunt sæpe mortis periculum. 29.
Ova hapala, quæ? vid. Hapala ova, supra.
 ---*aprya* ex igne Aretæi, explicantur. 119
Oxymel, efficacissimum in pleuritide remedium, quo Medicus carere nequit. 31. 32. 39
Oxymoron, figura rhetorica, exempla vid. 118
Oxyporia & *Oxypora*, quotuplicia & quid? 132

P

- P** *Alæ* idem ac *scapulæ*. 94. 95
Paracentesis empyicos raro plene restituit. 36
Pateti palmulæ, quæ & unde nomen? 117. 118
Pejorans passio, quid? 91
Peripneumonia, raro sine pleuritide. 8. 100
Peripneumopleuritis, quid. *ibid.*
Philanthropos, phlomi species apud Aet. 135
Philonium, vitandum in pleuritide. 32
Phlogmus, Phlomis & Phlomis, quales plantæ? 133. 134
Pleuritis, quid? secundum Auctorem, 1. & 7. secundum Celsum. 82. Aristotelem. 89. Apollonium. 91. Asclepiadem. 92. Soranum. 93. Theodor. Priscianum. 123. 124
Pleuritis duplex est. 2. mares plus infestat, quam fœminas, juvenesque plus, quam senes aut pueros. 3. nunquam, acidum ructantes. *ibid.* sæpius intemperantes & impuro victu utentes. *ibid.* dextrum latus frequentius occupat, ac sinistrum. 4. facillimæ curatur, si rite & methodice tractata fuerit. 5. 11. minus facile revertitur. 5. 56. minus recte a sola pleura denominatur. 2. 6. plerumque cum peripneumonia conjuncta. 8. inde vocanda pleuripneumonia aut peripneumopleuritis. *ibid.* pleuritis catarrhosa item ingluviola, alio modo tractanda, 82. 89. 130. 131. ex instituto,
Priapus cervi, nihil juvat in pleuritide. 12
Ptisana ex hordeo eximii usus in pleuritide. 31. 32. 39
94
Pulmo præcipue afficitur in pleuritide, 1. 2. 6. 7
---pleuræ adnasci solet in pleuriticis. 5
Pulsus, qualis in pleuritide. 39. 41. 44. 46. 50. 52. 57. 60. 62. 63. 66. 68. fluctuans. 96. 97
Purgantia remedia ab initio vitanda. 5. 27. sed sub finem morbi concedenda. 35

R

- R** *Adix phlomi* aut phlogmi in pleuritide magna cum præcautione commendata; sed quæ ea sit, valde adhuc sub iudice lis est. 133
- Rhachitis*, quales lectos desideret? 105
- Raptus cucurbitatum* levissimus, quid? 115
- Regionem*, cælum, annum & ætatem in morbis vel maxime considerare decet. 126
- Remedia antipleuritica*, vilia quidem, ast efficacia, recensentur. 11. 29.
- nociva indicantur & damnantur. 27. 36
- Resumere*, ἀναλαμβάνειν, de refectione virium, 115
- Rubus*, agrestis celsus, 116
- Ructantes* acidum haud facile pleuritici fiunt. 2
- Rustici*, viatores, venatores & milites &c. plerumque pleuritici. 3. 8. sæpius post venæ sectionem, sola ptifana cum oxymelite feliciter restituti. 32
- sola epota ex trixagine sive chamædry, aqua sæpius curati. 83. 84

S

- S** *Accelli*, cantabro & sale pleni. 126
- Sagina* gladiatoria, quid? 84
- Sales* volatiles in pleuritide vitandi, 27
- Sanguis pleuriticorum* inflammatus & alba crusta plerumque tectus 4. 5. 39. 40. sæpe & large est mittendus. 5. quando, quantum, quoties & ubi mitti debeat, operose disquiritur. 14. versus orizontem, aut ad perpendicularum profiliens, an crustæ causa sit, aut non? 18. pleuriticorum spissus est. 18. 24. inde aqua fervida projiciendus. 42
- Scapularum* dolor pleuriticis salutaris. 4. 24. 43. 50. 55. 58. 59. 62. 66. 67. 70. 72. 74. 81. 84
- Semina* Cardui Mariæ nihil valent in pleuritide. 34
- Signa mala* in pleuritide. 60. 62. 66. 67. 96. 97. 98
- Spiritus* Theriacales & volatiles in pleuritide vitandi. 28. 57. 58. 65
- SpH

- Sputum* cruentum in pleuritide. 2. 7. 8. 44. 45. 66. 67. flavum
& pingue salutare. 28. 34. 43. 44. 47. 55. 59. 64. 67. 68
77. 84. pessimum, quod? 71. 73. 96
---saniosum quid apud Cæl. Aurel. 98
Stomachus, apud veteres quid? 81
Sternutamenta, pleuriticis admovenda, ut lentus san-
guis profiliat facilius. 24
Sternutatio, declinante pleuritide, salutare signum. 68
Stragula, stramina & lecti operimenta pro diversa
morborum natura, ex diversa debent esse materia.
103. 104
Sudor, non provocandus. 31. criticus salutaris. 43.
47. 48. 50. 55. 59. 64. 67. 68. 72. 75
Supercilia affectus indicant. 102

T

- T***Hapsus* barbatus, idem ac *Verbascum*. 133. 134
Theriacales & volatiles spiritus in pleuritide stu-
diose vitandi, quia augent periculum & mortem
sæpius arcessunt. 28. &c. vid. spiritus.
Thryallis, *Lychnis*, *Iris*, *gladiolus*, *phlomos*, *Thap-*
sus, *Verbascum* & *Verbasculum* Veteribus sæpe con-
fusa. 134
Topica remedia, sive externa fomenta, linimenta &
unguenta, utilia & necessaria in pleuritide. 32. 39
Trecenti pleuritici Romæ dissecti omnes pulmonem
vitiatum & pure oppletum habuerunt. 6. 7
Trixago, aut *triffago* idem ac *chamædrys*. 83. 84. vid.
supra *Chamædrys*.
Tumor luctans, quid? 96. 97
Tussis in pleuritide, unde? 6. 7. 71. 82. 85.
---aquis Selteranis lacte caprino permistis feliciter
tandem expugnatur. 81 in senibus in primis fre-
quens, quare? 94
Tussicularia remedia vid. *Bechica*,

V

- V**ariolosorum sanguis primum rutilus, mox alba tunica tectus. 15. 16
- V**enæ sectio primum pleuritidis remedium. 5. 11
82 quando, quoties, ubi, & quanta institui debeat, solícite disquiritur. 14. in brachio affecti lateris instituenda. 19. prima sit largissima. 22. 53
- V**er, pleuritin adfert. 8
- V**esper, pleuriticis gravis. 22. quare? 127
- V**ertex tumoris, ? 106
- V**esicatoria, eximii usus in pleuritide. 34. 35. 48. 49.
53. 54
---quando omittenda? 54
- V**igilantia articularum tenax, quid? IIII
- V**ictus, impurus, pleuritin facit. 3. 8. pleuriticorum qualis? 34. 85
---Athleticus, quid? & an conducat pleuriticis? 85.
86. 87
- V**isitare, procurare & tractare ægrotos. 129
- V**omitoria in pleuritide plane damnanda. 28
- V**ocis exercitium ad Medicinam gymnasticam pertinet. 83. 84
- U**rina in pleuritide qualis? 4. 41. 44. 49. 55. 58. 59.
62. 67. 68. 73. 75.
- U**rinariæ viæ, per quas potus affatim haustus spreto circulationis itinere, statim e ventriculo ad renes defertur, incognitæ adhuc sunt, licet mente facile comprehensibiles sint ab experientia. 105
- U**surpatum & correptum, quid apud Cælium? 91. 92

F I N I S.

DANIELIS VVILHELMI

T R I L L E R

DISPUTATIO

D E

PLEURITIDE ÆSTIVA

rarius occurrente,

Edita VVittebergæ 16. Junii 1752.

A FRIDERICO HENRICO KRIEGER.

P R O Æ M I U M.

Cutissimum illum morbum lateralem, quem vulgo græce Pleuritidem vocant, per omne fere anni tempus impune sævire, hincque parcius quidem primo frigidulo vere, frequentius autem horrido sordidoque autumno, omnium denique frequentissime gelido ac glaciali hieme miseros mortales subito invadere, fida constantique experientia adeo quidem cognitum ubique & exploratum est, ut de ista solida veritate nemo facile medicorum, sive veterum sive recentiorum, dubitare amplius audeat, ut ex eorum scriptis abunde

de patet. Quod vel ipso suo tristi exemplo uberius confirmat iste ingenio suo miserrimus Poeta *exul. l. 5. Trist. eleg. 13.*

*Perque dies multos lateris cruciatibus uror,
Sed quod non modico frigore læsit hiems.*

Quorsum & istud forsitan Euripidis spectet, & Tragedia incerta apud summum virum Hugonem Grotium in Excerptis veterum Tragicorum & Comicorum pag. 431.

Αυκ Η' παῖς νοση τε κα' πικινδύως ἔκει.

Β. Πρὸς τῆδε; τις μιν πημονή διαμάσσεται:

Μῶν κρυμὸς αὐτῆς τιλευρά γυμνάζει χολῆς.

Hoc est eodem viro maximo interprete felicissimo:

Lyc. Non sine periculo filia ægrotat mea.

B. *Quæ causa? quale est, hanc quod afflictat, malum?*

An latera vexat frigus e bile excitum?

Sed luculentius adhuc ille facetiarum comicarum pater & princeps Aristophanes in Ecclesiazusis, seu Concionatricibus p. 736. quem insignem locum laudat quoque Suidas voce Κναθεῖς tom. 2. pag. 333. edit. Kuster.

"Ἦν γὰρ παρέχωσι τοῖς δειμένοις οἱ κναθεῖς

χλαῖνας, ἐπειδὴν πρῶον ἥλιος τροπή,

Πλευρίτις ἡμῶν εἰδὲν ἂν λάβοι ποτέ.

Si enim præbeant indigentibus fullones

Togas crassas, postquam primum solstitium hibernum advenerit,

Pleuritis nostrum neminem unquam invadet.

Neque sane id mirum: quum enim sæva pleuritis aeri inprimis gelido rigidoque, per citam nimis festinamque inspirationem, justo copiosius hausto intus & ingesto, funestam suam originem potissimum debeat, uti post complures alios Auctores, sua quoque frequentiore experientia affatim edoctus, liquido demonstravit Dn. Præses noster in libello suo cognito, de Pleuritide ejusque curatione, anno 1740. edito, cujus jam altera auctior longe atque ornatior editio prodiit: nemo non, opinor, causam confestim videt, cur gelidioribus illis præsertim anni tempestatibus,

atroces Pleuritides tanto acrius infurgant, tantoque effrænatiùs ubique dominantur.

Inde & contrario facile patebit, nisi fallor, ratio, quare arida fervidaque æstare Pleuritis, ceu dira rigidi algoris progenies, sævas suas nocendi vires vel plane non exerat, vel rarissime certe suscitet, lateraque acuto quasi telo perfodiat.

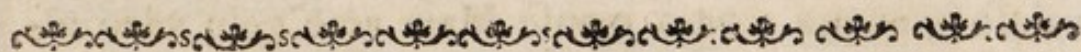
Hinc nulla fere apud priscos Medicos græcos ac latinos Pleuritidis æstivæ mentio fuit injecta. Sic enim aperte scribit Aretæus Medicus & arte, & facundia, & miro stili venustioris nitore prorsus insignis lib. 1. de Morbis acutis c. 10. *Θέρει δὲ τὴν νόσον πλευρίτιν ὄραν μὲν, χειρῶν μάλιστα πάντων, δεύτερον φθινόπωρον, ἢρ δὲ ἡσσαν, ἢν δὴ ποτε ψυχρὸν γέγνοιτο. Θέρος δὲ ἥκιστα.* *Inter anni tempora hiems maxime morbi hujus pleuritici ferax est; secundo autumnus; ver vero minus, nisi interdum frigidum sit; æstas autem omnium minime.* Idem postea censuit Cœlius Aurelianus Siccensis Afer, a solida potius doctrina & experientia medica, quam cultioris scribendi generis inaffectata puritate commendabilis, cujus in eundem pene sensum hæc ipsa leguntur verba, lib. 2. celerum vel acutarum passionum c. 13. p. 111. *Frequentat pleuritis etiam hiberno magis, quam autumnii tempore, quod hiemi vicinatur: æstate vero difficulter occurrit:* ad quem Auctoris gravissimi locum videndæ omnino sunt Dn. Præsidis Notæ in Appendice ad dictum de Pleuritide tractatum, ubi consueta illa pleuritidis tempora expenduntur. Silentibus ergo sic de pleuritide æstiva antiquis illis Medicis antesignanis, primisque in Arte nostra salutari ducibus, quid inde quæso mirum, si vel apud ipsos recentiores Auctores medicos aut nulla plane, aut vaga tantum dubia atque obscura, item brevis admodum pleuritidis æstivæ mentio rarissime deprehendatur? Licet enim celeberrimus quondam Vedelius scripserit in Diff. de pleuritide, Jenæ 1673. olim edita, cap. 4. *Hieme pleuritides fieri, Hippocrates lib. 3. Aph. 23. ait. Fiunt etiam autumnno, vere autem & æstate minus: neque tamen & hæc tempora penitus sunt indemonia teste experientia: istam tamen, ad quam provocat,*

cat, experientiam nullo, quod jure dolendum, luculento aliquo & fide digno exemplo confirmavit. Immo & ipse summus cætera Medicorum Thomas Sydenham licet idem statuisse videatur, nullum tamen in tanta rerum practicarum copia, quod jure quis miratur, casum singularem, aut exemplum notatu vel maxime dignum in medium attulit, quo suæ non nihil probabili alias sententiæ munimentum aliquod circumponeret, aut solidam auctoritatem conciliaret. Sic enim gravissime pronunciat vir iste incomparabilis in aureo plane de omnis generis Febribus tractatu *sect. 6. c. 3. pag. 289. Hic morbus pleuritis, quo nec alius frequentior, nullo non tempore infestat; potissimum vero anno inter ver & æstatem ambigente. Nam per id temporis sanguis a nova solis vicinia excalescens in effervescentias, & inordinatos motus effræntius ruit.* Quam singularem viri immortalis sententiam, calculo suo adjecto adprobatam & laudatam, exinde repetiit medicus longe præstantissimus Theophilus Bonetus in Polyalthe seu Thesauro med. practico *tom. 2. lib. 3. cap. 10. p. 94.* ut plures jam alios studio taceam, qui tantum ducem sequuti, ac reverentia tam illustri nominis ducti idem passim tradiderunt, atque rem istam adhuc aliquanto ambiguum levio- rem quasi brachio attigerunt.

Sed ut omnia breviter strictimque nunc complectar, perpauca equidem, quantum sciam, Auctores medicos reperire hucusque mihi licuit, qui pleuritidem illam æstivam, rarissime sane obviam, data nempe opera fideliter descripsissent, atque in brevi quasi tabella totam ejus imaginem vivam amplexi fuissent: quos inter tamen suo merito facile eminent Petrus Forestus, qui nempe *lib. 16. observat. medicinal. 29. 31. & 32. pag. 163.* trium singularium exemplorum ejusmodi insolitæ pleuritidis, per menses æstivos Junium, Julium & Augustum, quondam observatæ meminit: quale & apud Franciscum Joëlem occurrit *lib. 3. Oper. med. sect. 2. p. 274.* pleuritidem quoque cum lethali angina conjunctam mense Junio ann. 1592. in sene quodam Jurisconsulto, strenuo alias potatore, vidit & descripsit

psit Felix Platerus *lib. 2. Observat. med. p. 391.* Confer &, si placet, Jo. Frid. Ortlobii *Dissertat. de pleuritide §. 13.* Lipsiæ anno 1696. publicatam, doctæque conscriptam, ne paucos alios hic jam commemorem.

Quum igitur Cl. Dn. Præses meus singularem ejusmodi rarissimumque omnino pleuritidis æstivæ Casum, diligenter olim ab se observatum, in adversaria sua medica ex more consueto retulisset: modestis ipsum iteratisque precibus adii, ut istum in publica quidem commoda evulgandi licentiam potestatemque mihi faceret. Nulla ergo interposita mora, honestæ meæ petitioni mox placide subscripsit, mihi que casum istum notatu quidem dignissimum, cum omnibus ac singulis suis circumstantiis, in commune bonum divulgandum, lubenti animo concessit, quem proinde statim hic infra, ipsius tamen verbis, Lectorum ut spes est pace, sum relaturus. Summum autem Numen interea supplices imploramus, ut nostro huic labori gratia sua atque auxilio clementissime adesse velit, quo hæc ipsa nostra Exercitatio academica conferat non nihil ad artis nostræ salutaris ampliora incrementa, atque multorum præsertim ægrotorum blanda solatia, dulciaque dolorum levamenta.

CASUS SINGULARIS

De Pleuritide Æstivâ anno 1740. observatus.

Aximopere quondam miratus fueram, vel ipso adulto jam vere sæviisse atrocem pleuritidem, ut ex *Historia X. libelli nostri de Pleuritide* uberius constat: quamvis postea anno 1742. per integrum mensem Majum, justo frigidiorum & horridiorum, plures mihi oblatis fuerint pleuriticis, ex quibus licet in summum vitæ discrimen, per sævientis morbi atrocitatem, plerique essent adducti, nullus tamen per Dei gratiam morte occubuit.

Sed

Sed mirari nunc desii, ex quo mediis adeo æstatis caloribus ipsis eandem insurgere posse, nuper admodum fida experientia certius didici.

Licet enim pleuritidem æstate difficulter occurrere tradiderint Aretæus, Cælius Aurelianus, & veterum alii, pluresque recentiorum; nec me de æstiva pleuritide quidquam, in medicorum libris distinctius quidem & accuratius pertractatum, legisse meminerim, præter ea quæ parce de hoc argumento occurrunt apud Petrum Forestum, Franciscum Joëlem, Gregor. Horstium, paucosque alios; verissima tamen his non obstantibus ea est quam jam propositurus sum, historia.

Ecquid vero mirum, morbos adeo ipsos ingenium mutare suum; quando ipsæ anni tempestates alienos & inconsuetos mores induunt?

Quem enim quæso fugit, annum illum 1739. gelidissima & pertinacissima hieme fuisse adeo insignem, ut & ipsum sequentis anni novum ver, non pro more solito gemmulis floridis cuncta depingeret, aut purpureo nitore prata vestiret, aut blando tempore lætum & amabile quidquam spiraret; sed potius crebro sordidarum nivium casu, & imbrium violentius tusorum lapsu horridum, atque deforme esset?

Ipsa namque medio mense Majo acre gelu adeo usque inhorruit, ut & placidæ aquæ frigore mundo in crustas glaciales coirent. Non lætior vero aut mitior successit his æstas, quæ nomen tantum mentita, parum cæterum, aut nihil habuit ex fervida alias indole æstatis.

Rarissimi enim, per menses Junium atque Julium præsertim, blandi & temperati etesiarum flatus: quin potius aquilonum procellosorum, & austrorum nimborum horriferi stridores noctes diesque juxta impune tumultuati, illas quidem gelidissimas reddebant, hos vero tristes admodum atque inamœnos, acta imprimis aliquoties in terras cum imbribus grandine glomerata.

Unde & læta fata ubivis fere solito tardius exurgent, ita ut hinc annonæ difficultatem, summamque

rei frumentariæ inopiam merito extimescerent pallentes agricultores, & jamjam quasi vaticinarentur prudentiorum œconomorum plurimi.

Sed hæc quia cuivis nostrum, credo, notissima sunt, pluribus nunc persequi omnino piget: nunquam enim, spero, memori mente excidet plane sævissimæ illius hiemis mœsta memoria, jamdudum quippe factis adeo ipsis diligenter inserta.

Quid igitur obsecro mirum, ut redeam unde digressus nonnihil fueram, quid inquam mirum, insolita & immutata quasi cæli annique facie, & morbos ipsos consuetum sibi morem adeo migrasse, ut & ipsa hinc pleuritis, prolatis veluti sævi sui imperii finibus, non contenta satis autumnò, hieme, atque vere, vel in æstatem adeo ipsam effrænum impetum faceret, sicque miseros mortales liquido edoceret, nullam prorsus anni partem, si fata quidem velint inclementiora, a sua sævitia & detestabili nocendi arte tutam satis esse atque immunem, lethiferumque suum virus nec blando floridi veris tepore permulceri, nec acri æstatis fertilis fervore exuri, nec humida sordidi autumnì aura dilui, nec denique penetrabili glacialis hiemis rigore obtundi penitus atque infringi posse? Sed de his quidem hætenus! Nunc ad ipsam sine ambage historiam.

Sartor quidam, vir 39. circiter annorum, temperiei cholericofanguinæ, procero & macilento nonnihil corpore, pectore alias infirmo, D. 18. mensis Julii anni 1740. post lætum prandium, animi reficiendi gratia, extra oppidum citatiore ut solebat gressu spatiatus, flantibus subinde ventis aliquantum gelidis, subito mox horrore, & acutissimo præsertim dextri lateris dolore, quasi maligno quodam sidere afflatus adeo usque præter opinionem afflictatur, ut vix lentissimo gradu, inter difficillimos anhelitus, domum repetere valeat.

Quo factò statim arcessitur Chirurgus, qui cita suffocatione alias perituro, ut videbatur quidem, venam pertunderet, viamque salutis sic ferro quasi aperiret.

Iste autem insanientis suæ sapientiæ, ut ita loquar,

solum consultus, medico perito inconsulto, dextri pedis venas percutit, & emissa aliqua tantum cruoris nigri quantitate, vulnus iterum obligat, de eventu cæterum securus, & nescio quæ magnifica pro more vane pollicitus. Tantum enim aberat, ut eo ipso generoso alias remedio sæva morbi vis frangeretur; ut potius eo acrius excandesceret, & per singulas fere horas vehementius insurgeret: unde nox inter acerbissimos cruciatus, & continuum anxietatis suffocationis metum misere consumpta, ne levem quidem suavissimi somni gustum indulset afflictissimo ægroto.

D. 19. igitur summo mane advocatus ego miserandum sane conspicio spectaculum: jacebat æger moribundo jam similis, in dorso resupinus, facie decolorata, lingua arida, scabra, albida, pulsu exili, tremulo, inæquali, sterno tumido atque elevato, & intercluso adeo spiritu, ut præ acerbissimis quidem doloribus nec animam libere recipere posset, multo minus tussire, aut sputorum quid commode emoliri valeret.

Alteram ergo venam ob nimiam jam virium jacturam incidere non ausus, nec satis adhuc de ipsa morbi præsentis indole instructus, mitissima potius atque tutissima remedia interna tentanda censui.

Præscripta sic mox pro usu interno mixtura nostra antipleuritica, ptisana hordeacea cum oxymelite, aliaque pauca, in ipso meo de pleuritide libello aliquoties jam laudata. Pro externo vero usu, oleum seminis lini calidum lateri dolenti frequentius affricare jussi: sub noctem quoque clystma refrigeratorium ex mero hordei decocto, melle, ovi vitello, & nitro commode fuit injectum.

Successit enim nox aliquanto melior, nec omni somno orbata, licet rigidæ thoracis distentiones parum adhuc laxatæ essent, acresque lateris dolores, & puncturæ per intervalla acerbè lancinantes nihil quidquam fere remisissent; nec ullum consuetæ alias tussis & salutaris excreationis indicium hucusque apparuisset, nec faustum denique signum urinæ valde rubræ, limpidæ & crudæ profus, prodiissent: quod rem omnem
admo-

admodum suspectam & periculosaæ alexæ plenam nobis omnino faciebat.

Nihilo tamen minus D. 20. integer fere dies sine gravi oppido querimonia ægrotò ducebatur, adeo ut in spem lætiorè ingrederetur ipse, maximum minacis morbi periculum jamjam feliciter esse perfunctorum: inanem autem atque subdolam illam fuisse, subsequuta statim nox tristi satis eventu affatim declarabat.

Tum enim omnia adeo in pejus relapsa videbantur, ut nihil, nisi suprema, augurarentur adstantium tantum non omnes unanimi certe consensu.

Recaluerant namque subito ardores febriles, laterisque affecti dextri dolores acerrimi adeo usque increverant, ut spiritus per coarctatos nimis meatus, haud solita laxitate discurrens, interceptus pene esset omnis, citamque omnino suffocationem minaretur.

Quibus malis accedebat adhuc tussicula intolerabilis arida, inanis & aspera, qua nihil fere, præterquam parum spumosi & sanguine striati sputi, excrebatur, in augmentum potius dolorum, quam in eorundem levamentum.

Nec hilum sane proficiebant fomenta, unctiones, frictiones, ptisana, juscula, decocta, clysmata, aliaque id genus plura, alias sævis doloribus compescendis idonea satis, & diuturno usu comprobata remedia, magna tum cura & solertia, per spatiosas integræ noctis moras, ast incassum applicata.

D. 21. igitur, dubia adhuc luce, subito accitus ego deprehendo ægrotum in summum vitæ ambigæ discrimen adductum, facie tumida, & tetro rubore suffusa, extantibus oculis, usque ad horrorem formidinemque visentium, spiritumque ingenti quidem, at inani plerumque nisu, cum stridore horrido, ducentem.

Omnia fervebant æstu flagrantissimo, venarumque salientium ictus frequentes, duri, & præcipites intestinam sanguinis accensi luctam acerrimam satis manifesto prodebant.

Nulla ergo interposita mora, ad unicam illam sacram

tram pleuriticorum anchoram, ad venæ inquam Sectionem, confugiendum censeo, edoctus primum, ut fatear verum, his manifestioribus indiciis, hunc morbum atrocem ipsam esse pleuritim, & quidem dirissimam, pessimam, & curatu difficillimam, siccam nempe & ἀπαιτωτάτην, quam ipse Hippocrates, Galenus, Alexander Trallianus, Paulus Ægineta, & veterum omnes pro immedicabili ut plurimum, frequentiore tristi experientia admoniti, jure summo, habuerunt.

Licet igitur & ipse ægrotus ex iterata sanguinis missione plus sibi metueret, quam speraret; licet ipsa uxor ejus querula & anxia, alique præsentis me per omnia quasi sacra efflictim rogarent, ne spiritum tenui adhuc filo pendentem intempesteriva sanguinis detractio, festinatis velutis fati, misello corpore exturbarem; durus tamen, & inexorabilis quasi, in suscepto semel consilio perstabam, nullam aliam ostendens facile nobis superesse salutis viam, nisi quæ stricto ferro aperiretur, nec alio prorsus præsidio mortem jam propinquam coerceri atque exarmari posse, nisi scalpello phlebotomo acuto, & manibus cruentis.

Quid multa? Vena mox secta in brachio dextro, sanguinisque spissi, picei quasi & combusti, viginti tamen impetu, horizontem versus, sese ejaculati, emissæ sunt uncia præter propter duodecim, & paulo amplius; donec exlabantibus nonnihil venis, vultusque pallore, levem animi defectionem instare conjiceremus, & æger ipse de nimio languore conquereretur.

Sanguis autem ipse simulac refrixit, largo quidem sero subflavo, solidæ & compactæ massæ ad instar, innatabat, nulla tamen crusta albida alias consueta intectus apparebat, licet in altum profiluisset, nec perpendiculari modo lente & pedetentim emanasset, ut magnus quidem tradebat quondam Sydenhamus *de pleurit. p. 292.* cujus tamen singularem hac de re opinionem modeste & placide, ut decebat nempe, examine conati sumus in ipso nostro de pleuritide Libello *cap. 2. & cap. 5. hist. 8.*

Quæret forsan nunc solícite curiosus ni fallor Lector,

tor, qualisnam nimirum effectus tum insequutus sit ambiguam hanc & periculofam, ut primam quidem frontem videbatur, sanguinis aliquanto largius educti missionem?

Dicam itaque ingenue, neque mentiar turpiter, ita me Deus amet! Hora vix integra post istam venæ sectionem elapsa, ægrotus ipse hilari vultu, lætoque omine, nobis statim aperuit candide, dolorem istum acerrimum, hactenus in dextro pectoris latere pertinaciter fixum, nunc sese quasi sensim explicare & diffundere, versusque tergum proserpere, inprimis autem dextram scapulam ascendendo petere, ibique altius veluti impactum immanes cruciatus & puncturas sævissimas excitare: hæc enim ipsissima ejus erant verba, quibus nihil ego hic addidi, præterquam, si dicere quidem fas sit, cultum aliquem Romanum.

Quo lætissimo nuncio ex ipso percepto, eum mox bono esse animo jussi, certamque fere salutem intrepide ipsi sponendi, toties namque jamjam fida experientia edoctus, nullum pene pleuriticorum dolentem ac mœstum periisse, cui scilicet scapulæ doluissent; de quo singulari plane signo salutari, in pleuritidis decursu, semper quam diligentissime observando, uberius ac distinctius a nobis quondam actum fuit in sæpius jam allegata Commentatione de pleuritide *cap. 2.* atque præsertim *cap. 5.* passim, ac diversis locis aliis.

Cæterum hic ipse dies per intervalla sat placide & tranquille agebatur: succedebat quoque respiratio multo expeditior, liberiorque facultas tussendi, sputaque egerendi, humidiora quidem, florido tamen sanguine adhuc multum tincta. Urina ut ante itidem valde rubra, flammea, limpida, nubeculæ tamen lente assurgentis quid in fundo ostendens. Propinata sunt eadem remedia interna & externa, superius jam aliquoties laudata, additis tantum pulveribus temperantibus & nitrosis, cum sulphuris floribus.

Deficiente jam die, alvus enemate refrigeratorio blande sollicitata, commodum bis soluta est, exturbatis simul multis flatibus crepitantibus.

Nox sat placida & quieta, nec somno omni carens;

rens; inquiet tamen circa auroræ exortum, ob vehementiores capitis dolores interea obortos, qui aufugerunt tamen cum volitantibus noctis umbris.

D. 22. orto jam die, largior & facilior excretio; sputa tamen adhuc spumosa magis, quam cocta, & sanguine plurimum colorata: urinæ ipsæ flammeæ adhuc & liquidæ; majore tamen, ac hæctenus, nubecula præditæ.

Insurgebant quoque purgentes pectoris dorsique dolores, per intervalla acrius, maximo cum ægrôti ipsius incommodo & sensu molestissimo.

Præscriptus tum commodum linctus noster pectoralis, *cap. 5. hist. 2.* libelli nostri de pleuritide, & alibi commendatus; nec calda nostra tum omiſsa fuit ex herbis & radicibus pectoralibus parata, per intervalla, cum melle puro sumenda, cujus descriptionem pariter in eodem tractatu tradidimus *c. 3. & c. 4.* Tempus enim jam videbatur justum, nimiam tussis rebellis pertinaciam tandem frangendi, sputorumque tenacem lentitudinem expugnandi, quod & auspiciato successit.

Nox, licet alvus clysmate blando elota esset, inquieta tamen præter spem & opinionem, atque insomnis, ob acerrimos pectoris dorsique dolores: quibus tamen primo diluculo senescentibus, ægrotus corporis lassitudine jam fatigatus, marcentes oculos ita dimisit in soporem, ut toto veluti pectore somnum proflaret.

D. 23. hinc lætior longe rerum facies, refectis nimirum per benigna somni munera viribus: excretio tum liberior; sputa multa sine sanguine, facile projecta, cruda quamvis adhuc & spumosa magis, quam cocta, aut flava. Urinæ rubræ quidem, & ut hucusque liquidæ; multo tamen pallidiores ac ante, spissa insuper nubecula insignes. Venter quoque nihil admonitus, debito suo officio bis respondit. Totus hinc dies hic placidus & hilaris, sine ulla querela.

Sed ipso in noctem jam præcipiti, æstus febrilis magis recaluit cum intolerabili fere capitis dolore, soluto tamen paullo post larga sudatione feliciter sua sponte
suc-

fuccedente; & injecto commodum clysmate refrigeratorio, similitque aridæ frontis epithemate, ex acetis quibusdam parato. Unde per integram fere noctem, somnum vidit ægrotus placidum, licet a stimulante tussi nonnunquam interpellatum.

D. 24. Urina summo mane reddita, rubella & clara; sed multum pallidior ac hætenus, cum extantiore nubecula.

Sputa quoque nunc primum cocta, flava, pinguis, & parcissimo tantum sanguine virgata, copiose egerantur.

Sicque cuncta evidenter in melius procedebant, redeunte inprimis hoc ipso fausto die naturali ciborum appetentia, hætenus pene intermorta.

Horis tamen pomeridianis, recanduit febricula hucusque soporata, cum acerrimis capitis doloribus, & sævissimis pectoris coarctati anxietatibus, sputorumque suspectis admodum suppressionibus, ita ut hinc merito timeremus; dies enim agebatur septimus, inter spem metumque, a nobis expectatus.

Sed nos tandem circa solis obitum omni metu, sicuti ipsum ægrotum omni dolore ac periculo, liberabat largissima & saluberrima sudatio critica, qua omne ægroti corpus ubique ita quasi inundabatur, ut maderent & scaterent scæda illuvie omnia subiecta stragula, necessario hinc cum recentioribus & mundioribus permutanda.

Successit inde nox læta & quieta, cum ingenti dulcis somni cupiditate, si eadem frui semper ex voto licuisset, per importunas sæpius tussis asperioris interpellationes; qua tamen plurimum sputorum coctorum, pinguium, & flavorum, insigni cum levamine, fuit rejectum.

D. 25. Urina mane emissa nunc primum lateritia, & sedimento copioso, crasso, & ex rufo albicante, gravis, perspicue satis ostendebat nobis lætantibus, plenam ac perfectam crisin jamjam esse absolutam, morbi que atrocis crudelem sævitiam a natura victrice feliciter nunc expugnatam atque obtritam.

Fidem autem plenæ victoriæ magis adhuc faciebant

sputa, hac die incruenta plane, cocta, flava, & ingenti copia, sine omni fere incommodo, aut pectoris dolore extussita.

Nec non avida cibi hactenus fastiditi cupiditas, & sudor præsertim criticus per universum corpus æqualiter diffusus, in singulare ægroti solatium & allevamentum.

Hinc nullum amplius circa meridiem subdolæ febris vestigium; hinc omnes illi acerbi capitis dolores semel simulque extincti, alias fere sub solis occasum increbescere soliti.

Nox quoque successit placida, & suavissimo somno læta & amæna, tranquillior tamen omnino futura, si per tussim quasi oblatricem semper licuisset, quæ tamen modica potius emolita est cocta & matura, quam quidem multa.

D. 26. Urinæ mane vase exceptæ, nunc primum flavæ, citrinæ, pellucidæ, & sanis simillimæ, una cum consueta nubecula in fundo, comparuerunt; securo omnino liquidoque indicio, superato feliciter morbo, expectatam hactenus sanitatem jam demum ex voto rediisse.

Hinc & æger hucusque noster hoc die, laute pransus & de inde placide meridiatus, adeo sese viribus refectum persensit, ut nunc primum lecto lætus exsurgere, aliquotque lentos gradus in cubiculo perficere commode valeret.

Alvus quoque sua sponte soluta, noxque sequuta nullis plane vigiliis, aut doloribus inquietata.

D. 27. denique (hic enim finire placet) sputa multa cocta, matura, pingua, atque flava tussi mane rejecta nullo cum negotio: alvus per se sui officii probe memor, sine monitore: urinæ citrinæ, pellucidæ, sanis prorsus similes: verbo vires adeo reparatæ, ut per aliquot horas extra lectum, in sella erectus confidere posset ægrotus: unde brevi præter omnem penes spem atque expectationem, ad pristinam integram sanitatem feliciter remigravit.

Hæc igitur illa est historia prorsus singularis pleuritidis æstivæ, & quidem atrocissimæ, siccæ nimirum,

rum, ἀπειροπατίας, καὶ ἀπύσης (latine enim scite id exprimere vetat sermonis egestas, de re ipsa autem vide magni Georg. Hieronym. VVelfchi Curat. & consil. medicor. 10. decad. 5. p. 276.) historia inquam ista, nec facile alibi, hunc nempe in modum obvia, nec enarrata sæpius, maximo si dicere quidem liceat studio, nec minore profecto candore, a me hic fusius descripta. In qua sequentia inprimis probe notari, & memori semper mente reponi merentur:

I. Quarto adhuc die venam incisam fuisse, cum maximo ægroti ipsius commodo, & certissima salute: huic enim soli opportunæ sanguinis missioni secunda morbi difficillimi sanatio tribuenda unice videtur.

II. Emissum venis sanguinem consueta illa pleuriticorum crusta serosa intectum haud fuisse; & tamen servatum esse ægrotum ipsum. Quod contra maximos cætera viros, Lancisium, Baglivum, aliosque, summa tamen cum modestia & reverentia notandum. Qua de re videantur, si quidem lubet, quæ diximus quondam in Libello nostro de pleuritide, sæpius jam ex necessitate potius, quam vano inanis laudis studio allegato, cap. 2. & cap. 5. hist. 9.

III. Licet omnia ambigua, dubia, atque turbata viderentur; septimo tamen die plenam atque perfectam crisin affulsisse, qua æger a proximo mortis limine in desuetam jam fere vitam revocaretur.

IV. Simplicissima, facile parabilia, domestica, & inemta ferme remedia huic atrocissimo morbo debellando, uti alias, plane suffecisse, nempe aquam, hordeum, acetum, mel, oleum, & nitrum, cum herbis & radicibus quibusdam, etiam plurimam partem domesticis, & ante pedes natis, de quibus rursus si placet vide cap. 2. lib. de Pleuritide, & præsertim c. 4.

Igitur ex his nunc, o boni! discite (ut cum grandifono Lucano lib. 4. Pharsal. finire mihi liceat).

... Quam parvo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat: non erigit ægros
Nobilis, ignoto diffusus Consule, Bacchus;
Non auro, murrhaque bibunt; sed munere vili
Vita redit.

*Resolutio hujus singularis Casus cum quadam
Epicrisi.*

§. I.

Sic igitur ex hac rarissima pleuritidis æstivæ historia, uberius hætenus fufiusque enarrata, abunde opinor liquet, vel in ipsis medijs torridæ æstatis ardoribus, nonnunquam tamen oriri posse ipsam sævam pleuritidem, rigido licet penetrabilique frigori alias funestos suos naturales debentem, ut supra jam monitum fuit; id vero tunc vel maxime, ubi hiems modo præcefferit aliquanto asperior, pertinacior, justoque diuturnior, qualem illam præsertim fuisse, supra commemoravimus, qua non solum an. 1739. ultra justum modum consuetumque tempus riguit, sed & ipsum adeo novum sequentis anni ver, una cum meliore adultæ jam æstatis parte, quod sane tanto magis mirandum, adhuc fœdus tristiusque torpuit.

§. II.

Inde ergo nunc eo minus dubitare credo licebit, quin in iis præsertim horridioribus mundi habitabilis plagis, quæ gelida sub Arcto sitæ sunt, & illis generatim regionibus, quæ aquiloniis flatibus rigidioribus objectæ jacent, ventoque aspero & pruina frequentius tunduntur, atque hinc vel in ipsis æstivis temporibus, remissione longe ac temperatiore æstu in-tepescunt potius, quam incalescunt, quoniam nempe frigidioribus auris magis perflabiles sunt, quin inquam vel in ipsa media æstate, Sirioque ardente, acrius sæpe insurgere, sæviusque dominari possint illæ ipsæ diræ pleuritides.

§. III.

Hinc nuper admodum, quum hæc ipsa nostra Dissertatio typis describenda esset, e Polonia ad Dn. Præsidem nostrum scripsit nobilissimus experientissi-

tissimusque Archiater, D. Carolus Philippus Gesnerus, celeberrimo per orbem Patre suo dignissimus filius, cujus ipsa verba, quoniam hoc nostrum, quod jam sub manu est, argumentum egregie plane illustrant, & validissime confirmant, pace quidem Dni. Præfidis mei, diu nempe ob verecundiam reluctati, hic infra referre mihi quælo liceat:

Aurei libelli tui de Pleuritide veritatem toties sum expertus, quoties pleuritides curandæ obtigerunt. Epidemice grassatus est hic morbus in his oris primo vere anni proxime elapsi, usque ad satis adultam æstatem. Inprimis quod attinet venæ sectionem in latere affecto instituendam, ita naturæ conveniunt quæ tradis, ut unica sæpe morbum jugulet: cum contra tua præcepta si administratur, tribus quin, quatuor opus fuerit, quod multis experimentis probatum habeo.

Hactenus quidem præstantissimus & ornatissimus Gesnerus,

§. IV.

EX his itaque ipsa ratio, ut equidem arbitror, jam affatim patet, cur in ejusmodi regionibus, gelu & perpetuo pene rigore horrentibus, ex Cæli potissimum algentis ac nocentis intemperie, sicque inevitabili fere necessitate, & aliena culpa, vel in ipsa languida præsertim tepidaque æstate, in acutum istum morbum lateralem subito injici possint miseri suo facto mortales.

§. V.

Sed & alia insuper æstiva quædam pleuritis interdum occurrit, quam sua præsertim culpa, ex extræna scilicet intemperantia cæcæque inconsiderantiâ, confestim sibi metipsis contrahunt incauti, & vitæ suæ nimium quasi prodigi homines, quando nimirum vel perniciosiore cursu, vel frequentiore & acriore corporis exercitio, vehementius agitati fatigatique, ex imis pulmonibus anhelantes, pulvereque ac sudore simul per-

perfusi, vel calidum adhuc corpus in frigidas undas subito demittunt, vel prægelidos, aut ex injecta nive diluta, magis refrigeratos spumantesque potus, arenibus siti faucibus, juncto continuoque haustu, rapide ingerunt, ferventibusque intus visceribus uno impetu, ingenti copia, furiose infundunt: quo facto, non subitas solum pleuritides, ut sexcentos alios funestos morbos jam taceam, exortas sæpius esse; sed & subitas adeo mortes irruisse, ex innumeris fere exemplis, in solertiorum Medicorum libris & observationibus, passim hinc inde obviis, luculentissime patet. Verissimum enim sane illud est Cornelii Celsi esatum *lib. 1. cap. 3. Illud quoque nosse oportet, quod ex labore sudanti frigida potio perniciosissima est: atque etiam cum sudor remisit, itinere fatigatis inutilis. A balneo quoque venientibus Asclepiades inutilem eam judicavit.* Ubi vide plura in sequentibus: quale quid etiam legitur apud Plinium *lib. 31. cap. 6. Quinctilianum Declam. 350. pag. 701. aliosque plures; inprimis autem apud ipsum Hippocratem lib. de Humidorum usu p. 602. & Aph. 24. sect. 5. locisque aliis: qua de re plenius disertiusque tractantem, si lubet quidem, videas Dn. Præsidem nostrum in Dissert. de Fame lethali ex callosa oris ventriculi angustia pag. 37. ante biennium hic publice habita; ubi & data commode occasione plures in istam rem auctores laudantur.*

§. VI.

AStivæ igitur ejusmodi pleuritidis ex intempestivo Balnei prægelidi usu, sive rectius abusu, subito abortæ, bina singularia prorsus, & notatu perquam digna exempla, solita fide & integritate, retulit quondam Chirurgorum sui ævi præstantissimus, Guilielmus Fabricius Hildanus, *Observat. & Curat. chirurg. 95. centur. 1. p. 286.* quæ ipsa quoniam brevia, neque præterea iste liber utilissimus omnium manibus teritur, lectorum quidem ut spes est pace, hic infra integra adscripturus sum.

§. VII.

§. VII.

Sic itaque ille : Anno 1597. ineunte Junio Nobilis quidam in Ral, ad lacum Lemannum, Samuel Arpeau nomine, quum vehementer incaluisset, & in lacum sese refrigerandi gratia immisisset, mox febre continua & pleurisi periculosissima correptus est. Quem accersitus divino favore restitui. Sequitur ibidem mox altera Historia, priore adhuc notabilior : Miserabile etiam spectaculum anno 1601. Studiosi aliquot Lausannæ præbuerunt : qui dum in diebus canicularibus, calefacto corpore, in frigidam aquam insilirent, post lotionem in pleurisin lethalem inciderunt. Hactenus quidem Hildanus : confer si placet B. Rivini, medici vel post funera adhuc immortalis, Dissert. doctissim. de Frigoris damno, quæ est 48. Sylloges ipsius Dissertationum medic. p. 911.

§. VIII.

Alteram denique pleuritidis æstivæ speciem, quam sibi sæpe ex improvise conscisunt isti intemperantes potores, qui toto corpore exæstuant adhuc & anhelantes vel gelidissimas naturæ suæ potiones, cupido nimis haustu, trahunt, velex perniciosi illo more consueto non sorbere solum nivem, sed etiam esse, & frustra ejus in scyphos dejicere solent, ut acute ait Seneca lib. 4. Quæst. nat. c. 13. item Epist. 78. Istam inquam pleuritidem propria potius, quam aliena culpa contractam, ita ex laudabili sua consuetudine accuratissime descripsit, seu vivi s verius coloribus quasi depinxit vir omni laude longe superior, Hermannus Boerhaave part. 4. Praxeos Med. p. 172. cujus ipsa pariter verba, notatu certe dignissima, hic repetere haud pigrabor.

§. IX.

EN igitur illa : Est & frequentissima hujus morbi pleuriticæ causa, si quis maxime æstivans a labore, itinere, exercitiis &c. ita ut toto corpore fere
dis-

diffuat sudore , subito magna in copia ingerat potum frigidum; tunc enim vasa intercostalia (quæ ad OEsophagum directe sita sunt) sese statim constringunt, & humores coagulantur: vidi optimos equos intra unam horam periisse; & nobilem juvenem intra duas horas, potatis gelidis: hoc norunt illi: qui equos alunt, quando hæc animalia incaluerunt, tegunt stragulis, donec sensim frigescant; dant potandum, sed aquam calidam verum quando frigori exponuntur, paullo post pleuriticæ fiunt: Mox ibidem paucis interjectis: Hæc revera est hujus morbi pleuriticæ frequentissima caussa in iis, qui se multum exercent, aut iis qui æstate, æstuate Cælo, longa itinera pedibus absolvunt: sed omnium maxime in operariis, bajulis, rusticis, & in omnibus illis hominibus, qui gravi & duro labore victum sibi quærunt: hinc si æstuate corpore, pro refrigerio & levamine sitis, frigidum potum ingerunt (quo fere nihil pejus corpori humano accidere potest) tunc statim ab assumpto tali potu maxime horrescunt, & diro hoc morbo corripuntur. Hactenus quidem ille. Aliquot autem exempla ejusmodi æstivæ pleuritidis; post nimiam corporis exercitationem & exæstuationem, a gelido præsertim potu, ingenti copia repente ingestio, obortæ, relata leguntur apud Petrum Forestum lib. 16. Observat. medic. 28. pag. 155. Gregor. Horstium lib. 3. Observat. 10. & Francisc. Joelem lib. 3. Op. med. sect. 1. pag. 274. Adde Orslobii Dissert. de Pleuritide §. 13. ut alios jam taceam.

§. X.

PRæsertim vero vel maxime notari, aureisque & quidem majusculis litteris, omnibus beatorum Principum magnatumque lautis cœnaculis, splendidisque ministeriis inscribi ista quidem merentur verba, quæ ibidem p. 174. sequentem in modum gravissime pronunciat idem & ætate, & arte, & facundia venerabilis senex, & Hippocrates Batavorum redivivus: *Inter causas pleuritidis remota: (immo proximas) referri quoque potest damnabilis ille mos Magnatum & laute*
vi-

viventium, qui ut luxui & voluptatibus suis magis indulgeant, aquam prius coquere iubent, ut postea infusa glacie vel nitro magis frigescat: tum potum lagenis inclusum huic aquæ immittunt, quem, postquam frigidus & fere glacialis est redditus, æstivo tempore, æstuante Cælo, avidissime ingurgitant. Quæ pessima consuetudo in causa est, ut tot homines, quibus nimia vitæ luxuries abundat, in flore & vigore vitæ periclitentur, aut derepente extinguantur: vel si adhuc evadunt, postea miserissimam vitam trahant: hic potum frigidum corpore calido assumere, absolute damnandum, præsertim si copiosis spiritibus non abundet. Hæc ille vir maximus verissime, & sapientissime.

§. XI.

HÆc vero cuncta eum potissimum in finem in medium hæctenus allata a nobis sunt, ut exinde scilicet liquidius pateat, quid medico solerti & prudenti agendum sit, ubi forsan ejusmodi ægros, æstiva quidem pleuritide subito correptos, curandos susceperit. Ne scilicet vulgari illa opinione temere inductus, aut nunquam, aut certe rarissime, in mediis æstatis caloribus, solisque candentis vaporibus, occurrere sævam pleuritidem, vel negligentia peccet nimis, vel nimia securitate, ipsumque illum morbum pleuriticum, ex isto fallaci admodum præjudicio, pro alio plane habeat morbo, ac tum ipsam suam curationem, præpostero & nocituro consilio, aliorsum dirigat, sicque sibimet ipsi ignominiam creet, ægroto vero suo aut summum vitæ discrimen, aut ipsam denique funestam mortem inducat.

§. XII.

UBicumque enim consueta alias & manifesta veræ pleuritidis signa adfuerint, febris nempe peracuta, fixus lancinansque lateris dolor, respiratio fracta, anxia, suspiriosa arduaque, pulsus durus, frequens, serratus, inæqualis & fluctuans, sputum vel cruentum

to
di
tum, vel firius tantum virgisque sanguineis quasi
distinctum, aliaque ejusmodi atrocia & suspecta sym-
ptomata: tunc nulla plane vel fervidissimæ quidem
æstatis ratione habita, certissime tamen exinde con-
cludat, re ipsa diram pleuritim adesse, atque celerri-
ma sibi exposcere remedia, & artis salutaris præsidia,
a præstantissimis medicis, & ipso quoque Dn. Præside
satis accurate descripta.

S. XIII.

Perniciosissimæ enim in hoc præcipue morbo acutissi-
mo sunt occasiones, quæ nisi raptim & tempe-
stive præsentis ingentique animo captentur, tum cer-
te plerumque evadunt perniciosissimæ: momentis nam-
que, momentis inquam valetudo & salus pleuritico-
rum constat; igitur gnaviter potius hic est laboran-
dum, quam ignaviter diù deliberandum. Quare hic
vel maxime locum habet suum istud Senecæ verissi-
mum & prudentissimum affatum, *epist. 78. Brevis mor-
bus ac præceps alterutrum faciet: aut extinguetur,
aut extinguet: quod ipsum dudum ante ita scite ex-
presserat Cornelius noster Celsus lib. 3. cap. 1. Breves
acutique morbi vel cito tollunt hominem; vel ipsi ci-
to finiuntur.*

F I N I S.

